

B^k Moltzer.

Kast 20

N° 35

De tyd en heeft noyt weghgenomen

So blinkt hun deugt voor iedereen.

Den naam en 't overschot der vromen

Want nadat zy zijn overleên

Van Bay. Dr. H. C. Molhuys
in Jrs.

WARENAR EN SCHIJNHEILIGH.

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

0473 8013

P. C. HOOFT'S
WARENAR
EN
SCHIJNHEILIGH.

B.M.
L.D. 35

MET INLEIDING EN AANTEEKENINGEN

VAN

Dr. J. VAN VLOTEN

SCHIEDAM,
H. A. M. ROELANTS.

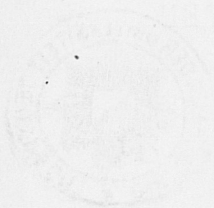
STATION 10

STATION 10

STATION 10

STATION 10

STATION 10

STATION 10

INLEIDING.

„Ik zende u,” schreef Hugo de Groot aan Hooft, na de lezing van zijn *Warenar*, „ik zende u wederom de *Aulularia*, een translaat, 't welk, mijns oordeels, het origineel in veel deelen overtreft. Ik heb hetzelve niet eens, maar meermaal overlezen, met zonderling plezier; zulks dat ik het mede stel onder de instrumenten, gedient hebbende tot herneming van mijne gezondheid. Het dient ten eersten gemeen gemaakt.” Ziedaar eene aanbeveling, die ook heden nog alle verklaring overbodig maakt, waarom het stuk het licht ziet en in deze goedkoope uitgave op nieuw zijn weg zoekt, zeker een aantal lezers te vinden, die er niet minder dan de groote Huig hun hart aan zullen ophalen en een gezonden lach uit weten te putten. Inderdaad mag de *Warenar* een der vermakelijkste en voortreffelijkste proeven van het Hollandsche blij- en kluchtspel heeten, dat zoo veel onderhoudens — zij 't ook in niet altijd even kieschen vorm — heeft opgeleverd. Dat het oorspronkelijke, door Hooft geheel verduitscht of liever verhollandscht, en van 't oude Rome geheel naar Amsterdam overgebracht, bij zijne bewerking gewonnen heeft, is (gelijk door De Groot opgemerkt) door vroegere uitgevers aangewezen, en heeft hij met name het verloren gegane slot door tooneelen vol leven en bedrijf, vol vuur

en beweging vervangen. Dat het op een paar andere plaatsen ten onrechte ongewijzigd in 't Hollandsch is teruggegeven, en in dat opzigt voor 't Fransche van Molière achterstaat, werd mede reeds elders opgemerkt, en heeft de Fransche dichter daarin dieper en juist in 't eigenaardig bestaan van den geldzuchtige doorgetast. Den Hollandschen was het echter minder om eene eigenlijke karakterstudie, dan eene levendige voorstelling uit het Amsterdam-sche volksleven te doen, en van daar dus dat zich deze misslag lichter verklaren laat. Die misslag bestaat daarin, dat Hooft, gelijk Plautus, zijn vrek, bij 't onverwachte vinden van zijn schat, plotseling gierig heeft doen worden, en hem, aan 't slot van zijn stuk, met eene even plotseling opgekomen mildheid, al zijn goud weder doet afstaan. Die van Molière is daarentegen niet dan na lang schrapen en woekeren rijk geworden, en blijft tot op 't laatste oogenblik aan zijne liefde voor zijne geldkist getrouw.

Wij voegen aan den *Warenar* den minder bekenden *Scheinheilig* 1) toe, die, hoewel even als de eerste vertaald, ook niet minder dan hij verhollandscht (gelijk Hooft het uitdrukte, „na 's lants gelegenheit verduitscht”) mag heeten. Laat Hooft de *Warenar* echter in Amsterdam spelen, de *Scheinheilig* treedt in den Haag op. Hooft, al viel hij Vondel over Harpoen en Roskam wat hard, was zelfs geen vriend der hervormde geestelijkheid, „luiden” (gelijk hij 't zich aan Adriaan van Blijenbergh ontvallen liet) „gewoon, 't seggen alleen te hebben, en hun oordeel over andere te vellen.” Ik trad hen nooit in den weg — „ik was nooit in hun vaerwater” — zegt hij, en toch hebbenze my mede hun aert moeten toonen.” Hij verstond het daarom „met dengenen, die geen behaegen had in de krijters, die men hun aelmoesen aan 't trompetten, bidden op de straethoeken, vasten, aen 't voorhoofd ziet.” Geen wonder dus, zoo hij er behaegen in schepte, Aretijns 2) stuk, waarin een dergelijk „krijter” zoo vermakelijk ten toon gesteld

1) Wij gaven 't stuk het eerst in de *Dietsche Warande* (1856, daarop als Bijlage op Hoofts *Brieven* (III) in 't licht.

2) De beruchte Piëtro Aretino (1492—1557), naar zijne moederstad (Arezzo) dus genoemd, en de natuurlijke zoon van den Italiaan Bacci en zekere Pita. Hoewel zonder eenige beschaafde opvoeding, en tot in zijn later leven steeds van alle studie wars, was hij toch, met zijn even vaardig als schaamteloos vernuft, zoozeer het kind van zijn tijd, dat men hem den *goddelijken Aretijner*

werd, voor 't Hollandsch tooneel te bewerken, al liet hij daarbij — naar zijn omzichtigen aard — om niet te kennelijk voor zijne eigenlijke bedoeling uit te komen, de „katholieke geestelijkheid” tegen 's lands gelegenheit” in het stuk, zonder hen in de hervormde predikanten te herscheppen, die hij er eigenlijk bij op 't oog had, en van welke hij ronduit aan Blijenbergh betuigde: „men vint er die hun meester over 't hooft leeren”, en dat „Sint Pieter zich (door hen) voorby (had) laten zeilen, oft hy stil stont 1).”

De juiste tijd der bewerking laat zich niet aangeven; uit den brief aan de ommezijde, waarmêe Hooft een afschrift aan De Groot zond, blijkt echter, dat zij omstreeks het jaar 1615 valt, en in negen dagen kant en klaar was.

KLEVERKOORD, 23 Nov. 1868.

v. VL.

noemde, en hij het troetelkind der vorsten zijner eeuw werd, op welks naam (gelijk hij 't zelf aan een vriend schreef) hunne ooren zich openden. Verg. voorts over hem en zijne schriften Ruths uitvoerig verslag in zijn *Geschichte der italiänischen Poësie* (Leipzig, 1847) II, s. 549—582. Buiten den *Schijnheilig* schreef hij nog vier blijspelen, allen echter meer door tal van losse invallen dan dramatische kunstvaardigheid gekenmerkt, daar hij steeds veel te ongeregeld en achteloos was, om zich de minste inspanning bij zijn letterwerk te getroosten.

1) Zie de plaatsen, aangehaald in Alberdingk Thijms inleiding op eerstgemelde uitgave, en verg. zijne scherpzinnige opmerkingen aldaar.

HOOFT AAN DE GROOT 1).

Dese is om aen UEd. te richten de geringheidt daer nevens gaende, dien haer gelieve te aenvaerden met soo goeden harte als se gesonden wordt. Met eenen sal seggen 't geen ick te Rotterdam niet bedacht, dat de clad van d'overgezette *Aulularia* al overlange in Engelandt is gesonden 2), daer se blijft; sulx 't eenich exemplae in 't landt by UEd. is. Dewelcke daerom gebeden wordt, als hy dies syn becomste hebben sal, 't selve my weder toe te schicken ten huise mijns vaders; op hoope dat het noch eens mocht dienen om eenighe armen t' Amsterdam oft hier wat voordeels te doen 3), en te vervullen een deel van de kosten, noodig om den *Baeto* uit te voeren. Want te dien einde sijn er bynae *neghen daeghen* aen gespilt: in dewelcke het begonnen en voleindt is; als hebbende in geen sinlijke 4) handen te vallen, maar alleenlijk voorby d' ooghen des volx over een tooneel getrocken te worden. Oock had het te Rotterdam anders geen boodschap als te comen sien, oft UEd. geest, sich beginnende te herhebben wt de sieckte, gediend mochte wesen met eenighe afleidinge van haer wichtige gepeinzen. Maer dewijl 't UEd. geliefte wat te behouden, heb sijn geliefte willen gehoorsamen, enz.

UEd. onderdaenste toegedaenste

P. C. HOOFT.

MUIDER HUISE.
den 17en Jan. 1616.

1) Zie Hoofts *Brieven* (Leiden, 1855) I, bl. 117. 2) Waarschijnlijk bij zijn neef, Pieter Jansz. Hooft. 3) Reeds sedert eenige jaren was men in de Oude Kamer begonnen, de toekijkers bij de Rederijkersspelen wat te laten betalen, waarvan het voordeel aan 't Oudmannenhuis kwam. 4) *kieskeurige*.

WARE-NAR,

DAT IS,

AULULARIA VAN PLAUTUS,

NAA 'S LANDTS GELEGENTHEIDT VERDUITSCHT.

*Eerst gespeelt in de eenige en eerste Nederduitsche
Academi 1).*

VOOR-REDEN.

MILTHEIDT, GIERIGHEIDT.

MILTHEIDT.

Ghy Amsterdammer burgers en ingeboren,
En die boven al hebt tot woonplaats verkoren
D' edele Stadt, die deurboren gaet de wolken met heur kroon 2),
Van Keizerlijke hant ontfangen te loon,
Zijt niet verwondert of schoon mijn gewaad wat wilt weit,
Ik ben u meê-Poortres, de ruimschottelde 3) Miltheit,

1) Die van Dr. Samuël Coster, in 1617 opgericht, en waar het stuk, den dag daaraan, werd opgevoerd. 2) Haar bij keizerlijk besluit van Febr. 1489 boven haar wapen geschonken, en die nog heden op den Westertoren prijkt. 3) *onbekrompen*.

Die niet, als een vilt 1), leidt arm leven van groot goedt;
 Maer vrolijk haer zelve, en den behoeftigen voedt
 Van den overvloed. Ik zal u niet zwijgen
 De reden, waarom ik dus herwaerts koom stijgen,
 Het is om te krijgen dit huis in mijn gewout 2);
 'T welk mijn dootvyandin bezeten houdt,
 En zit te broên op het gout, 't welk daer in een pot leit begraven,
 Dwingende den eigenaer te leven als de slaven,
 Daer hy wel met graven mocht maken goê cier.
 Des Huis-heers Bestevaêr begroef het eerst hier
 In den haert by 't vier, op dat het niemant zou kippen 3).
 Jae, toen hem de doot quam op de lippen,
 Uit vrees dat het zoud' slippen, en zeld' hy noit woort
 'Tegen zijn eigen zeun: daer nae sloegh hem de moort 4),
 En zijn zeun die moest hem voort op zijn renten geneeren,
 Die 'er niet nae waren om wel op te smeeren;
 Maer kost en kleêren had hy sober genoeg,
 En moest zich zoo behelpen, tot dat hem de doot ook sloegh.
 Over den zelve boegh zeilt nu dees zijn zoon mede,
 Hoewel 't hem nu langh geen en dede.
 Want verleggende de stede van den ouden haert,
 Heeft hy de pot gevonden, met het gout daer in vergaêrt,
 De welke hy bewaert oft hy *nar* waer te degen,
 Daarom heeft hy Warnar tot zijn rechte naem gekregen.
 Op verscheide 5) wegen heeft dees deze schat,
 Hier in huis tot meermael begraven gehadt:
 En de penningen glat 6) heeft noch de vloer te bewaren.
 Maar zijn dochter heet Klaertje, die zelve wel klaren,
 Zoo z' er 7) openbaren, nae dat ik kan bevroên;
 Dees is zwanger, en weet niet by wien te vermoên,
 Dat 's immers een zeltzaam doen; doch zult ghy 't bevijnen 8),
 Hoe leugenachtigh ook dat het zoud' mogen schijnen.
 De Jongman en de zijne zijn wel vermogen 9) liên,

1) *schraalthans* (verwant met het Lat. *vilis*, 't Fransche *vil*, ons *fielt*). 2) *geweld, macht* (verg. 't Hoogd. *Gewalt*). 3) *wegkapen*. 4) *kwam hij te sterven*. 5) Naar de Hollandsche en Amsterdamsche wanspraak voor *verscheiden*. 6) Thans *gladde*, d. i. *blinkende, penningen*. 7) *haar, zich*. 8) Amsterdamsch voor *bevinden*. 9) Verouderd voor *vermogend, rijk*.

Van
 'T
 En
 Alle
 Her
 Die
 Ghy
 Ghy

Vae
 Al
 Mij
 Ach

Voc

Ik

Ghy

Och

'T

Zoc

O

Ziet

Gel

Zijt

Ik

Dat

Al

1

2)

nog

slec

Van dit paer zoud' ik gaern een huwelijk zien.
'T welk komende te schiën, zal men my beter eeren,
En ik, in plaats des Gierigheits 1), dit huis beheeren.
Alle kanssen keeren, en alle tijdt heeft zijn bestek.
Her uit, oude toveres met jou mag're bek!
Die uw eigen drek wel van begeerlijkheid zoudt eeten.
Ghy hebt dit huis langh genoeg bezeten,
Ghy moet het weten: u tijdt is verby!

GIERIGHEIDT.

Vaert wel schoone gelt, dat ik zoo vierigh vry 2),
Al schey ik van dy 3), met draevigh schreyen,
Mijn hart en kan daarom van u niet scheyen,
Ach, laet me wat beyen, dat ik haer noch eens kus

MILTHEIDT.

Voort, u tijdt is om.

GIERIGHEIDT.

Och! hoe overval je me dus?
Ik zal noch flus bezwijmen door 't benouwen.

MILTHEIDT.

Ghy hebt hier lang genoegh mag're kookken 4) gehouwen.

GIERIGHEIDT.

Och! laat my den Ouwen noch leeren een les.

MILTHEIDT.

'T heeft veel te lang geduurt. Ik wacht my des.

GIERIGHEIDT.

Zoo zal ik hem het sles 5) toeroepen van veere:
O Warnar, Warnar, onthout mijn leere!
Ziet dat men niet weere my heel uit u gemoet,
Gelijk men my uit uw wooninge doet.
Zijt 's altijd vroet, al moet ik spoën mijn gangen,
Ik weet, hy heeft zijn hart zoo vast aan mijn 6) gehangen,
Dat hy zal blijven gevangen met liefde tot my,
Al is 't dat ik door dwang van zijnt yty.

1) Verouderde vorm van den vrouwelijken tweeden naamval.
2) *bemin*, naar de oorspronkelijke beteekenis van 't woord; verg.
nog ons *vriend*. 3) Thans verdrongen door *u*. 4) *keuken*. 5) Voor
slechts. 6) Gelijk nog wel, in de spreektaal voor *mij*.

MILTHEIDT.

Dit spel zal Pottery 1) heeten, zoo ghy 't meught veelen,
Spraeckmakende gemeent! Plautus heeft het doen speelen
Voor burgers en eëlen van 't Roomsche bloet.
't Is een Huis-godt die by hem de voorreden doet;
Maar om dat ghy van zulk goet niet veel hebt hooren zeggen,
Zoo heeft de Overzetter diens rol my, Miltheidt, toe gaen leggen.
Plautus stelt de geschiënis al had men ze t' Athenen bespeurt,
Maar wat is 'er ook, dat t' Amsterdam niet en beurt?
Dus nemen wy best bekende plaetsen en straetjens,
Niemant trek hem iet aan, 't zijn maer hoofdeloze 2) praetjens.

1) Eigenlijk *guitenstuk*, *schelmerij*, maar met klankspeling op de geld-pot van Warenar. 2) Versta zonder persoonsbedoeling.

PERSONAGIEN.

WARNAR.

REYM.

GEERTRUID.

RIJKERT.

RITSART.

LEKKER, *jongen*.

CASPER, *Hofmeester*.

TEEUWES, *de Kok*.

WARE-NAR.

EERSTE BEDRIJF.

Eerste Toonneel.

WARNAR, REYM.

WARNAR.

Her uit, zeg ik, her uit! ik zegje fluks her uit!
Zy wroet mit heur oogen as ien varken mit zijn snuit.

REYM.

O mijn rug, o mijn kop, o mijn neus, o mijn wangen!

WARNAR.

Jae, jae, je bakkes moet altemet vliegen vangen.

REYM.

En waerom slaejeme nou? mijn neus en mongt die bloên!

WARNAR.

Vraeg je waerom, totebel? om dat ik je zier zou doen.

REYM.

En waerom mach ik dan in huis niet langer banken?

WARNAR.

Ziet deze baviaen, wat heb ik hier veur ranken?
Zel ik jou, denk ik, reên geven van mijn bedrijf?
Ik ty je tans wel mit ien kneppel op 't lijf.
Spoeit me van de deur, fluks, of je bakkes zel vliegen vangen.

REYM.

Hoe wel waer men 'er an, die zaligh waer gehangen,
Ten minsten hoeft' men niet te dienen zukken gek!

Wat preutelje 1)?

WARNAR.

REYM.
Niet.

WARNAR.

Zoo speelt den nikker 2) mit jou bek.
't Ierst dat ik weér wat doe, koomje me dan daer op storen,
Ik zelve mit ien avager 3) de oogen uit de kop boren.
Fluks hier, of ik leg je ien tang tusschen hals en buik.
Hoe gaet ze voort, as ien luis op ien terige 4) huik 5).
Hier, bet 6) hier na toe, zeg ik; nu, nu is 't te degen,
Blijft me daer zitten spinnen, zonger 7) voet te bewegen,
En kijkje om, of wijkje ien stroo briet van daer,
Je krijgt goê koop de galgh tot je nuwe jaer.
Ik bin dus out, en heb meugelijk vijftigh maisjens versleten,
Maer van mijn leven noit haers gelijk geweten:
Z' is argh 8) as de Droës, en wil ze haer best temen 9),
Ik zorgh ze zel me noch iens uit den nest nemen,
Zoo deurtapt slim is ze, en zoo Duivels-beus.
Krijght ze de snof van de pot mit gelt in de neus,
Ik bin armer man as de gevangen slaven.
Nu moet ik de vloer iens weér op gaen graven,
En zien of ze noch staet zoo ik ze heb estelt.
Als ik denk, dat 'er iemant mocht raken after 't gelt,
Zoo werd ik kilkout van boven tot onderen.

REYM.

Jae wel, ik en weet me niet genoegh te verwonderen,
Hoe mijn miester dus van zinnen komt berooft,
Wat dulheit magh hem wezen in 't ydele hooft,
Tot mijn ellende, dus ondanks geslaegen,
Dat hy mijn tienmael op een dagh ten huis uit gaet jaegen?

1) Anders *pruttelen*. 2) 't Noordsche *Nikr*, oorspronkelijk een *water-god* of *geest*; later — in den kristelijken tijd — voor *looze geest* in 't algemeen in gebruik gekomen. 3) Eigenlijk *navegaar*, en dus zooveel als *naaf-* of *hol-ijzer*: groote scheepsboor. 4) *geteerde*. 5) *vrouwen-kap* of *mantel*. 6) *meer*. 7) Amsterdamsch voor *zonder*. 8) *sluw*. 9) *praten*; verg. ook 't zelfst. naamw. *teem* voor *praat* in den *Lichte Wigger*: „'k Sou, by Gut, mijn *teem* wel te langh maken.”

De
Een
Een
De
Nu
Van
Bela
Nu
Wee
Best
Aan
Mijn

Nu
Bin
Gaet

Wel
Wan
Daa
Of l

Toc

Of l
Bew
Arm
Wie
Ik l

En
— 1)
van.

De man heeft een wonderlijke worm in de-kop 1);
Een hielen nacht leit hy wakker, en staet vijftigh mael op.
Een hielen dagh zit hy in huis, gelijk as op de winkels
De kreupele snijers met haer gekruiste schinkels 2).
Nu is 't immers ommekomen, en ik weet geen raet,
Van Klaertjens eer te bedekken, die op haer niterste gaet
Beladen met kindt, en haest zal moeten baeren:
Nu is 't al verlooren, ick en zie 't niet te klaeren.
Wee my, verneemt hy 'er of 3) 't minste maer sles;
Best, dat ikme verhang hier ergens in de Nes,
Aan een pastey-bakkers hack, zoo ben ik uit het vrezen;
Mijn tanden wateren als ik denk, watten kalkoen dat ik zouw wezen!

Tweede Toonneel.

WARNAR, REYM.

WARNAR.

Nu alle dingh behouwen is, en fijntjes op zijn steê,
Bin ik wat beter emoet als ik flus wel deê.
Gaet binnen, Reym! nu is 't datjet huis bevolen wort.

REYM.

Wel ik mach het bewaren dat het niet estolen wort;
Want voor dieven is 'er aêrs te halen niet een kruis,
Daar is toch niet as de wint en spinnerach in huis,
Of hy noch zorght dat iemant die zel komen taeken 4)!

WARNAR.

Toch, onze lieven Heer mocht men om jouwent wil wel Paus van
Roomen maaken,
Of Koning van Spanjen, watje best quam te pas;
Bewaarje me de spinneraghen, nae binnen toe ras!
Arm ben ik, dat weet ik wel, en draegh 't lijdtzaam en geduldigh.
Wie dat 'er komt kloppen, en laet niemant in, weest me zorgvuldigh!
Ik loop om een bootschap, en kom terstont weêr hier.

REYM.

En of 'er een buurwif quam om een kooltje vier?

1) Den *bolworm*, naar de wijze der schapen. 2) *beenen*. 3) *af*,
van. 4) Verouderd voor *nemen* (verg. 't Eng. *take*).

WARNAR.

Dooft me al 't vier uit, zoo hebben se gien spreken,
Of ik zelve zelve met de kop in de doofpot steeken.
Komt 'er iemand om water, zoo roept metter veegh 1):
We meugen niet missen, onze bak is leëgh;
Roept het de lui deur de veinster, zoo krijght men geen sluiper.
Komt 'er ien om een emmer: z' is tot de kuiper,
Om een dreg, om een putthaak, of ander leur 2):
'k Hebze op straet vergeten, de dieven zijnder meê deur.
Want by Gans doot 3), hoe schoon datze praten,
Als ik uit bin wil ik niemant in hebbe elaten:
Jae, al quam 't geluk zelve, ik waerschouwje, ziet
Je meught er op passen, doet geen deur open niet,
Of je zelt me te bijster schrikkelijk vertoornen.

REYM.

't Geluk? zonder zorgh, voor haar brand' men hoernen 4).
't Geluk zou hier an de deur kloppen? poep!
't Liep aarzeling 5) kreegh 't de lucht in de neus van je stoep.
En as noodigh 6) hier verby moet haer wegh zijn genomen,
Zoo wacht zy haer wel an dees zy de middelstraet 7) te komen,
Ze kreegh wel een koorts op haer hals, zaght ze de gevel maer aen.

WARNAR.

Je zelt je mongt houwen en binnen gaen.

REYM.

Ik hou mijn mongt en gae binnen.

1) *terstond*. 2) *Anders lor*. 3) Verbasterde vloek; gelijk 'er nog een aantal andere in den *Warenar* en elders voorkomen; zie de lijst bij De Vries, blz. 98—100. Men kan daarbij nog voegen: *Gans sweep* (voor *Gods zweet*), *Sackereerts* („dat *Sackereertse* verken” en „de *Sackereertse* schuldt” in Barons *Klucht van Light-hart*). Het *vijfmenten*, waarmee De Vries (bladz. 99) geen weg weet, zal men wel uit *vehement* (heftig) verklaren moeten; verg. Colevelts *Droef eyndend Spel tusschen Graef Floris en Gerrit van Velzen*: „Gy weet de Graef *vijfmentich* te kallen aen 't hooft.” 4) Versta: zoodat ze er om de leelijke lucht vandaan blijft. 5) *achterwaarts, terug*. 6) *noodwendig*. 7) Versta: op de kleine steentjens aan dees zij van de groote.

Dae
Ik
Dae
Of
Con
Dat
Dae
Wa
Ze
Des
Dat
Om
En
Al
Zeg
Dae
't Is
Adi
Ik
Mac
En
Dat

Ik v
Teg
Geli
Hoe
Ik l

Dat
En

1)
w

WARNAR.

't Geboeft loopt dapper snuiven,
Daerom zel je bey de grendelen toe moeten schuiven:
Ik schey wel nood' van hier, maer ik moet nae 't Princenhof,
Daer zal men resolveren hoe men mit het gelt zal spelen,
Of men 't op de Doelen verteeren zel, of an lepels ommedeelen;
Compareer ik nu niet, zoo magh ik gissen wel,
Dat men al het resjen te zamen opsnappen zel:
Daer en boven zellen ze niet anders denken konnen,
Waerom dat ik wegh blijf, als dat ik 't gelt heb evonnen.
Ze hebbe me lang erkent voor zuinigh en vroet 1),
Des zel het zeer lichtelijk worden vermoet,
Dat ik nu verzuim haer te raden tot sparen,
Om dat ik doende bin mit wat grooters te winnen of te bewaren,
En hoe nauw dat ik het heel 2), noch schijnt het dat meest
Al de werelt dat droomen ken, met zulken feest 3)
Zeggen ze goên dagh, die my nu ontmoeten,
Daer men my te vooren hiel magertjens pleegh te groeten.
't Is „goên dagh, Warnar! waer heen Warnar? hoe vaert 'et al vaer?
Adieu, t'uwen besten, vaert wel, een goet jaer!”
Ik zorgh zy ruiken longt, dit ken veur niet niet komen.
Maer ik wil gaen daer ik voor heb enomen,
En helpen daer 't werk op 't spoedighst aen een zy,
Dat ik haest op de bien weêr nae huis toe ty.

Derde Tooneel.

GEERTRUID, RIJKERT.

GEERTRUID.

Ik wilde wel, broeder, dat de woorden, die ik huden
Tegen u spreken zal, ghy my ten besten duiden,
Gelijk een broeder hoort te doen zijn zusters reên,
Hoewel ik zeer wel weet, men acht ons vrouwen kleen.
Ik laet dat voor 't geen het is, en heb daer niet met allen tegen
te zeggen; voor deesmael maer is mijn begeer,
Dat je denkt hoe ik jou zuster ben, die voor uw eer
En welvaert schuldigh ben zorge te dragen.

1) *wijs, overlegend.* 2) *verberg.* 3) *verrukkings, opgetogenheid.*

RIJKERT.

Wat heb je te zeggen?

GEERTRUID.

Maer je wordt vast 1) een man op jou dagen 2),
En zoo ik jou verlies zonder kinderlijke erven,
Zoo zal de naem van mijn vaders geslacht heel versterven:
Dus heb ik al de nacht vast leggen peinzen, hoe
Ik je best mocht wilyliken.

RIJKERT.

Daer slae geluk toe,
En, tot meerder zoetigheid, een heel pond vijgen!

GEERTRUID.

Ziet, je mocht schier of morgen 3) een dut komen te krijgen 4),
En raken ergens an een hoer vast, lichtvaerdigh en vals.

RIJKERT.

Mien je om 't wats 5) zuster?

GEERTRUID.

lae ik, in ernst.

RIJKERT.

Och ik bin om den hals.

GEERTRUID.

Wel, hoe zoo?

RIJKERT.

Maer zulken reden kan ik niet gedogen,
Binjer op belust, ziet daer, slaet mijn een paer blaauwe oogen:
Niet 6) mochtje me zeggen dat me meer verdroot!

GEERTRUID.

Luister.

RIJKERT.

Zoo mennigen woort daer of, zoo mennigen stien veur mijn poot.

GEERTRUID.

Doet het op mijn woordt.

RIJKERT.

Raêje 't m jn? ik doe 't.

GEERTRUID.

Anders, licht dat je sneefde.

1) allengs. 2) een man van hooge jaren. 3) Anders: te avond of morgen. 4) suf worden, de kius kwijt, verbijsterd raken; gelijk dutten voor ons suffen; soezen. 5) ernstig. 6) Thans niets.

RIJKERT.

't Mocht wel dat 'et zaligh waer, als ik het slechts niet en beleefde.

GEERTRUID.

Hoort eens nae mijn woorden, laet je raên, zalige man!
Slaet het niet in de wint, je welvaert hanght 'er an.

RIJKERT.

Wel ben ik te vreên, doet me morgen een bruidt op;
Mits bevoorward' 1) dat ik ze overmorgen 't gat uitschop;
Weetje daer raet toe, ik loop terstont nae de barbier,
En laat me scheeren, adieu.

GEERTRUID.

Ghy deunt 2) er me, hoor hier,
Let 'er iens te deegh op, alle jokke 3) laet vaeren:
Ik heb een weeuw op spoor van veertigh jaeren;
Hoe veel meer of min weet ik niet, 't is daer omtrent;
Die door een zeker getroggelt 4) testament,
Met temen en lemmen 5) van haren man heeft verworven,
Dat de beste plok van zijn goet op haer is verstorven:
Zij kan ryen en omzien 6), en maeke dat klaer,
Dat zy voordeel van hem hebben zou, en hy niet van haer.

RIJKERT.

Die trijp 7)!

GEERTRUID.

En steurtje niet, al lijkt het wat nae guitenspel,
't Is huidensdaaghs de werelt: zij vaert van de duiten wel:
Wel gereedt, wel gekleedt, en heerlijk behuist,
Van onderen tot bovenen, alle ding even juist;
En zoo quiks 8) te vryen als men een vryster in 't landt ziet.

RIJKERT.

Hels vuur op een stokjen, zoo verbrandtze haer handt niet,
Ik weet wel wie je mient, de weeuw van Klaesje Klik,
We dienen mekaer niet, Lobberich en ik:

1) *bedingende, op voorwaarde.* 2) *spot, schertst.* 3) *Voor jokken, spotten* (van 't Lat. *jocari*). 4) *afgebedeld.* 5) *tellen, leuteren.* 6) *Versta: zij is handig* (gelijk een koetsier, die onder 't mannen omzien, of eene vrouw, die onder 't breyen lezen kan. 7) *vuilik* (eig. ingewands-vuil; verg. het Fransche *tripe*, 't Lat. *tripa*). 8) *levendig, lustig.*

De valsche schoonpraet 1) zouw geen peert nae mijn stal wezen.
En as ik ook iens mal wil worden, zoo wil ik te degen mal wezen,
Het waer wel mogelijk dat ghy me had bekoort,
Had je een meisje van achttien jaer op espoort,
Gelijk hier Warnarbuurs dochter, die mocht mijn kommer stelpen.

GEERTRUID.

As je daer an woud, ik mien je waert te helpen :
Maer daer en zit niet ten besten, het volk is te slecht 2).

RIJKERT.

Maer 't meisjen is goêlik 3), en de vaer is oprecht :
'k Wil gien schoon-vaer, die 'er den heelen tijd om zijn schulderen,
Noch een huis vol meisjens om den gantschen dagh te bulderen.
Ik bin die stoetery 4) en dat gevaert 5) al moê.

GEERTRUID.

Wel is 't jou zinn'lijkheid, God geef geluk 'er toe!

RIJKERT.

Kort beraet, goet beraet, ik gae 'er de vaer af spreken,
Ziet, ginder komt hy juist van daen, nae huis toe gestreeken.

Vierde Toonneel.

WARNAR, RIJKERT.

WARNAR.

Ik dacht het zeker wel, en 't lagh my op mijn leên,
Zoo nood' wild' ik van huis, dat ik vergeefs ging heen :
Ik by 't Princen-hof komende, noch binnen, noch buiten, vant
Corpereal of Lanspesaet 6), Kapitein of Luitennant ;
't Volk past niet op haer tijt, het is zeeker van 't mal,
Nu ty ik weêr na huis, want mijn hert is 'er al.

RIJKERT.

Warnar-buur, goên dagh, man! hoe staet het leven?

WARNAR.

Heb ik jou daer, Rijk-buur? goên dagh wilje Godt geven!

1) *mooyenpraatster*. 2) *arm, gering*. 3) *schoon*, naar de oorspronkelijke betekenis van 't woord. 4) Voor *stoet*. 5) *omslag*. 6) Verbasterd uit het Ital. *lancia speziata* (d. i. geknotte lans), een van de ruitery tot het voetvolk overgegaan krijgsman.

RIJKERT.

En u een goet jaar, datje gien verdriet schiet 1).

WARNAR.

Als de rijke d' arme zoo toe spreken, dat is om niet niet;
De meit, zorgh ik, heeft hem 't spul van de pot gemelt.

RIJKERT.

Hoe gaet 'et?

WARNAR.

Hart en zwart, onbelaën met gelt,
Gelijk slechte luitjens van mijnen doene plegen.

RIJKERT.

Wat, het is juist allemael aen het gelt niet gelegen:
Hebje goedt genoeg, je hebt een goet lot.

WARNAR.

Hoe smeerigh 2) kan hy kallen, dit 's al om de pot:
Zoo ras as ik t'huis kom, ten baet geen smeeken,
Zal ik voor mijn eerste werk de meit de oogen uitsteeken,
En daer nae de tong gaen tornen uit heur keel.

RIJKERT.

Buurman, wat staeje en praet inje zelven dus veel?

WARNAR.

Ik klaegh over de armoed' die ik moet lyen;
Ik hebb' daer een eenige dochter te vryen,
Daer ik niet meê geven kan, mijn lieve maet,
Zoo komt het toe datter ook niemant nae staet;
En ik zoudze geirne by mijn leven met een man bezorgen;
Wangt ik vrees, zoo ik sturf, datze schier of morgen,
In deze ongeregelde tijden, moght slaen op het wilt.

RIJKERT.

Zoo je anders gien noot hebt, uw klachten vry stilt,
Ik wil 'er wat by doen, geeft den moet niet verlooren.

WARNAR.

'k Weet wel waer hy wezen wil, maer dat gat zal hy niet booren,
Hy heeft het op het kats-hoofd 3) emunt, daerom is 't dat hy vrijt.

RIJKERT.

Ik hebje wat zonders 4) te zeggen.

1) *geschiedt*. 2) *zalvend*, *vleyend*. 3) Versta: den geldpot, die, met zijn beide ooren, den vorm van een katekop had. Zie de afbeelding bij De Vries, blz. 112. 4) *bijzonders*.

WARNAR.

Och! ik bin 't gelt al quijt.

Hy heeft het opgegraven zoud' ik ramen,
En nu komt hy quansuis allevongen me zamen 1),
Om mitme 't accorderen; och, hoe wee is me te moê!

RIJKERT.

Wel buurman, waer loopje zoo nechtig 2) nae toe?

WARNAR.

Ik heb in huis wat te beveelen, dat ik vrees te vergeten,
Ik koom terstond weêr by je.

RIJKERT.

Als hy komt te weten,

Dat mijn bootschap is om zijn dochter te verzoeken tot
Mijn huisvrouw, hy zel denken dat ik met hem spot;
Want zoo ongelijk gegoedt men zelden ziet trouwen.

WARNAR.

Godt zy gelooft, de pot is behouwen,
Alle ding is zoo 't was! door mijn hert ging een vlijm
Doen ik nae binnen trat, en ik vil schier in zwijm:
Wat zegje nou, Rijkert?

RIJKERT.

Wilje wel antwoorden op mijn vraegen?

WARNAR.

Zy mogender nae wezen datze me wel behaegen:
Zy mogen ook wel zoo wezen, datje 't weet,
Ik en antwoordje van al den dagh niet een beet.

RIJKERT.

Onbillikheit zel ikje te voren niet leggen 3).
Wat dunkje van mijn geslacht?

WARNAR.

Daer is niet op te zeggen.

RIJKERT.

Wat dunkje van mijn leven, schoeit het wel op de zelve leest?

WARNAR.

Wat, je hebt al jou leven een goet slokker geweest.

RIJKERT.

De jaeren, die ik out bin, weetje wel te mikken?

1) *al gevonden, wij samen*; uitroep bij 't vinden van iets, waardoor men aandeel aan den buit kreeg. 2) *ijverig, vaardig*. 3) *verwijten*.

WARNAR.

Die hebben vry wat tellens an, ze slachten je brikken 1)

RIJKERT.

Wel ik heb ook van jou altijd gedacht,
Datje een eerlijk burger waert, daer ikje noch voor acht;
Al binje van slechte 2) luitjes, ze waeren onbesprooken.

WARNAR.

Ik weet niet waer 't hem lieght 3), maer hy heeft de pot gerooken.
Wat is nou voort, Rijkert-buur, jou begeer?

RIJKERT.

Daer toe geef zijn zegen de opperste Heer!
Nae dien dat ghy mijn wel kent, en ik jou mede,
Zoo hoop ik, je zelt me niet weigeren een bede,
Dat is, datje me jou dochter te wijve wilt geven.

WARNAR.

Maer, Rijkert, ik hoorde noit van mijn leven
Datje zukken quant 4) waert; heeft dit ook slot,
Mit een out arm man, as ik bin, te drijven de spot?
Heb ik dit opje verdient? ik kan 't niet vermoeden.

RIJKERT.

Je moet mijn reden niet anders duiden als ten goeden,
Het verzoek is mijn ernst, ik zegje dat ik het meen.

WARNAR.

Ey lieve, laet my en mijn dochter met vreên.

RIJKERT.

Geloofst me, buurman, ik doe 't niet om te jokken.

WARNAR.

Gelijk by gelijk pleegh alderbest te fokken.
Den rijken dient wat rijks, den kalen dient wat kaels,
Je zout me niet kennen willen, en maken mijn dochter over-
dwaels 5),

Dan waer ik hiel in 't onderspit, my dunkt het zel me niet gelijken.

RIJKERT.

Dat is wel de mannier van sommige rijken;
Maer ik zel je kennen voor een vader, als 't behoort.

1) *schijven, penningen.* 2) *eenvoudige, onaanzienlijke, geringe.*
3) *schort, de fout zit.* 4) *snaak (eig. handelaar, schaggeraar, van*
't Lat. quantum (hoeveel); verg. nog ons kwanselen). 5) *over-*
moedig.

WARNAR.

Beloofje me dat?

RIJKERT.

Jae 'k.

WARNAR.

Vaert 'er wel meê, daer is me woort.

Je zelt de mait hebben, waer toe veel te sammelen?

Gans bloedt! wat hoor ik daer binnen rammelen?

Daer is 'er voorzeker een achter de buit.

RIJKERT.

Wat het maisjens zinlijkheid angaet; — wel, hy vaert 'er weêr uit, Deur 1) is hy, waer mach hy daer zijn gebleven?

Me dunkt, hy speult neefje 2), hebje van al jou leven,

Wie quam er oit zoo veer, daer zulks is eschiet?

't Is mit hem: nou zieje me, nou zieje me niet,

Mit een wup is hy buiten, mit een wup is hy binnen:

't Is, trouwen 3), niet vreemt, al maekt 'et hem beteutert van zinnen,

D' arme luy, als de rijke haer spreken aen,

Mienen doch altijt, zy zijn geslagen of gevaên,

En zoo verzuimenze somitjts een goê gelegenheit.

WARNAR.

Hout dit voor Evangely, je mooght dit overwegen, meit!

En trek ik je niet mit wortel mit al uit de lel 4),

Zoo geef ik jou last, volmacht, en zonderling bevel,

2) Dat je mit miester Jemjaen, de quakzalver, mit de kromme rubben,

Accordeert de beste koop dat je kent, om me te laeten lubben;

Ik zeg 't je mit een koele moet, zijt 'er op verdacht!

RIJKERT.

Wêl buurman, me dunkt dat je me niet en acht,

Waer heb ik dit verdient, dat je mit me de gek zout scheeren?

WARNAR.

Neen zeker, ik hou je veur een man mit eeren,

Indien ik mit jou gek, zoo slaat me de moort!

RIJKERT.

Hoe hebben wy 't dan t' zamen? staeje noch jou woort?

1) *Weg*. 2) *potsemaker, hansworst*. 3) *Thans trouwens* (gelijk doorgaans voor *doorgaand, nevens* voor *neven*, enz.). 4) *Versta: de tong met wortel en al uit*.

WARNAR.

Jae; maer gelijk gezeit is, ik kan er niet meêgeven.

RIJKERT.

Dat wist ik wel, daer en leit niet an bedreven.

Zy zal op die voorwaerd' van my werden getrouwt.

WARNAR.

Hoor hier, beeld je niet in dat ik een pot heb evongen met gout.

RIJKERT.

Wat een blaes 1)! ik trouw ze om haer goede manieren.

WARNAR.

Dat je 't dan wel verstaet, ik zel gien hylyksgoet uitkieren.

RIJKERT.

Wy zijn 't volkomen eens.

WARNAR.

Jae, maer ik kenje wel,
't Is met de rijke luy: geef stôkje, neem stokje, stokje in de hel:
Nou beloofje ze me te nemen zonder beurs, zonder brikken,
Thans 2) komen je de poppen in 't hooft, zoo is 't hylyk an stikken,
Jy luy en hout je woort niet dan by geval.

RIJKERT.

Ik zeg wat ik beloof, dat ik het houwen zal,
En tot meerder bevesting van mijn verklaren,
Zoo laet me 3) vrienden t'aevont by de jouwe vergâren
Om het hylik te beschrijven met gemeen accoord;
Ik zel gaen bestellen nu rechtevoort,
Dat 'er wat komt daer wy of banken 4) meugen,
Want ik weet wel, de kosten daer keunje niet teugen.
Adieu, tot flus toe, ik ty op de been,
En zel me mijn best spoeyen.

WARNAR.

Daer stapt hy heen.
O lieven Heer, wat een ding is 't ook geldt hebben!
Deze man zou op mijn dochter zijn zin nooit estelt hebben,
Er hadd' hy niet in 't hooft (denk ik) van de gevonden schat,
Zoo komt 'et dat hy dus aenhoudt as een klat 5).

1) *wind, leweging.* 2) *Straks.* 3) *Voôr mijn.* 4) *banketteeren, schransen*; verg. ons *tafelen* van *tafel.* 5) *Anders klis of klet.*

Vijfde Toonneel.

WARNAR, REYM.

WARNAR.

Waer benje, snapster, die over de buurt hebt gaen verbreden,
Dat ik mijn dochter met groot goedt ten huwelijk gae besteden.
Flux, rept me jou handen nou en wacht 'er niet meê,
Wascht knap de vaten om, schikt alle ding op zijn steê,
Voort, maect 'er een eind of, en zonder te spotten lank,
Schrobt me vaerdigh de deel, en schuurt de pottelbank,
Hemelt de kookken op 1), en stoft het voor-huis uit,
Schuurt de glazen wakker, maer breek je ien ruit,
Ik zel ze an jou huur korten; wit de muer in de kamer,
En haelt voor een pennewaerd 2) zageles 3) tot de kramer,
Ze meugen 't op de kerf-stok zetten, 't mach 'er nu wel of.

REYM.

Miester, wilj' er deur wezen? hoe gaeje dus grof?
Een hiel penning an zageles om de vloer te bestroyen?
Dus doende zel je al jou schoone goet wel vermoyen 4),
Denk, as je dat noch iens doet, zoo is 't een duit 5).

WARNAR.

Dat 's alliens, 't moet nu vol staen, mijn dochter is de bruit.

REYM.

Daer slae geluk toe: maer wie zel ze trouwen?

WARNAR.

Onze buurvryer Rijkert; t'aevont zel men maeltijt houwen
Op 't sluiten van 't hylik met de vrienden van elke zy.

1) *Maakt de keuken schoon*: van *hemen, hemelen*, eig. *bergen*, van daar *opredderen*, enz. Verg. de aant. van De Vries, die echter verkeerdelyk ook het *te hemele gevoert* uit der *Ystoriën bloeme* v. 1151 hieruit verklaren wil; zie slechts aldaar v. 1263: „*Voer hi, sonder aerbaît, Te hemele, daer hi ute was comen*”; en verg. ook het geheele verhaal v. 1301—1330. 2) *Versta: ter waarde van één penning*. 3) Naar de omzetting der volksspraak voor *zacgsel*, gelijk *stremmeles* voor *stremsel*, enz. 4) *verspillen* (eig. *aan mooye dingen verdoen*). 5) Van welke er *acht* in een stuiver gingen.

REYM.

Bylo 1) dat zel wat kosten.

WARNAR.

De bruiġom hout me vry,
't Mach gien quaet, hy zel kost en drank beschikken.
Ik gae iens an den Dam, pas jy op je stikken.
Ik koom terstont weër in, de deur dicht stuit.
Ziet toe, maekt het schappelijk, of je raekt 'et gat uit.
Zoo mach pas een ander het bruiloftstuk genieten.

REYM.

Nu steecken 2) ik en Klaertje ten ooren toe in de verdrieten.
De bruit, de bruit te worden, en z' is op het uitirste zwaer,
Nu zie ik 'er gien muyeren 3) langer an mit mekaër.
Ik mach terwijl binnen gaen en doen mijn dingen,
Verwachtende, hoe 't ongeluk met ons om zel springen.

TWEEDE BEDRIJF.

Eerste Toonneel.

LEKKER *Iongen*, CASPER *Hofmeester*, TEEUWES *Kok*.

LEKKER.

Wel maets, dus gaen de Munneken by mekaër,
Dat den eene niet en weet, dat weet den aër,
Dus nyver in de praet? zijt samen gegroet.

TEEUWES.

Wel Lekker, waar heen?

LEKKER.

Juist koomje me te moet;

Ik gingh nae jouwent.

TEEUWES.

Wat is 'er te quikken 4)?

1) *Voor hy lode*, d. i. *het vuur, de vlam*. 2) *Voor steke*, met inlassching eener *n* vóór den volgenden klinker, gelijk nog in de volkstaal. 3) *Anders modderen*; waarschijnlijk (met De Vries) van 't Lat. *moderari*, ons *modereeren*, af te leiden. 4) *vaardig gereed te maken*.

LEKKER.

Maer 1), je moet met jou beiden de kruiken beschikken.
Nijn miesters hylik gaet t'aevont voort.

CASPER.

Wel, da's wat nuws, ik heb 'er nooit iet of 2) gehoord.
Wat krijgth hy voor een? Ik bidts ou 3), dat ge ze dan nomt.

LEKKER.

Heb je niet hooren zeggen, hoe een mens 't hylik an komt?
Zoo dunkt me dat 'et den Baes ook overvalt:
Hy heeft van een wijf neit zijn leven gekalt,
Nu kreegh hy van daegh een buy, en is ééns loefs 4) getegen
Om Warnar onze buerman te bewegen,
Dat hy hem zijn dochter zou geven ten echt,
En 't en duerde niet langh of zy hadden 't samen beslecht.

TEEUWES.

Dat 's haest geklaert: wat 's jou bootschap nou?

LEKKER.

Maer ditte:

Men zalder as kacx 5) t' aevont op het hylik zitte,
En de vrienden als dan tot 6) de bruidt worden vergaert.
Hier wil mijn Baes zijn eer hebben bewaert,
En dat zy al t' zamen daer blijven ten eeten.
Dit is zijn meeningh; daerom heeft hy me geheeten
Terstont te loopen om Hofmeester en Kok.

TEEUWES.

We hebben 't nu rechtevoort vry wat drok.

CASPER.

Sieur Braetvarken heeft gasten gebeén tegen morgen,
Daer moeten wy al de spijs met haer ordonnancy bezorgen,
Bidd' ouwen 3) Baes dat hy tot overmorgen wacht,

1) *Wel*. 2) *af, van*. 3) Spreek uit *oe, oewen* (voor *u, uwen*), naar Brabantsche wijs, gelijk deze hofmeester zich in 't geheel op zijn Brabantsch uit. 4) *rechtstreeks*; eig. van een vaartuig, met één wind doorzeilende. 5) *voor de leus*; verg. 't Ital. *cacco* en ons *kak-hiel* (voor *looze hiel*), *kacke-peys* voor *looze, geveinsde vrede*, 't Zecuwsche *kekkemikke* en 't Eng. *cackmay* voor *ijdel gezwels*, en 't Hoogd. *kackfeder* voor *looze veër* (die van 't pas uitgebroeid gevogelte). 6) *bij*.

Seur voorschreven heeft genoit 1) al zijn geslacht,
Zoo wy hem begaven, dat waer te stout dolen.

TEEUWES.

Wy leggen 't rechtevoort over mit krijt en mit houtkolen, ?
Uit de schotel in 't napjen, uit de roemer in 't glas 2),
Hoe dat wy 't daer wel zullen maeken te pas.

CASPER.

Wa 3), 't zijn kuriouse 4) liëns, en daer gaet tijt toe.

LEKKER.

'k Weet je niet mier te zeggen, mijn Miester wil dat ik vlijt doe,
Om alles toe te rechten, zonder eenigh dralen;
Keunje me niet helpen, zoo moet ik een ander halen:
Daer gae ik heen.

TEEUWES.

Hoor hier: vertoeft nog een beet.

CASPER.

Ontbait, men zal 'er op paizen, en geven ou 5) bescheet.

LEKKER.

Dat je 't ventjen allien zijt, hoef je niet te mienen,
Die 'r t' aevont op past, zel de bruiloft ook bedienen.

TEEUWES.

Alsewe te nacht niet slaepen gaen, zoo hebbe w' 'et an de tijt.

CASPER.

Nu men zal ou 5) gerieven, om dat het oulieden zijt,
Maer waer 't iemant vremts, men liet hem verleigen,
Hoe kommet by, dat den Bruygoom dees kosten zal dreigen,
Dit plagh by de Bruits vrienden te werden gedaen?

LEKKER.

Hoo, hoo! zou men om de kosten de Bruits vaër spreken aen?

TEEUWES.

Eleman, veer van daer, dat zou niet willen lokken 6),
Ik ken hem wel, hy is zoo droogh as een Maertsche bokken,
Daer magh niet of, hy vloekt en hy drieght 7)
Het al te vermoorden, as 'er slechts wat rook uitvliegt,
Dat is, laet hy hem dunken, zoo veel warmt verloren.

1) *genood, genoodigd.* 2) *Versta: wij overleggen 't in alle bijzon-*
derheden. 3) *Brabantsche uitroep.* 4) *kieskeurige.* 5) *Zie blz 28, .*
aant. 6) *lukken.* 7) *Voor dreigt.*

LEKKER.

Daerom heeft hy een zeil over de schoorstien eschoren 1),
Dat de rook met een tocht zoo niet deur en kan gaen;
Maer een half etmael legh en zoek 2) nae 't open tusschen de
Eer hy 's avonts zijn hooft neêrleit op de sloopen, (draên.
Stopt hy de pijp van de blaesbalk, dat 'er gien wint uit zou loopen,
Op avontuer of ze haer verzuimde 3) terwijl dat ze sliep.

TEEUWES.

Hy mocht hem zelfs ook wel stoppen dat 'er geen wint uit liep.

CASPER.

Maer wat vint men hier in Hollandt scharpe 4) gezellen!

LEKKER.

Men zouwer je wel een hiele story of vertellen:
Lestent 5) zoo was hy eens tot zijn Trijn-niften 6) te gast,
Die gelegenheit nam hy waer, en heeft gevast
Drie daegen te voren, zoo veel als hy mocht lyen;
En doen hy nu begon an 't eten te tyen,
Zoo heeft hij zijn buik met zoo veel spijs gestoffeert,
Als in drie dagen daer an kan werden verteert;
Zoo was hy uit te gast voor volle zeven daegen.

TEEUWES.

As een man, hael in, Klaes Lou! maer kon 't zijn maegh verdraegen,
Of bequam hem dit te gast gaen, 'as de hont de worst?

LEKKER.

Hy kreegh zulken monopoly 7) in zijn buik, in zijn borst,
Mit gorren, mit knorren, mit murmureren,
Al haddender vijftig luy over hoop elegen mit disputeren.

CASPER.

Ba, wat zeiden de Medecijs van zijn urien?

LEKKER.

Wat men praten, hy begeerden gien Doctoren te zien,
Hy hadd' veel te grooten schrik van dat eeuwige geven.

1) *gespannen*, naar de oorspronkelijke beteekenis van 't woord.
2) *ligt te zoeken*. 3) *uit achteloosheid wind uittiet*. 4) *zuinige, gierige*. 5) Voor *laatst*, *laatst*, *onlangs*: met bijvoeging der *t*, gelijk in *iemand* en *niemand*, *t' mijnent*, enz. 6) *Trijn nicht* ('t Lat. *nep-tis*, eig. *kleindochter*, maar door dit woord, gelijk *neef* (van *nepos*) door *kleinzoon* verdrongen). 7) *rumoer* (gelijk bij 't verpachten van een monopoly).

Doe 't nu zoo veer was, dat hy hem zelf al had deur eschreven:
„Warnar neef, denkt om je ziel!” zeide doe zijn oude nift,
„Of men om een heer-oom liep, die jou een woortje zeide uit
de Schrift;

Want 't is mit je al dood' stroom, jou leven is an 't ebben!”
Hy zoud' (zeid' hy) al een daelder willen hebben,
En daerom bleef het achter; wat dunkje van zulken vrek?

TEEUWES.

Gierige luy zouwen sparen, al metseldenze met de drek;
Een daelder liever te hebben as een Hemelsch troosjen!

LEKKER.

Als hy zijn naeg'len kort, bewaert hy de spaenderen in een doos-
CASPER. (jen.

Ba, dit 's de grootste vrek van het geheele landt.

LEKKER.

Lestent ging hy eens op de vismarkt met een netjen an zijn hant,
Daer hadd' hy wat kat-aels innekoft, en spiering om te aezen,
Mit komt de ouwevaer 1), slok, en rokten een door de maezen.
Hy op de bien, mit een staend' zeil, al kosten 't een ton mit
gout 2),

De veugelsteeg deur, de kerexbrug over, na mijn heer de Schout;
Daer mat hy 't feit ten breedsten uit, en ging staen met veel
mency 3) temen,

Hoe dat men zulken ouwevaer most' in apprehency nemen,
En duizend zukke dingen meer recht hy zijn leven an;
Wat, daer is 'er zoo veel, dat ik ze niet al onthouwen en kan,
Ook en dienen wij de tijt niet te laeten verloopē.

TEEUWES.

Wel, maer as wy de provisy zouden gaen koopen,
Zoo most men zeggen hoe veel volks dat 'er wezen zal,
En wy onze reekening maeken nae dat getal.
Ziet, dat dienen wy daerom van te voren te weten.

CASPER.

Men zal de pletsen nettekens af moeten meten.

LEKKER.

Wel, gaen we dan derwaerts, en schikje nevens my.

1) Voor *ouwevaer*. 2) Versta: *als gold het een ton gouds*.
3) *mentie, gewags*.

CASPER.

Ba, den hofmeester betamet te gaen aen de hooger zy,
Als hy met zijn tweejen gaet, dus hebbe kik 1) geen genuigen,
Dat ghy oulieden dus in 't mits 2) komt vuigen;
Want dat 's d'eerlijkste plets aismen gaet by drijn 3).

LEKKER.

Neen, bylo daer hadj'et niet; dat mach niet zijn,
Ik zeg, houw je rust, eer dat ik je om veer schop.
Mijn komt het midden toe, ik reprezenteer 't heerschep.
Wie stelt je te werk as ik? an wie win je jou broot?

CASPER.

'k En doe 's niet ik ik, al sloeghdy mij doot.
Zodd' ik een and'ren mijn plets laten bewaeren?
Ik ik heb t' Antwerpen voor hofmeester gedient over dertigh jae-
En zoude nu eene lakker 4) my doen dees hoon? (ren,

TEEUWES.

Ay lieve, ik acht die leurey niet een boon,
't Is my alliens of ik achter oft voor gae, of boven oft onder:
Maer hoort nae mijn zeggen, op dat wy zonder
Geschil en questy mogen raeken over straet,
Zoo dunkt me best Lekker dat ghy voor heenen 5) gaet,
Op dat zonder schandael elk blijft in zijn eere.

LEKKER.

Dat 's gangh 6); je me ght volgen, 't en is niet veere.

CASPER.

Ziet, ik waer liever doot geweest, eer dat zoud' geschiën.
Ik converseer dagelijks met eerlijke 7) liën,
Wâ mochten ze paizen, dat ik ik dat gink gedooogen!

TEEUWES.

Ghy hebt gelijk ook: zoo g' u zelf niet verhooght, niemant zel je
Elk nae zijn kaletit, dat tribelt 8) alderbest. (verhoogen,

LEKKER *Jongen*, REYM *oude Dienstmeit*.

LEKKER.

Voor den dagh Reym, hier uit, doet de deur op van dit rest. (ken;
Schikt uit de weegh, maeckt ruim baen, dit volk moet nae de koo-

1) Brabantsch voor *heb ik*. 2) *midden*. 3) *drieën*. 4) *Ander. lekker*. 5) *vooruit*. 6) *Dat gaat aan, geldt*. 7) *aanzienlijke*. 8) *dribb-
lert, gaat*.

REYM.

Wel we hebben gien vuer in huis.

LEKKER.

Zoo meugh je 't stookten.

REYM.

Of 'er turf is of niet, denk ik?

LEKKER.

Al even gauw.

Heb je gien turf, legt hout an, of je krijgt een grauw.

REYM.

't Is 'er niet.

LEKKER.

Heb je gien planken op solder? liert met verstant spreken.

REYM.

Wat brabbelt me deuze vent, zoud' ik het huis an brant steeken?

LEKKER.

Waerom niet? 't werk moet voort gaen, ten mach gien quaet;
't Is bruiloft.

REYM.

Hij raest, Godt betert.

LEKKER.

Oft schaft ander raet.

Hier is hofmeester, kok en kocxknecht, die mogen niet toeven.
Gaet in maets, gaet in! Laet me de bruits wijn eens proeven.

REYM.

Wijn? wijn in zijn mont nemen? men zou 't niet darren hier.
Kal je van bruits wijn, Lekker? vraeght na bruits scharrebier 1),
Wijn quam hier noit over de drumpel, hoe praet je dus?

LEKKER.

Is ze noch niet ekomen? zoo komt ze dan flus,
De baes heeft ze al bestelt, de ~~mit~~ was om ceelen 2).
Adieu, ik zel je zoo lang de wijsheit beveelen.

meit

1) Eig. *scharp* of *scherp*, d. i. *schraal*, *dun bier*; verg. boven, bladz. 30, aant. 4. 2) *belastingbriefjens*.

Tweede Toonneel.

WARNAR, TEEUWES.

WARNAR.

Ik miende de eer te bewaeren as vaeder des bruits,
Maer dusschen 1) zootjen aeltjens as klink-snoertjens om zeven
Nae schellevis, nae kabbeljau en was gien kijken, (duits!
Daerom ging ik van de vismarkt nae de hal toe strijken,
Maer lamsvleis, kalfsvleis, queen-vleis 2), al was 't uit de kerf,
Het pont ien reael 3), kijnt, ik hebt wel hondertwerf
Mijn leven zoo goet om ien braspenning 4) zien koopen.
'k Docht in mijn zelf, dit volk zou ien mensch 't vel afstroopen.
Dan kost het noch van droopen 5), van turf en hout;
Jae wel, alle dingh is zoo duer dat 'er ien mensch of 6) grout,
't En is niet an te halen; ziet, daer valt niemier 7) te zeggen.
In 't lest heb ik het ook by mijn zelf over gaen leggen.
Dat, of ik nu als groffelijk de milde legh en speul,
As de bruiloft over is, zoo doet het even veul.
Een deel jonge spil-penningen 8) mogender wat op smaelen,
Maer by de vroede zel ik 'er eer meê behaelen.
Die wat spaert, die wat het 9), dat leerde me mijn peet.
Het is 'er zoo emakkelijk niet an te komen, dat je 't weet;
't Wordt zoo licht niet ewonnen, as verslemt of verzopen.
Wel, wat beduit dit? de deur staet t' mijneent wijd' open,
Of ze de Pot ook opgraven? och, ze hebben 't zoo drok!

TEEUWES.

Wel, is 'er gien spit? maekt 'er ien van ien bezem-stok.
De riemen die men heeft, daer moet men meê roeyen.
Daer is de spijs op ien briefken, jongen! maekt me wat te spoeyen.
Zegt de Vleis-houwers en Vogel-wijven, dat ik je heb estuert.
Speulnoot, deze pot is te klein, lient ergens ien grooter by de buert,
Suiker en kruut bij den bak 10), dat ken 11) hem niet krenken.

1) *dus een, zulk een.* 2) *rundvleesch* (van 't verouderde *queen* voor onvruchtbare koe; eig. 't zelfde als 't Eng. *queen*, Deensch *kone*, voor *koningin* en *vrouw*). 3) Een Hollandsche *stoter*, d. i. f 0.12s. 4) Tien duiten, en dus juist de helft. 5) *bedruipen aan 't spit*. 6) *van*. 7) *niet meer*. 8) *geldverkwisters*. 9) Amsterdamsch voor *heeft*. 10) 't bakken (gelijk *de bouw* voor 't bouwen). 11) *kan*.

Och!
Daer,
Och,
Ik zel
En zo

Ik bin
Heeft
Zegt
Gans
Ik bin
't En
Ik ze
Somm
Hy h

Komt
Wel

1)
beker
sche
later
ge-sta

WARNAR.

Och! daer hoor ik de Pot noemen, wel moght ik het denken,
Daer heb ik voorzeker de dieven after 't gelt!

Och, hoe klopt me 't hert! och, hoe ben ik ontstelt!

Ik zeller after her tyen mit roepen en krijten,

En zoo lang as ik staen kan niet ophouwen van smijten 1).

DERDE BEDRIJF.

Eerste Toonneel.

TEEUWES.

Ik bin, by Gort, de leste, het is al op de bien.

Heeft 'er niemant miester Casper oft mijn jongen zien?

Zegt me doch, vrome burgers, wat zijn ze op eslaegen?

Gans doot! dat we ons allegaer van ien ouwe man voort laeten jae-

Ik bin bloedigh en blaeuw, zoo zat hy 'er op mit de stok, (gen,
't En baete niet of ik riep: „hou op, ik bin de kok!”

Ik zeg, hy heeft ien quaë dronkenschap, indien hy buis 2) was.

Somma, 't gaet redelijk toe, nae dat 'er gien hout in huis was,

Hy heeft ons an hout geholpen iens voor al.

Tweede Toonneel.

WARNAR, TEEUWES.

WARNAR.

Komt mijn 3) herwaert, ghy rabaut 4)! ik zeg je, hout stal 5).

TEEUWES.

Wel gecx-kap, hier stae ik nou, wat heb je te vraegen?

1) slaan. 2) dronken, van *huizen* voor *drinken*, en dit van *buis*,
beker met twee coeren. 3) Voor mij, me. 4) *schavuit*; van 't Fran-
sche *ribaud*, oorspronkelijk een *lichtgewapend krijgsman*, maar
later van alle schuim van volk gebezigd. 5) *stand* (verg. ons
ge-stal-te).

WARNAR.

Wat heb je me daer zukken opsteeker 1) te draegen,
Weet je wel dat je my dreighde daer meê?

TEEUWES.

Waren mijn mijn zonden zoo leet, als dat ik dat niet en deê,
Het zou men op men sterfdagh wel dapper vromen 2).

WARNAR.

Ik zeg, dat 'er gien arger schelm as jy uit en magh komen,
En dat ik ben gebeten op niemant zoo fel.

TEEUWES.

Dat en lieghje niet, fijn man, al kenj' 'et wel,
De zaak is blijkelyk, ghy hoeft 'er gien tuigh 3) of te beleggen:
Maer jy, ouwe Zuzannesboef! wat heb je op ons te zeggen,
Dat je dus 't regement stelt zonder eenige reên?

WARNAR.

Vraag je dat, stukke-diefs 4)? binje daer niet meê te vreên,
Zoo berouwt me, dat ik 'er niet bet op zat mit beuken.

TEEUWES.

Ik zweert je, ik zel je die kop weêr iens zoo murruw meuken,
Dat zy d' ierste maent het niet vergeten en zal.

WARNAR.

Mogelyk is misselyk 5), by provisie hebjet al.
Wat heb je in men huis te doen 'as ik ben buiten?

TEEUWES.

Wel, zel men t'aevont tot jou geen hylik sluiten,
Ik en den hofmeester quaemen bereyen 't mael aldaer?

WARNAR.

Wat roert jou wat ik eten wil, 't zy raeuw of gaer,
Ik zegje dat het veel is, ghy zijt mijn vooght, jae trouwen.

TEEUWES.]

Ik vraegh jou, of je t'aevont gien gastebot 6) zelt houwen

WARNAR.

Ik vraegh jou, of ik gien zorgh magh draegen voor mijn hui.

1) *koksmes*. 2) *batén*. 3) *getuige*. 4) *stuk van een dief*, evenzoo *stukke-schelms*, *stukke-boefs*, *stukke-vleisch*, enz. 5) *onzeker*; verg. in denzelfden zin de spreekwijs: *gissen doet missen*. 6) *gastgebot*, *gastmaal*; eig. dat, waarop men de gasten noodt of biedt; verg. nog het Deensche *gjestebud*.

TEEUWES.

Ik vraegh jou, wie jou zoo veel verkort as een gruis?
Zeg me, waarom wy de maeltijt niet bereyen en moeten?

WARNAR.

Vraegh je dat, stukke-schelms? wat hebje te wroeten
De kamer, de binnenhaert, en 't hiele huis deur?
Men zel 't je verliezen, dat hebjer veur.
Waer 't, datje jou allien emoeit hadt mit de kooken,
Ik hadje mit de kneppel de kop niet ebrooken.
Staet of, zeg ik je, en kom me de drumpel niet te nae,
Of wil je, dat ik je voort de poot in slae?
Gaet niet deur, blijft daer staen, ter plaetze voorschreven.

TEEUWES.

Ik zeg je, dat je past mijn mantel weêr te geven,
En mijn eene kokmes met zilv'ren beslagh,
Of ik gae van hier niet, van den hielen dagh.
Gans lijden! hoe gaet 'et een mensch uit zijn mienen: (nen.
Ik docht gelt an de hoenderen, en de barbier zelt an my verdie-

Derde Toonneel.

WARNAR, TEEUWES.

WARNAR.

Neen, by Gort, zoo lang as het daer leit, en heb ik gien vreê:
Waer ik gae, waer ik stae, het kats-hoofd moet meê,
Of men dat gespuis daer eens ging in de aerde wroeten:
Men loerd' me zoo niet, het moest uit de paerde-voeten;
Raekten z'er after, het was voorzeeker hor 1).
Loopt nou binnen, wil je, kok, mit al jou gesnor,
Ik geef je oorlof, en denk dat je blijft toe zint 2).
Kookt en smookt, kladt en knoeit nou, zoo lang tot je moê bint:
Loopt in kamer en kooken, en waer je begeert.

TEEUWES.

Schoon bescheit, nou je ongs zoo schendigh of hebt esmeert!
't Hooft doet my zoo zeer, dat ik me niet weet te laeten.

1) *weg*; verg. de spreekwijs *op den hor gaan*, en het spotdicht
uit den Fransch-Engelschen oorlog van 1672: *de Fransche vlieger*
hor. 2) Plat voor *zijt*.

WARNAR.

Je zint ehuert om te kookken, en niet om te praeten,
Wil je 't niet doen, gaet deur, ik pas 'er niet veel op.

TEEUWES.

Je zelt het miesterloon betalen van mijn geblutste kop.

WARNAR.

Ik zeg je niet veul, maer ik raed je te zwijgen.

TEEUWES.

Fijnman, ik bin ehuert om te koken, en niet om slaegen te krij-
Verstae je dat? (gen,

WARNAR.

Wil je wat hebben, roept me veur recht,
Of loopt en haelt jou maets, en weest een goet knecht!

Vierde Toonneel.

WARNAR.

(heit:

Hy gaet deur, wat zou hy rechten, zijn bewijs heeft gien klaer-
Maer Blommerhelten 1)! wat steekt hem 2) een arm man in
zwaerheit,

Die mit een rijk man anspant! men is voor zeeker in de ly,

Of j'er aen hylikt, compeer wort, of maetschappy 3)

Van eenige komenschap 4) meê zoekt te maken,

Je zelt voorzeeker in 't onderspit raken.

Dat blijkt an deze Rijkert, die staet as kacx nae de meit,

Maer hy heeft 'et 'er voorzeeker op toe eleit

Om me de Pot behendig t' ontmorssen 5).

Ik wed' hy dit volk, 't welk hem verstaet op lorssen 6),

Expres ehuert had en opgespeurt met vlijt,

Om dat ze me de buit zouden maeken quijt.

't Was quansuis om mijn zwaeger 7) te worden: ay lieve, hoe
druigh 8), maet!

Maer Warner is zoo slecht 9) niet, als hem 't hoofd wel ruigh 10)

Hy is dicht op zen penningen, dat meughje verstaen; (staet:

1) Verbasterd uit *Gods bloedend harte*. 2) *zich*. 3) *maatschap, vennootschap*. 4) *koopmanschap*; verg. *komeny*. 5) *ontfutselen*. 6) *wegkapen, stelen*. 7) *schoonzoon*. 8) Voor *drieg, bedriegelijk*. 9) *onnoozel*. 10) *ruw, onbeschaafd*.

Daer heb ik noch een bataelje gehad met onze haen,
Die leit ter dootd gewont, gesteecken en gekurven;
O! die schelm hadd' my ook ten naesten by bedurven,
Maer de kop worde me kroes, en ik gaf hem zuk'ten lap,
Hy was daer in de vloer doende met zijn klauwen, schrap, schrap,
Daer de Pot stontd begraeven, by gans eleweeken,
Ik loof niet of de koks hadden 't hem in esteeken.
Gans lijden! ik was zoo op men peertjen 1): ik was zoo quaet.
Zouw ik niet? daer een dief te vijnen op hieter daet?
Terwijl dat hy in 't breeken was, ik liet me van de noot raen,
Die een dief in zijn huis vijnt, mach hem zonder ommezien doot
Maer holla, daer komt mijn toekomende zwager aen: (slaen.)
Dat ik hem zoo zonder spreekken verby zouw gaen,
Waer in deze gelegentheit een zaek, die niet en dienden.

Vijfde Toonneel.

RIJKERT, WARNAR.

RIJKERT.

Somma, daer heb ik esproken mit al de vrienden,
Zy prijzen de vrijster, zy prijzen de vaer,
Me dunkt ook dat 't wel dapper orber 2) waer,
Dat de rijke vrijers altemet een arme dochter gingen trouwen,
't Zou dienen, om de stadt in beter eendragt te houwen.
Voorzeeker, wy zouwen min gequelt zijn van de nijt,
En als zij hoopten van rijkelykinderen te worden gevrijt,
Zy zouden haer dan zoo lichtelijk niet begeven,
Als zy nu wel doen, tot een oneerlijk leven;
Wy zouwen 't ook met de kostelykheit niet maeken zoo bondt.

WARNAR.

Wat een zwager zel ik daer kriegen! hoe wel is hy ter mondt,
Hoe kan hy van de zuinigheit kallen, wat frayer reden!

RIJKERT.

Dat men al de dochters zonder goed ten huw'lijk besteden,
Zoo zouden zy 't altesamen daer nae moeten leggen an,

1) *paardjen*; uitdrukking uit de Riddertijden herkomstig. 2) *heel nuttig*.

Om mit haer goê manieren te raeken an een man.

Dan waer uit, het geen men nu dagelijks hoort snappen:

„Waerom zouw ik niet, 't zijn *mijn* schijven die 'r klappen,

Ik heb 'er zoo veel ingebrocht, of mier as jy,

'k Wil Sondaeghs in 't tamast 1) gaen, en 's werkedaeghs in armozy 2).

'k Begeer een ketting as mijn nicht, je meught 'er jou lijf nae zetten,

Ons gebuerken het een nieuw fatsoen van brazeletten,

Die wegen ontrent hondert daelders an gout;

Ik heb stoelen laten maeken van ebben-hout,

Het stuk kost slechts vijf pont-groot 3), ik en geef'er niet meer

WARNAR.

(veur.

Gans lichters! hy ken de rijke wijven deur en weêr deur,

Men moght hem wel maeken toeziender daer op.

RIJKERT.

Een heelen dagh heb je an de deur zulken geklop,

Oft altijt staet 'er volk in 't voorhuis te tranten 4),

Dan is 'er de Neister mit dundoek en kanten,

't En baet niet, al zit er staêgh een op de vloer,

Dan is 'er de Bontwerker met zabelen 5) voêr;

Schuersters en schoonmaeksters, schijnt dat 'er schier wonen.

Dan is 'er de Borduerwerker met al zijn patroonen:

„Dit 's een nieuw werkjen, ik heb eerst met houtkool gemorst,

Dat aêr heeft Grietje Goossens af, het is haer bruitsborst,

't Bloemtjen zal binnen gout wezen, en men zal 't om de rant groenen.

Dat patroon heeft jou Truitjen nicht aen een paer hantschoenen.”

Als die een wijl geteemt heeft, en nog niet hiel uit,

Zoo komt 'er een pot aerd'beyen uit de Leitse schuit,

Die heeft ze daer al op voordeel 6) laeten koopen.

Dan komt de goutsmits knecht uit zijn naem 7) gelooopen,

Om noch eens te deegh te vragen nae 't fatsoen van de ringh,

Niet anders dan of'er de zaligheid aen hingh.

1) Verscherpt voor *damast*. 2) Eig. *ormozijn*, fijne stof, zijden stof, van Ormus herkomstig. 3) Anders *viyf pond Vlaamsch*, d. i. viyf maal zes gulden. 4) Anders *drentelen* of *trentelen*; van *trenten gaan*. 5) *hermelijnen*. 6) *om anderen voor te zijn*. 7) Naar de platte volksspraak, voor *aem*, *adem*; evenzoo in 't vierde bedrijf, *noom* voor *oom*.

Da
Da
Da
Da
By
Me
Een
Da
Of
Da
Ik
Ze
Mit
Lij
Wi
Rei
Zy
Gar
Tw
De
Get
Dae
Wa
Dat
Dat
Wi
Dae
Hoe
Wa
1
voor
prij
sen
Kla
7)
8)
11)

Dan brengt 'er een 't linnen van stijven en rekken.
 Dan komt 'er de schoenmaaker nieuwe schoenen antrekken.
 Dan brengt 'er een proefjens van wijn, of uitheemsch bier.
 Dan komt 'er een reekening t'huis van drie vier vel pampier,
 By den snyer geschreven op lestlede maendagh,
 Met itemtje, by itemtje, zoo dicht al ze gaen magh;
 Een mensch die 't aanzagh, kreeg de koorts op het lijf.
 Dan wert 'er garen t'huis gebrocht van een oudt wijf. (koopt.
 Of dit gelt kost, 'k wed men 't niet om een weldige 1) somme
 Dan heeft ze noch zoo veel larysters 2) an haer snoer, datj' 'er
 't hoeft of omme loopt,

Ik weet niet waer zy ze al opsteeken 3) uit de gaet. ?
 Ze hebben vier Burgermeesters en een hiele raet,
 Mit zulken ordonnancy, datj'et nimmermeer vol loven 4) zout,
 Lijs Labbekax 5) is ongender- en haer snaer 6) is boven-schout.
 Wijb'rig Weetwel penzenaris; wat mien je, bylo?
 Reim'igh Kaekels procureur, en Niesje Neuswijs steëbô.
 Zy weten 't beter as de mans: wy zijn maer een diel knollen dom.
 Gans zakker-Lijsjes daer gaen zukke tollen om.
 Tweemaal ter week leestm'er, van bladt tot bladt,
 De courante-nouvellen 7) uit de vier hoeken van de stadt,
 Getrouwelijk vergadert door secretaris Snapal,
 Daer hoor je wie dat broets is, en wie 'er in de kap 8) zal:
 Waer Harmer bot gevangen heeft, waer Goris vrijt.
 Dat Jan onder de pels moet 9), en dat Krijn zijn wijf smijt 10).
 Dat Heimetjen een storting 11) gehadt heeft, en Dibberigh zwaer
 Wie dat de wurp zel krijgen, en wie dat de vaer is: (is,
 Daer hout men pertinent register en neemt naerstelijk acht,
 Hoe veel bankerottiers dat Granmarchand heeft in zijn geslacht,
 Wat Snorker lijt jaerlijcx an zijn schepen, zwaer gelâne, rampis.

1) geweldige, machtige, overgrootte. 2) snapsters. 3) opdiepen,
 voor den dag halen, gelijk de aspergiën uit den tuingrond. 4)
 prijzen, schatten. 5) Snapkaak; evenzoo in Asselijns Jan Klaa-
 sen: „Ik denk dat je deur d' iene of d' ander labtekak Jan
 Klaasen hebt doen opzoeken.” 6) schoondochter ('t Lat. nurus).
 7) nieuwsmaren- (eig. loopende nieuwtfjens) vandaar ons courant.
 8) Versta: trouwen. 9) Anders onder de pantoffel. 10) slaat.
 11) miskraam.

Hoe veel bastarden dat Grootebroek heeft, hoe veel pollen Trijn
Hanekams,

Wat elke bruit veur kliëren en veur juweelen al heeft,

Hoe veel duizenden elk ten hylik mit zyn kyeren geeft.

En zy weten 't mit zulken gracy allemael, en zoo kloek te zeggen,
Ik laet de Hollanders staen, de Brabantsche Rederijkers mogen-
der heur broek by leggen 1).

't Beleidt van lant-zaeken en van den oorlogh wort daer op een
prik eschat.

Men disputeert 'er uit de Schrift, *ergo* dit, *ergo* dat.

De droeve questiën die men zoo zeer beschreit,

Zijn in dat collegië al lang al neër geleit,

Zy konnen resolveren, al is de zaak noch zo zwaer :

Zy gaender meê deur, of het klok-spijs 2) waar.

Komt 'er dan kok, hofmeister, bestay- 3) of banket-maeker, die
moet zoo lang beyen,

Tot dat de besoiingiën of is, en den raet escheyen;

Somma summarum, daer is zoo veel dat ik 'er schier of kook.

WARNAR.

Elementen, toekomende zwaeger, hoe keunje ook !

RIJKERT.

Heb j'et ehoort ?

WARNAR.

Van stukjen tot beetjen.

RIJKERT.

Wie zoud' niet veur zukken last grouwen ?

WARNAR.

Ik heb staen lachen, dat ik mijn buik mit bey mijn handen most
Jae vaër, trouwen je keunt ondieft 4). (vast houwen.

RIJKERT.

Noch heb ik je het duizenste deel niet van haer ranken verbriefft.

'k Lagh liever in vijf en twintigh vegevieren, dan ik ging mit een
rijk wijf brallen 5).

1) *er voor onder doen*, gelijk een man, die aan zyn huisvrouw
de broek heeft afgestaan. 2) Die men niet behoeft te kauwen. 3)
Plat voor *pastei*-. 4) *uitstekend*, van een verouderden stam in
't A. S. *dafan*, *dief* (*passen*, *behooren*) nog bewaard. 5) *snoeven*,
hetzij van *braggelen* (verg. 't Eng. *brag*) af te leiden, hetzij met
het Deensche *lralle* of 't Fransche *lrailler* te vergelijken.

WARNAR.

Wat het 'et te beduyen, je zoud' een mensch een jeught in 't lijf
Ik heb een welgevallen an jou zuinigen aert. (kallen,

RIJKERT.

Hoor hier, evenwel raed' ik je dat je de eer op je dochters brui-
Zijn jou bruiġooms klëiren al of? (loft bewaert.

WARNAR.

Of, vaêr? neen ze trouwen,
'k Heb daer een grofgraine kasjak leggen, mit een paer verzette
mouwen,

Daer zel ik het je wel meê aftouwen, den eersten en tweeden
Een iegelijk moet anleggen nae dat zijn staet vermagh. (dagh,

Die niet heeft, magh niet te werk gaen of 't rozenobels 1) zou re-
RIJKERT. (genen,

Neen, je hebt noch al wat, en Godt ken 't meer zegenen, 2
En maken het kleintjen tot een grootjen.

WARNAR (ter zij).

Dat woort staet me niet aen:
Hy weet van de Pot, de meit heeft me verraden.

Ik wod 2), byget, dat ze mit haer naers op een heekel voer.

RIJKERT.

Wel heb je de praet allien?

WARNAR (nog altoos ter zij).

Die verbrantste 3) peekelhoer!

RIJKERT.

Op wien heb je te preutelen? hoe hebben wy 't nou?

WARNAR.

Op wien zou ik preutelen aêrs as op jou?

RIJKERT.

Wat heb ik anders gezocht as jou wel te believen?

WARNAR.

Dat meughje wel vraegen, je zondt me daer 't huis vol dieven.

Wat had ik daer ien krioel, wat was 'er gewauwels,

Een hiele galgh mit 4) koks, en drie vier hondert krawwels 5),

Al eerlooze schelmen, overgeven 6) en stout,

1) Engelschen gouden munt van Eduard III, naar de roos van
't koningswapen genoemd. 2) Voor wou, wille. 3) verwenschte.
4) Versta: zeven. 5) kromme vleeschhaak. 6) ingekankerd door en
door.

Elk mit twee paer handen, nae mijn beste onthout.
Zy grepen slegh toe, niet iens dat ze om ien pot of pan badde.
In somma, 't was al diefstichtich tot de klieren toe die ze an had-
Die besmeert van kladden en klicken, waeren zoo grof, (den,
Dat wat 'er iens anraekte, dat kreegh'jer niet of
In de eerste drie weeken, of ten minsten viertien daegen:
Al hadj'er ook ien dreg of ien anker ingeslaegen,
En spande m' 'er vier paerden an van iender haer 1)

RIJKERT.

Hoe, geefj'er wat after 2)!

WARNAR.

Ik zeg je, 't is waer.

RIJKERT.

Nae dat ik dan hoor, zoo heb jy ze al laete gaen.

WARNAR.

Al had men 't hiele lijf vol oogen, 't was heur niet meugelijk
gae te slaen:

Zy waeren geduimt en gevingert, als ien raven 3) gebekt.

RIJKERT.

Wat dunkje van de wijn, heeft de kraen al iens gelekt,
Of was ze, doen je uitgingt, noch niet ingekomen?

WARNAR.

Dat zel ik je niet zeggen, ik heb gien wijn vernomen, (huis.
Ik geveer ook niet om, zy komt ien hiel jaer niet tot mijnent in

RIJKERT!

Evenwel moet ik jou t'aevont iens maeken buis:

't En past niet met allen dat men ien hylijk zoo droogh sluit.

WARNAR.

Ik houwer niet of.

RIJKERT.

Gy moet, of puis 4) waer 't oogh uit 5).

Jy moet het welvaeren van 't hylijk drinken, bin je jou doch-
ters vrunt.

WARNAR, (ter zij).

Ik houw 'er mijn gek meê: 'k weet waer hy 't op het emrunt,
Hy meent me mit ien abelheit 6) dronken te maeken,

1) *van één kleur.* 2) *wat maakje er al van!* 3) *Thans raaf*
4) *Anders poes.* 5) *waar weg,* gelijk de poes bij 't katjenkneppe-
len uit de ton. 6) *handig, natjens.*

Om moitjens en makkelijk after de duiten te raeken:
Maer, lieve broër, jy loert me zoo niet.
Ik zel 'er ien schot veur schieten, zoo ik aërs 1) Warnar hiet.
Ik zel 't buitens huis ergens, daer 't niemant en rooft, steeken,
Zoo zel zijn wijn uit wezen, en hy vergeefs zijn hooft breeken.

RIJKERT.

Wat zeg'jer toe, zel je Duits wezen 2) van daegh?

WARNAR.

Alle wezen moet wezen, zaid' de man, en ik moet nae den Haegh :
Wy zullen iens ompoyen 3) as alle ding klaer is.

RIJKERT.

Adieu dan, tot 't aevond ; ik gae om ien Notaris. (af).

WARNAR.

Wat worden jou laegen eleit, ó ronde schijf!
O Pot ! wat gaet 'er mennigh man op jou lijf!
Wel mocht ik het denken dat deze knecht niet veul ziels hadt.
Waer schuil ik de Pot nou best ? laet iens zien in 't knielsvat 4),
Bay, zaft 5), ik moet veur me zien, wat ik bedrijf.
Lest ging ien barbier in de maneschijn wangderen mit zijn wijf,
't Kerkhofjen om, tot dat ze't an 't groot-school schier brochten :
Doe zaid hy : „wijfjen, of we hier ien doots-hoofdt uitzochten,
Dat kars inne vars 6) was, inne gaef, inne goedt.”
Ien dootshoofdt, zaid ze, ien dootshoofdt ? wat bin je ien nuwe-
lijk 7) bloedt !

„Jae, ien dootshoofdt” zaid' hy weër, „dunkt het jou ien gril, zot ?
't Zou pronken in de winkel as ien bekken in 't milschot 8),
Jy meught zoo lang wachten ;” — mits 9) klom hy 'er in.
Zy begon te roepen : „miester Wybrant ! wat heb je in je zin ?
Komt ras of,” — „Wacht,” zaid' hy, „dat ik 'er ien zonder mor-
tel 10) zoek.”

Doen hy 't had, quam hy : „daer is 'er ien, draeght 'et onger jou
schorteldoek.”

Doe gingen ze 't Gravestraetje deur, de Nuwedijk over, zoo lang
wast te deegh 11).

1) anders, immers. 2) Een *Duitschen, Hollandschen* dronk doen.
3) omdrinken. 4) knekel-. 5) *Wacht, zacht wat !* 6) *kers* (wellicht
hetzelfde als *kras*) en *versch* ; thans *kersversch*. 7) *nuchter, onnoo-
zel*. 8) *middelschoi* (in zijn winkel). 9) *inmiddels*, 10) *beendergruis*,
en dus nog gaaf. 11) *in orde*.

Maer mits as ze op het Water komen, recht veur de Zoutsteegh, Daer ien diel jongens liepen bochten 1), komt de wijnt en blaest 'er Het schorteldoek op; daer was 't: „tovenaeuster, Tovenaeuster!” van roepen, en mit goyen in 't til 2). *Somma*, ze had'et zoo quaet as 't diende, dat ze 't lijf behil. Neen, school ik je daer, Pot! de Droes mochtje moeten 3). Quamen de barbieren daer onder de dootshoofden te wroeten, Zy trapanneerde jou, zy annatomizeerde jou van leên tot leên. Die onger heur hangden komt, daer is toch al veur ebeên. Vloogh ze die wegh op, ik zagh 'r noit veêr of vlerk of, Ik gae ze liever begraeven op 't Ellendige Kerkhof 4), Daer wort niemant begraeven as verwezen 5) liên, En daer zel tusschen dit en morgen gien lustry geschiên.

VIERDE BEDRIJF.

Eerste Toonneel.

LEKKER.

Zou 't 'er byget zoo toegaen mit loopen, mit ritten 6), Ik wod niet, dat m' 'er alle daegh op ien hylijk zou zitten. Daer heb ik ongze Ritsert ezocht om heind en om by 7), Ten lesten zey my ien van zijn speulnoots, hy was in de Libry 8), Daer vond ik hem leggen mit de neus in de boeken; Gants lijden, Ritsert! zeyd' ik, hoe heb ik je loopen zoeken, Tot Peteweinen, tot Heermans, tot de waert in de Luit, Op de dans-kamer, op 't schermeschool, kaetsbaen in, kaetsbaen uit. „Wel,” zeyd' hy, „hoe dus nechtigh? wat is 'er? laet hooren.”

1) *met een bocht omzwenken.* 2) *op handen.* 3) *ontmoeten.* 4) Dat der misdadigers, aan de Zuid- en Z.-Oostzij der kerk. 5) *veroordeelde.* 6) *heen en weêr draven.* 7) *heinde en verre moest het eigenlijk zijn, maar het rijm verlokte den dichter.* 8) *De Stads-Boekerij, in Hoofts tijd nog in een vertrek bij de Nieuwe-kerk te vinden.*

'k Zeid hem van zijn ooms hylik; 't was zukken donderslagh in
De kaerl besturf, zoo veranderd' hem zijn bloedt. (zija ooren.
Dat loof ik, hy had zijn mongt al emaeft 1) op het goedt.
Rijk-oom, miend' hy, zou 't hylikken wel voort staeken.
Maer, byget, op ien ouwe Petemoei mach men reekening macken.
Met de Nooms 2) gaet het dikwils uit de gissing, goë luy,
Al zijn ze out en of, zy kriegen wel ien buy
Sontijts al zoo licht as de ierst ankommende vryeren.
En ien oud' man mit ien jonge vrouw — wisse kyeren.

Tweede Toonneel.

WARNAR, LEKKER.

WARNAR.

Ik moest, bylo, behendigh te werk gaen, dat het niemant ziet.
Is hier ook volk in de vaynsters? neen, daer is niemant niet.
Hier zel ik mijn hert en nieren begraven,
O kerkhofje, kerkhofje! bewaert de haven 3),
Datze niet in handen en val van ien aër.

LEKKER.

Wie is daer op 't ellendige Kerkhof? 't is, biget, de Bruits Vaër.
't Is duere tijt graven, ze gelden gelt mit hoopen.
Ik gis, dat hy de Kerk dit hoekjen in 't gros of wil koopen,
Ommer ien graf voor zijn zelf te bouwen nae zijn staet,
En de rest onder de vrienden uit venten by de kleine maet.
Hy doet wel en wijselijk dat hy deinkt om sterven;
En houdt hy 't al 4), hy laet zijn nakomelingen groot goet nae
an erven 5),

Zy slaen geweldigh op, en rijzen van dagh tot dagh.
Wel, hy wroet in de aerd', wat of dit wezen magh?
Ik deink immer niet, dat hy 'er iet het verloren,
't En waer iemant van zijn voor-ouders, daer hy uit is eboren.
Dit moet ik naesporen, wat dat het beduit.
Ik zouw 'er wel haest in wezen, waer hy 'er maer uit.
Wat blinde Gerrits 6) grepen zijn dit, hy maekten 't noit grover:

1) *al gerekend.* 2) Voor *ooms*; verg. boven, biz. 40, aant. 7.
3) Voor *have*, goed. 4) Versta: *houdt hij al den grond voor zich.*
5) *grond.* 6) Anders *blindemans.*

Hy stampvoet of hy turf trat; daer klimt hy over.
Deur, is hy! — nu is 't mijn beurt. Zoo de luy my hier zien,
Zy meugen deinken, dat ik ergens by ien tovenaer dien.
Den ouwen en ik bey, dunkme, dat we zin mal.

WARNAR.

O mijn hert begint te popelen, daer krijgh ik ien inval,
Of 'er iemant mocht hebben staen kijken deur ien glas.
Het hert dreunt in me lijf, of 't ien danskamer was! —
Jy, schelm! wat doe je op de muer? de kop zel ik je breeken.
Flux, zeg ik je, geef over.

LEKKER.

Wat hebje om me te spreken?

Wat brabbelt me deze gek? — wie doet je te kort?

WARNAR.

Ik zegh je, stukkediefs! geef 't over.

LEKKER.

Ik weet niet wat je schort.

WARNAR.

Flux zegh ik je geef 't weêr, 't en zinnen gien leuren.

LEKKER.

Wat heb je te trekken, te stooten, te scheuren?

Ik zegh je, by Gans honden 1), je zelt me laeten gaen.

WARNAR.

Houdt dat, en dat, en dat.

LEKKER.

Wat let je te slaen?

Wil je slaen, loopt heen, inne 3) slaet jou eigen.

WARNAR.

Geef 't weêr, of je zelt noch bet aanloopen

LEKKER.

Wat let je te dreigen?

Heb ik jou gedaen eenigh ongerief?

WARNAR.

Vraegh je dat, jou kerk-roover! jy, driedubbelde dief?

Flux geeft 't my weêr, of je krijght noch mier slaegen.

LEKKER.

Wat, wil je me voor een dief schelden? wat heb ik je ontdraegen?

1) Voor *Gods wonden*. 2) Plat Amst. voor en

WARNAR.

'k Wil 't je niet zeggen, jy schelm, jy Judas gelijk!

LEKKER.

Jy raest, God beter't, of je bint fantastijk 1),
Of 't verstant is opter tril, dat jou zinnen zoo los speulen:
Of de kay leutert je 3) of je hebt jou hooft verhuert tot een ros-
meulen:

Wat laet je jou dunken? Ik bin een eerlijk mans kijnt;
Bezoekt me vry over al, en ziet of je wat vijnt.

WARNAR.

En geef j'et niet weêr, gauwedief! voor jou zijn de gerde 3) reê:
Waer zijn jou hangden?

LEKKER.

Daer is de een, en daer is de aêr.

WARNAR.

Flux de derde meê.

LEKKER.

Gaet in jou consciëncy zien, of die niet en wroegh 4).

WARNAR.

Jae z', want ik en slae jou niet half genoegh;
Maer ik zel 't straks verbeteren, of zeght, wet hebj' estolen?

LEKKER.

Waerachtigh niet, ik zweer 't.

WARNA.

Waer heb' 'et escholen?

't Manteltjen of.

LEKKER.

Ik heb zeeker gien schult;

Tast vry waer je wilt.

WARNAR.

Waer is de broek meê evult?

Wat steekt 'er in die zak? 'k wed nou de raboud zwicht.

LEKKER.

Je meught ze wel open doen, daer is niet in as een goutwicht 5).

WARNAR.

Schud uit, hokkeltjen 6) veur, en hokkeltjen nae.

1) *hebt vizioenen.* 2) *'t Maalt je in 't hoofd.* 3) *de geesetroê.*
4) *beschuldig;* vandaar nog ons *wroeging.* 5) *goudschaaltjen.* 6) *hokjen, hoekjen.*

LEKKER.
't Is den Baesen zak 1), daer ik om gelt meê gae.

XARNAR.
In de diessakken 2) ?

LEKKER.
Daer is niet ven 't jou, tast vry wat laeger.

WARNAR.
Wie is jou Baes ?

LEKKER.
Jou toekomende zwaeger,
Die heb ik wel anderhalf ja'r geweest zijn kassier,
WARNAR.
En as je gelt ontfangen zoudt, wat doe je dan hier ?

LEKKER.
Ik zou voort egaen hebben, hadt jy me niet bejegend.
WARNAR.

Loop al jou best aen een galgh.

LEKKER.
Dat 's moitjes ezegent.

WARNAR (*ter zij.*)
Daer laet ik de Pot niet, ik gae en graef hem weêr op;
Flux deur, zonder om te zien, of ik breek je de kop!

LEKKER.
Wel, ik gae immers deur; Gans lijden, hoe vloek je!
Nu zel ik dit zoetjens langs sluipen, en kijken om 't hoekje.
Me dunkt veurzeeker, dat de gierige bloedt
Hier een knoppeldoek 3) met gelt begraeven hebben moet;
Ken ik ze vynen, hy had van zijn leven geen snoôr lot:
Get, zakker willigen! daer het hy een hiele smoor-pot 4);
Is die boordevol gelts, zoo ben ik erdt:
Ik heb de kas een vier vijf hondert gulden ten afteren ezet;
Hier kon ik het meê boeten 5), 'k word' van vreughd schier een
zanger.

Get! hy gaet 'er meê deur, hy betrouwt ze hier niet langer.
Maer nu hy ze thuis niet verzeekert houdt, denk ik evenwel,
Dat hy ze noch ergens el versteeken zel.

1) *de zak van den baas.* 2) *Voor diefzakken, binnenzakken.*
3) *knoppeldoek.* 4) *doofpot.* 5) *vergoeden.*

Ik zel
Hoe z

Maer
Wat i
Wat t
Zoo o
Verkr

Verkr
Zy ri

Hoe o
En d

Het o

Jae w

Grietj
'k Ha
Een s
't Lar
Al ha

1)
meen
der
in 't
duine
4) V
mom,

Ik zel hem op 't spoor volgen, zonder eenigh sammelen,
Hoe zel ik in grasduinen 1) gaen, raek ik daer after te rammelen.

Derde Toonneel.

GEERTRUID, RITSERT.

GEERTRUID

Maer Ritsert, wat hoor ik, gy Warnars dochter verkracht?

Wat is de jeught reukeioos 2), dom en onbedacht:

Wat loopt m' al perykels die kinderen te vryen hebben!

Zoo dit an den dagh komt, wat zelleme 3) te lyen hebben?

Verkrachten, verkrachten! dit 's te ver buiten reën.

RITSERT.

Verkracht of niet verkracht, het gink zoo wat heen;

Zy riep niets te luid' tot haer vaer of haer bueren.

GEERTRUID.

Hoe quam't je in je zin? hoe dorst j' 'et aventueren?

En docht 4) je niet, dat je jou brengen zoud' in groot verdriet?

RITSERT.

Het quam al anders by; ziet, dus is 't geschiet

GEERTRUID.

Jae wel, 't is te wonder, wat ranken dat 'er omgaen!

RITSERT.

Grietje Goossens was de bruidt daer zou ik veur mom gaen:

'k Had een Poolsche rok aen, een boogh, en een kooker vol schuts,

Een sabel op zy. een haeneveer op mijn muts:

't Lang haer boven t'zaemen gebonden, of ik het op zoud' wennen,

Al hadd' ik de grijns aen mijn riem 5), de Droes mocht me niet kennen.

1) *grazige hoogten; duin* gold eertijds voor hoogte in 't algemeen, niet enkel voor de zeeduinen; vandaar dan ook de naam der Duinpoort te Deventer, de duinen te Appelscha, en dat men in 't oude Zutfensche schepenreglement als plaatsbepaling van de duinen gesproken vindt. 2) Anders *roekeloos*. 3) Voor *zulen we*. 4) Voor *dacht*, en niet te verwarren met *docht* van *dunken*. 5) *de mom, het masker, aan mijn gordel*.

Dus quam ik met mijn kammeraets 1) uit de kroegh, die 't Moer-
jaens hooft hiet;

En terwijl dat we ons daer t'zaemen hadden gekliet,
Was 'er een weldige dronk omgegaen, 't quam 'er op geen kroes aen.
Somma, leek ik van buiten wilt, ik was van binnen noch wilder
snoeshaen 2).

Dus gestelt, met het zelschap ik na de bruiloft ging,
Daer binnen was 't mit poyen te doen, of 'er Holland aen hing.
Zoo quam dat de tafels noch niet op waeren genomen.

Doen we nou zaegen, dat 'et noch te vroeg was om binnen te
Zoo teegen we weër mit mekaër op de bien, (komen,

Om zoo lang de tijdt te verdrijven, en neeringh te bespiën.

Het zelschap ontging me, terwijl ik wat toef in een straetjē,

Doe vijn ik Klaertjen an de deur, ik gae en maek een praetje.

Ik raek in huis, we waeren al moerlijk allien 3),

't Meisje was moy, ik hadd' 'et altijt wel mogen zien.

De wijn was in 't hooft, die men wel half deed' raezen,

't Was 'er van passen donker, de maen scheen deur de glaezen.

Ik was noch onbekent, hoe nau ze mijn bekeek;

Doch zagh ze wel, dat ik gien bootsgezel leek.

Doen schoot me in mijn zin, dat ik wel had voort hooren bringen,

Dat haer vaër haer gedreight hadd' den hals af te wringen,

Indien ze de deur op deed' nae dat hy te bedd' waer gegaen,

Daerom zal ze eer sterven, eer geluit derven slaen. (man 4):

En of de vaër al quam, die acht ik zoo veel as een kabouter-

Dit docht ik in me zelve, en daer op ging ik te stouter an.

't Stuk is niet moy, dat beken ik, maer ik heb 't volbracht.

GEERTRUID.

Hoe weet je, dat ze zwaer is?

RITSERT.

Maer ik heb naerstelijx acht,

Van die tijdt af, staedigh op haer geslaegen, (draegen.

En gezien dat ze grover en grover worden 5), daerom moet ze

1) *makkers*; van 't Spaansche *camarada*, *kamergezel*. 2) Voor *snoefshaan*, gelijk *diessak* voor *diefzak*. 3) Anders *moederzalig* of *moederziel alleen*; versta: *zelfs van zijne zalige of overleden moeder* (de laatste, die anders haar kind bij haar leven begeven zal) *verlaten*, en dus *geheel alleen*. 4) *dwerggodjen*. 5) Thans *werd*, gelijk het eerst in den tegenw. tijd luidde.

En ten zel niet veel daegen aen loopen, zoo ik raem,
Of zy moet komen te bevallen in de kraem.

GEERTRUIN.

Wat zel ik je zeggen? ik schaem me dat je van me zint eboren.

RITSERT.

Ik bidd' u, moeder, versteurt u niet, want dat 's doch verloren.
Maer indien by u dit feit zoo lelijken 1) stinkt,
Zoo doet zoo wel dat jy 't te rechten brinkt 2),
Consenteert dat ik ze trouw, en helpe ter eeren.

GEERTRUID.

Als wy een ander doen zellen, gelijk we begeeren

Dat ons geschiede, zoo waert wel recht.

Maer zulken hylik? wat, het is al te slecht!

Dat je een perl waert van een knecht, had ik geloofd te met;

Nou hebje jou te lelikken hoed op het hoofd ezet,

Dus, dus, te verhyliken jou schoone goedt!

RITSERT.

't Is een ding, daer klaegen gien deught 3) in en doet:

De persoon is eerlijk, 't is noch niet van de boosten.

GEERTRUID.

Dat 's waer, men moet hem altijd met een arger troosten:

Gy hadd' Jannetjen Joosten wel gekregen tot u diel,

Met twintigh duizent gulden, 't is zeeker een hiel

Zuiverlijke 4) dochter, die altijd de kamer hout.

RITSERT.

't Is een quijlbab.

GEERTRUID.

Of Weintje Wispeltuers.

RITSERT.

Dat 's een rechte stamberbout 5).

GEERTRUID.

Zoo, trouwen, een stamberbout; deinkt iens watten boël

1) Thans tot *leelijk* verkort, maar oorspronkelijk in den verbogen naamval, op *leelijke wijs*; evenzoo vaak voor *vaken*, enz.
2) Voor *brengt*. 3) *goed* 4) *Stemmige*. 5) *stamelaarster*; 't Hoogd. kent meer van deze samenstellingen met *bout* (of *bold*) dan wij: *Raufbold*, *Saufbold*, *Trinkenbold*. *Bold* of *bout* beteekent daarin — gelijk 't ook afzonderlijk nog gebezigd wordt — *stout*.

Dat zy te verwachten heeft, de moër zit noch op stoel,
As die komt te sterven. wat zel ze menigen duit zakken.

RITSERT.

Zit ze noch op stoel, ze mach mit vreên uitkakken.

GEERTRUID.

't En is mit gien quakken 1) te raaken an de kost:
Had ik jou daer gelaeten, 'k had je wel gelost,
Ik zegh, je waert niet veer verloren as zy jou gevongden hadt,
O, die kan immers kallen!

RITSERT.

Of z' 'er tangt vol mongden 2) hadt.

GEERTRUID.

Al meê gien ðeegh: wel, wat dunkje van Meins,
Alle rijkeluî nichten haer?

RITSERT.

Die is zoo Puriteins,

Al waer ze om die gezindtheit uit Engellant geweeken 3)

GEERTRUID.

Dat verstaet ik niet, hoe zegh je daer? wat is ze?

RITSERT.

Puursteeken 4);

Ay lieve, ik bidd' dat je me van gien malle luy en praet.

GEERTRUID.

Jae, 't magh 'er nou niet in helpen, het is al te laet:
Maer zeght iens wat raet, hoe wy 't mit jou Oom zullen klaeren,
Om hem te beweegen dat hy de vrijster laet vaeren,
Nu de tijdt van 't hylik sluiten al is bestemt?
Hoe zel hy willen consenteeren, dat ghy ze overnemt?

RITSERT.

Wat? dat doet hy lichtlijk, zoo hem 't verstand niet blind is.

GEERTRUID.

Hoe zoo?

RITSERT.

Vraegh je dat? om dat ze met kind is.

GEERTRUID.

Dat 's waer, waer zijn mijn zinnen? 't hoeft is mijn 5) ontstelt.

1) beuzelen. 2) In plaats van *haar mond vol tanden*. 3) Gelijk onder Jacobus I plaats had. 4) Versta: *gek, stapelzot*. 5) mij.

RITSERT.

Hy staet 'er ook uit gien kalver-liefd' na, noch om het gelt;
Ay, gaet 'em slechts zoetjens an, hy zal my niet een haer letten.

GEERTRUID.

Blijft hy die hy is, en neem jij ien meit mit niet, 'k magh 't ien
tegen 't aêr zetten,

En denken: word' ik erfgenaem van zijn yzere kist,
Dat je daer haest zoo veel uit krijgth, as je aen 'thylksgoed mist.

RITSERT.

Gaeje binnen, ik volgh je; 't waer geen tijt dat ik sliep, wis.

LEKKER.

Gans duizent popelency 1)! nu bin ik zoo rijk as 't water diep is.
Waer is nu Grootebroek, Granmarchand, Snorkop, en de Signeurs?
Kalevinken, kalevinken, al de premiers van de beurs!

Quamen ze in mijn presency zy kregen de granjen 2).

Puf al de kleine koninkjens, ik bin de Koning van Spanjen,

Die met verlof niet eens op de heimelijkheid gaet,

Of hy loost een Graefschap of een Marquizaet;

Die, zoo dikwils als hy gaept, brokken gouts als boonen spiet 3);

En niet en snuit dan scepters, en niet dan kroonen zwiet.

Wel mach die Waernar zijn naem voeren: wat *nar* is dat!

Daer ging hy de Pot dreumelen 4) onder een steiger in de nieuwe
stadt,

En stong dus veer in 't water, mit koussen, mit schoenen:

Mit hy zijn hielen lichte, ik her achter: z' is vol ouwe dubbeloe-

Gans zakkerlijsjes, dit is, by Gort, een streek! (nen 5):

'k Moet me wat uit de weegh houwen, of hy 'er weêr nae keek.

Vierde Tooneel.

WARNAR.

Och, had ik het weêr, en waer slechts esturven dan!

Wat komt my over? ik bin ien bedurven man!

1) Uit *apoplexie* verbasterd; verg. 't Eng, *palsy*. 2) *volop*; van 't Spaansche *granillo* en *granilla* (*korrels*), in de beteekenis van *pokken* en *klein geld*. 3) Plat voor *spuwt*. 4) *wegmoffelen*, *wegstoppen*. 5) Oorspronkelijk Spaansche munt (*doblon*), een *dubbele* pistool.

Hout den dief, hout den dief! wat dief? 'k weet niet, hy is al deur.
Zijn mijn oogen ook gestoolen, denk ik? hoe heb ik 't? gae ik
after of veur?

Ik weet het waerachtigh niet, ontstelt zijn de pijpen.
Zegh jy 't mijn iens, goêluy, keunj'et beter begripen!
Heeft er niemant de dief ezien? niemant niet? niemant niet?
Of hy gaet, of hy staet, of hy loopt, of hy vliet',
Ik zel hem nae schrijven in alle langden.

Vroome 1) burgers, ik bidd'et je mit gevouwe hangden,
Vroome burgers, stae by! helpt mijn op deze tocht,
Dat ik de schelm magh vangen, die mijn om hals het ebrocht:
Dit 's 't eerst mijn leven dat ik zoo schendigh bedroogen waer.
Wat zegh je? ik zie 't an jou neus wel, jy bint gien logenaer.
Weet je waer hy eloop is? ay! maekt 'et mijn bloot,
Ik zel dan maeken, dat mijn toekomende zwager jou op zijn brui-
loft noot.

't Is nou 2) ien kleintje 3), wilt 'er mijn in gerieven.
Wat grinnikje? onder jou luy is al meê verschiet 4) van dieven.
Ay, betast mekaêr daer iens; komt me zoo veul te baet!
Is 'er niemant die ze heeft? och, ik word desperaet;
Want den armen raekt zwaerlijk ten Hemel binnen.
Jae wel, verlies ik het gelt, ik verlies mijn zinnen.
Wat zel ik beginnen? 't hoeft is mijn op het wilt,
Al mijn moye dubbeloenen allemael t'evens espilt?
Mijn hert dat trilt as ien Joffers honkje 5),
Heeft 'er niemant wat graft-waeters? ay, schenk me ien dronkje.
Magh 'er van niemant wat of? och, dit is te onheus!
Houdt me ten minsten wat eêks 6) veur mijn neus;
Wangt ik zou wel kooken, ik bender zoo quax 6) an. 7
Heeft 'er niemant provisy? ien pijpjen tabacx dan,
Of ik schey 'er stracx van 8); ik kan 't dus niet lang harden.
Ziet daer, ik scheur schier mijn reuzel an flarden.
Foei, noit en benarde my zulken schavuit,
Ik mocht wel leggen spaeren, jaer in jaer uit,

1) *Kloeke*. 2) *ditmaal*; door *Bilderdijs* verkeerdelyk in *jou*
veranderd, dat door alle uitgaven gewraakt word. 3) *Versta*:
kleine dienst. 4) *Anders vershot*. 5) *Amsterdamsch voor hondjen*.
6) *ediks, azijns*. 7) *Anders kwaps, flauw*. 8) *van 't leven* namelijk;
ik ga sterven.

En dekken de tafel daer de Pot dan onger lagh,
As ik zoo lang evast had, dat ik zwart van honger zagh :
Nu denk ik, ien jonger magh zitten speulen de gilt 1)
Mit de moye dubbeloenen : en noemen me vilt,
Hont, gierigert, vrek, terwijl hy hem verblyen gaet.
Wat zeghj' 'er of, goê luy? dunkt je dat 'et te lyen staet?
Om ien hair zoud' ik wel uit mijn vel springen van spijt.

RITSERT, WARNAR.

RITSERT (*naar buiten komende, ter zijde*).

Wat redjement 1) is daer voor de deur? wie leit 'r dus en krijt?
Hier moet een otter in 't bolwerk 3) of een baers te gallen 4)
wezen.

't Is Warnar! — hier hebje 't: zijn dochter zal bevallen wezen;
Hoe zal ik het in dezen best stellen aen?
Zel ik vertrekken? of blijven, of by hem gaen?
Wat zou 't passen dat ik hem hier liet staen karmen,
't Groote woordt moet 'er uit.

WARNAR.

Wie heb ik daer?

RITSERT.

My, och armen!

WARNAR.

Och, armen! magh ik zeggen.

RITSERT.

En wilt niet schromen.

WARNAR.

Och, wat is mijn ien zwaerigheid over ekomen!

Op aerden is niemant mijns gelijk in ellendt.

RITSERT.

Hebt goê moet.

WARNAR.

Och! hoe zou ik?

1) *verkwister*. 2) Voor *regiment*, in de beteekenis van *beweging, gewoel*. 3) Versta: *eene hachelijke zaak*. Gelijk men weet, heeft Vondel van dezelfde spreekwijs in zijn hekeldicht tegen Ds. Otto Badius gebruik gemaakt. Zie zijne *Dichtwerken*, uitgave Roelants, I, blz. 286, 4) *van de gal te ontdoen*.

RITSERT.

Ik heb 't gedaen, ik ken 't 1).

WARNAR.

Wat zeg je daer?

RITSERT.

De waerheit.

WARNAR.

Vryer, wat gaet je an?

Ik heb jou vaêr zaliger ekent, dat was een angder man.

Waer heb ik 't an je verdient? hoe quam 't in jou gedachten?

Dat je mijn woudt bederven mit al mijn geslachten?

RITSERT.

'k Was 'er toe gedrongen, het heeft zoo willen zijn.

WARNAR.

Toe edrongen? dat 's proper, ghy geeft 'et een moye schijn.

't En deught niet.

RITSERT.

Ik beken 't, ik heb groffelijk misdreven,

En bidd' jou, neemt het dus euvel niet, maer wilt het my verge-
(ven.

WARNAR.

Foei jou, dat je zoo nae de mijnen zoudt staen!

RITSERT.

Ik heb het uit een dronkenschap en uit liefden gedaen,

't Is mijn hertelijk leet; 'k bid je, wil 't in 't goê slaen.

WARNAR.

Zoo, trouwen? as de vrijsters nae de bruiloft toe gaen,

Meughje dan komen strijken heur kettingen of, of neemen jou
keur

Van haer gouwe brazeletten, en gaen 'er meê deur?

En is 't, dat de Schout gewaer wordt de vonken knap 2),

Zeggen: 't is uit liefden eschiet en uit dronkenschap?

Moy gepraet, daer hadj' 'et; kostelijk bescheit!

'k Heb 'er gien zin in, zeit Ouchert 3), 't is een schandelijk feit;

Ghy meught wel gelooven dat dat niemandt beklijven doet.

1) beken, belij 't. 2) Versta: *het stuk ontdekt*. 3) Willekeurige naam, gelijk in alle dergelijke spreekwijzen, en door Bilderdijk daarom verkeerdelijk op den Vlaamschen geschiedvorscher Oudegerst toegepast.

RITSERT.

't Is nu zoo veer gekomen dat het is als 't blijven moet,
't Versteuren en helpt niet; dus zet u hert te vreên.

WARNAR.

Zoo 't blijven moet? by get, daer toe zegh ik neen,
Jy zelt ze mijn weêr geeven, of ik draei je de kraegh 1) om.

RITSERT.

Wat wil je van mijn hebben? jou dochters maeghdom?
Hoe zoud' ik je daer aen helpen, 't is immers te laet.

WARNAR.

Laet mijn dochter mijn dochter wezen, dit is een snoô daet;
Ghy meught je wel schamen voor de menschen te toonen.

RITSERT.

Ik heb 'er berouw af; ay, wilt 'et verschoonen,
Ik zel 't weêr in de rechte brengen, zoo veel als ik kan.

WARNAR.

Willens quaet doen, en dan om vergifnis bidden? ik hou 'er niet
van.

Jy zoud' ze gelaeten hebben, zo jy ze vongt, en gedocht dat het
zoo niet zijn zou.

RITSERT.

Om dat ik dat niet en deê, is 't reên dat ik ze veur de mijn hou.

WARNAR.

Veur de jou? daer ze my toekomt, je meught de moort 3).

RITSERT.

Niet tegen uwen dank, maer my dunkt dat 't zoo behoort,
Dat ze veur niemant aêrs as veur mijn is, ken je zelve verstaen
wel.

WARNAR.

Veur niemant aêrs as veur jou? hoe of het hier gaen zel?
Gans elementen! geef i' et niet weêr?

RITSERT.

Wat?

WARNAR.

Ik ty nae de Schout.

RITSERT.

Wat ding zou ik je weêr geven?

1) *hals.* 2) *Versta: de dood komt je toe, dien magje.*

WARNAR.

De Pot mit het gout;
Of ik zel terstont de diefleidrs om je zennen 1).

RITSERT.

Ik weet van Pot noch gout.

WARNAR.

Jij hebt hier stracx staen bekennen,
En wil j' et nou aen de pley 2) hebben onderzocht?

RITSERT.

Ik, bekent van een Pot? ik en hebt niet gedocht:
'k Weet er niet 3) of te zeggen, al waer ik geketent fel.

WARNAR.

Niet of te zeggen? al recht, jou ouwe schoenen die wetent wel.

RITSERT.

'k Weet van gelt noch van Pot, noch van Pots gelijk.

WARNAR.

Vaerj' e. nou weér uit? dit 's een quaê praktijk:
Het zou mijn niet jammeren, al gaf jou de beul een kerf.

RITSERT.

Ik een Pot, waer van daen?

WARNAR.

Van ginder by 't meulewerf,
Onder de steiger van daen, jy houtje zoo slegh 4),
En begint nou te vragen nae de bekende wegh;
Maer hoor hier, geef ze mijn weér, en maekt gien mallen,
Ik zel liever ien diel van mijn gerechtigheit laeten vallen,
En maeken 't mit je of, en melden je niet.

RITSERT.

Hoe heb ik het mit je, Warnar, dat je me veur een dief aanziet?
Binje al wel by jou zinnen? o dis is te smålik.

WARNAR.

Jy hebt het zelf bekent.

RITSERT.

Wy verstaen mekaêr qualik.

WARNAR.

'k Houw mijn an jou eigen confessy, 'k heb aêrs gien verstandt.

1) Voor *zenden*, gelijk *vijnnen* voor *vinden*. 2) *palei*, *pijnbank*
3) *niets*. 4) *slecht*, *onnoozel*.

RITSERT.

Ik miende, dat ik om wat anders van u aen was gerandt,
En dacht dat ghy vernomen had eenige zaeken,
Die u en mijn beide ten hooghste raeken.
Daer sprak ik jou gaeren af, had jy 't an de tijdt 1).

WARNAR.

Zeght me de rechte waerheit, of jy de dief niet en zijt?

RITSERT.

Neen ik, trouwen.

WARNAR.

Wie dan?

RITSERT.

Ik en kan 't niet verklaeren.

WARNAR.

En zoo jy 't te weten komt, zel j' et mijn openbaeren?

RITSERT.

Van harten gaeren, dies u daer niet in quelt.

WARNAR.

En dat zongder eenige korting van berrighgelt 2)?

RITSERT.

Zonder berrighgelt, op genot en wil ik niet dringen.

WARNAR.

En zonder vryigheit voor de dief te bedingen?

RITSERT.

Zonger dat; as j' em vijnt, vat hem vry by de kop.

WARNAR.

Beloofje me dat by eede?

RITSERT.

Ja.

WARNAR.

Steekje vinger op.

RITSERT.

Al reë man.

WARNAR.

't Is wel; wat hebje nou te zeggen?

RITSERT.

Jy hebt mijn vader wel gekent, gis ik, Dirk in de drie dreggen,

1) *hadtje er den tijd voor.* 2) *berg- of bewaar-geld.*

Die een van de oude wet was, effen 1) en goedt?

WARNAR.

Zoud' ik niet? wy zijn in één buert op evoedt. (ken 2).

Doe hy dusken jongen was, droegh hy al kammelotte aepsrok-

RITSERT.

En mijn moeder Geertruid?

WARNAR.

Die is van 't geslacht van de Gaeps-stokken.

'k Was zoo groot tot jou bestemoers, al by den Heer;

't Was zukken zuinigen wijffen, zy bakte boekedekoeken 3) mit smeer 4),

Mit schijffens van koolstruiken, in de steê van appelen en krenten, Waer ze een 25 gulden by mekaër had, terstont 'er meê op renten, Zoo maekt men de groote kluwes 5), dat sparen dat wint.

RITSERT.

Van deze twee goêluiden bin ik een eenig kint, Zoo datje voor mijn staet niet behoeft te vrezen.

WARNAR.

'k Heb 't al wel hooren zeggen, maer waer wilje wezen?

RITSERT.

Jy hebt een dochter.

WARNAR.

Ja, 't is noch een jonge meit,

Ik heb ze van daegh jou Rijk-oom ten hylik toe ezeit,

T'aevont is de tijdt bestemt, dat me 6) met de vrienden raet sluit.

RITSERT.

Dit quam ik je nou zeggen: mijn Noom 7) scheidt 'er uit.

WARNAR.

Dat hem byget Sint Felten 8) schen! wel mocht ik 'er vanne schromen:

Nu uitscheyen, nu uytscheyen, ik heb 't geluk al annenomen.

1) 't Zelfde als *slecht* in zijne oorspronkelijke beteekenis: *een-voudig*. 2) *kinder-onderkleértjens*. 3) *boekweite-koeken*. 4) *vet*. 5) *kluwens*. 6) Amsterdamsch voor *men*. 7) *com*; zie vroeger. 8) Oorspronkelijk — naar Bilderdijks opmerking — voor *Sint Valentijn*, maar later met de *vallende ziekte* verward, en zoo tot eene booze, of ook schertsende, verwensching geworden.

RITSERT.

Hebt doch paciëncy tot dat ik zijn reden ontbloot.

WARNAR.

't Huis is schoon emaeckt, al de naeste vrienden enoot.
Door hem komt mijn gelt verloren, en al mijn druk toe.

RITSERT.

Hoor, ik breng je goê tijding; zeght: daer slae geluk toe!

WARNAR.

Daer slae geluk toe!

RITSERT.

Amen, den Heer, die geeft 1).

Ziet, Warnar: die een lelijk stuk aengerecht heeft,
En voelt hem in zijn gemoet daer van overtuigen,
Is 't reên dat om genade bidd', en hem schikk' tot buigen.
Daerom is op jou mijn hertgrondelijke beê,
Dat je mijn vergeven wilt, 't geen dat ik misdeê
Tegen u, en u dochter, niet uit vileinige boosheit,
Maer uit een heete min en dronken reukeloosheit;
Ik zel ze te wijf nemen, indien jy 't begeert:
Want, ik moet het belyen, ik heb haer onteert,
En z' is rechtevoort op 't uiterste zwanger.

WARNAR.

Och, wat komt mijn al over! waer toe leef ik noch langer?
Och! 't is te veel, 't is te veel.

RITSERT.

Hoe schrey jy dus luit?

Jy zelt zoo rasch Bestevaêr 2) wezen as uw dochter de bruit.

WARNAR.

Op niemant en was de fortuin oit grover gram.

RITSERT.

Hierom was mijn Oom wel te vreên, dat ik ze overnam;
Gaet vry in huis bezien, of 't niet is als ik jou heb ezeit.

WARNAR.

Noit ongeluk allien, noit leit 3) zonger leit:
De voorspoet schijnt allemaal van me te wijken.

RITSERT.

Jy zult het zoo bevinden.

1) Voor geve 't. 2) grootvader. 3) leed.

WARNAR.

Ik moet het bekijken.

Och, hoe bin ik? och! hoe, och, hoe is mijn hert bezwaert!

RITSERT.

Ik zel je volgen. — 'k Magh toeven tot dat hy wat bedaert,
En hem alles verklaert de meit, die hy heeft in dienste.
De zaak is, dunkt me, nu op 't ongezienste 1);
't Zal 'er voortaan op beteren, maer wat staa ik hier stil?
Best gae ik een straetjen om, en keer als ik wil.

V I J F D E B E D R I J F.

Eerste Toonneel.

LEKKER, RITSERT.

LEKKER.

Gien Keuning mijns gelijk, 't zy Turk of Karsten.
Jae wel, an deze blijtschap eet ik mijn buik te barsten.
Een smoor-pot vol dubbeloenen: o, de groote gek!
'k Wed, byget, dat ik ze onger gien steiger en stek 2);
Zoo moest 'er mit den vrek worden om esprongen.

RITSERT.

Zie ik daer onnze Lekker niet? jae, 't is de jongen,
't Is drie ueren geleên, dat hy quam in de Libry,
En hy zel noch niet t'huis geweest zijn, sint hy scheide van my.

LRKKER.

Zoo hoort men hem deur te strijken 3), die ouwe molijk 4).

RITSERT.

Lekker, gaet hier; hoe staet het aenzicht dus vrolijk?

1) *leelijkst*, *hachelijkst*. 2) Voor *steek*. 3) Anders *halen*; *berispen*. 4) *leelijkert*; van de vogelverschrikkers gebezigd, en waar-schijnlijk van den Oud-Testamentschen *Meloch* of *Molok* af te leiden.

LEKKER.

Gans lijden! 't is Ritsert, waer laet ik de buit?

RITSERT.

Hebje gien schaemt in je lijf?

LEKKER.

Hoe zoo?

RITSERT.

Vraegh je dat, je guit?

LEKKER.

Ik Bin bespriet, hy weet 'er of.

RITSERT.

Wat staeje en preutelt?

Waer heb je zoo lang eweest?

LEKKER.

Men leit en neutelt 1)

Mit het gelt, om deze zettingh, 't is zeeker gien gemak.

RITSERT.

Heb j' 'et ontfangen?

LEKKER (*ter zijden*).

Wat zeg ik best? was 't in ien zak,

Ik liet het hier zoetjens glien tusschen twee stoepen:

Maer dat de pot brak, zy zou te luy 2) roepen.

Dus moet ik 't zien, hoe ik 't hem anders ontlegh.

RITSERT.

Wel. bengel, zydy doof geworden? hoorje niet wat ik zegh?

LEKKER.

Het gelt? jae wel, jae, jae, ik heb 't ontfangen:

Maer hy deder mijn zoo veul kleuter-gelts 3) by langen,

Dat de propre som te draegen valt hiel zwaer.

RITSERT.

Zwiet je daerom zoo?

LEKKER.

Wat zegje van de wisselaer?

Maer 't zel wel ien reis te pas komen, dat wil ik hem zweeren.

1) *talmt*; gewoonlijk tot *neulen* saamgetrokken. 2) *luide*. 3) *kleingeld*.

RITSERT.

Laet dan zien, wat heb je jou al an laeten smeeren.
Waer is specificacy?

LEKKER.

Ik heb ze in mijn taflet 1).

RITSERT.

Laet lezen.

LEKKER.

Zoo ras as ik t'huis kom zel ik ze stellen in 't net.

RITSERT.

Ik heb elders te doen, toont ze me: waer toe dit getrantel?

LEKKER.

Het taflet is uit mijn zak.

RITSERT.

Wat futzelje mit de mantel?

LEKKER.

Niet mit allen, ik heb zukken jeukt in me zij.

RITSERT.

Ik wedder bestaitjens schuilen of ander snoepery.
De mantel op, men momt 'er niet 2).

LEKKER.

Get Ritsert, kon j' 'et heelen,

Ik zou je de helft van 't profijt meê deelen,
Jy meught al de waerden betaelen van de eerst tot de lest,
En wezen noch ien wijl ien goedt knecht op de rest.
'k Heb ien avontuurtjen ehadt, dat te bijster nae mijn zin is.

RITSERT.

Je hebt ien doosjen evonden (denk ik) daer ien juweeltjen, 'k mien
ien jouwetjen 3) in is.

LEKKER.

Ik zeg 'er ien jouwetjen teugen, 't is niet qualijk ejout.

RITSERT.

Je hebt ien glaesjen by 't Boshuis 4) geraept.

1) Fransche *tablette*, *aanteekenboekjen*. 2) *gaat niet voor mom, verkleed*. 3) *uitjouwing, bespotting*. 4) *Anders bus- of wapenhuis der Stad op de Oostindische Kaai*.

LEKKER.

Zoo vol dubbeloenen as ik pas weet te draegen. Zegt ien Pot mit gout,

RITSERT.

Ik verschiet, gans lijden! hier komt het varken onder zijn mae-
gen 1).

Waer heb j' 'et van daen ehaelt? 't is zijn leven niet ehoort.

LEKKER.

Ginder ongder ien steiger, by de Heiligeweghs poort,
Daer lagh het wel dus diep in de modder eweeken.

RITSERT.

Jy, deughniet! daer heb j' 'et onnze Warnarbuer zien steeken,
Die mijn toekomende schoonvader is.

LEKKER.

Wat zegje, is hy?

RITSERT.

Mijn toekomende schoonvaer.

LEKKER.

Dat komt zuiverlik by 2);
'k Wil me laeten hangen verstaet ik me die zaeken,
Wel, jy en je Noom, wilje compagny maeken?

RITSERT.

Mijn Noom is te vreên, dat ik bruidegom bin.

LEKKER.

Wil je elk wat toelleggen, en reeden t'zaemen in.
Gelijk de kleine kometjes 3) op de groote vaerten
Ay, zeg me doch iens, hoe verdiel je de paerten;
Ik bin om te lieren tot uwent besteeet.

RITSERT.

't En is niet quaet, dat men van alles weet.
Maer 't is niet goet hem 4) alle t' onderwinden.

LEKKER.

Dit staet me te zeltzaam veur, ik ken 't slot niet vinden!
Jy de bruijom mit Klaertjen, wie Droes zou dat raen?

1) Versta: komen we, waar we zijn moeten. 2) Dat komt fraai
te pas. 3) Voor kometjens, koopmannetjens. 4) Thans z ch.

RITSERT.

't Is zoo ik je zeg: Rijk-oom heeft ze of estac.
Door dien dat ze zwaer by my gaet, om mijnent wilen.

LEKKER.

Gans lijden! men geeft groot gelt veur deze nuwe brillen 1),
Maer ik gaf 'er mijn leste gelt wel veur, wist ik 'er ien,
Daer ik in de luy haer boezem of deur heur lenden kon zien;
'k Zouw 'er mijn lijf nae zetten, gelijk de wayluy 2) op het wilt
loeren,

En zien van stukjen tot beetjen wat ze in heur schilt voeren.

RITSERT.

Jy meught jou mongt wel snoeren: deinkt iens wat het lijkt,
Van ien jongen as jy, die maer ierst in de werelt komt en kijkt,
Ik wed 'er niet veel luiden vermaekt met jou klap zin 3).

LEKKER.

Ho, ho, zijn mongt te snoeren dat heeft lijdigh veul snaps in.
Men vint ze die haer niet en verstaen op dat stik,
Die wel de helft te langer school geгаen hebben as ik:
Ien benaude tong is zoo bitter as bakelaer 4).

RITSERT.

Jongen, gae je zoo voort ghy wort ien aerts kakelaer,
En dient bet 5) ien mackelaer, as ien koopman bynae,

LEKKER.

Neen zeeker, 't praeten komt de koopluy ook al te stae.
Om te verkleinen haer schaë, en haer winst breedt uit te meten.

RITSERT.

Je diende somtijts wel wat op de huit esmeten 6),
Of ien wijtje beschuit te eten op de Spaensche galey.
Kom, gaet mit me nae Warnars toe.

LEKKER.

Nae Warnars toe? ey!

Wat zel dat doch beduyen? ik heb 't rains 7) evongen.

RITSERT.

Vijnen is steelen: wat brabbelt me deuze jongen?

1) Versta: de pas uitgevonden *verrekijkers*. 2) *jagers*. 3) *zijn*.
4) *bacca lauri*, *laurier-bes*. 5) *Thans beter*. 6) *geslagen*. 7) *zuiver, eerlijk*.

LEKKER.

Jae, nou je de dochter hebben zelt; maer stelt je iens in mijn
Tum casus mutatur, 'k wed j' 'et dan anders verstaet, (graet 1),
Indien dat je gaet in jou consciency.

RITSERT.

Gaet meê zeg ik, en maekt me van zulk gien mency.

Tweede Toonneel.

REYM.

Nu ken ik 'er deurzien, deur al 't bezwaer,
Al komt 'er ien kijnt, 't heeft ien rijke Vaër,
't Magh nou gien quaet, gans eële weeken!
Maer wat hebben wij in ien benauthheit esteeken!
Nu hy van haer te trouwen heeft gegeven zijn woort,
Hoe willen wy schranssen, gaet dit hylik slegh voort,
Ik krijgh uit den hoop ook mogelijk ien vryer dan.
O, 't zel ien dubbelde feest zijn, bruiloft en kyerman 2).
Al de zuinige luy zellen ons dit nae doen wel knap,
't Komt profijtelijk uit, men slaet twee vliegen mit ien lap 3).
Get as ik 'er om denk, ik wod ik al an 't pijpen 4) was.
't Is te veul op ien dagh, kandiel en ypen-kras 5).
Ik wod men mes al te slijpen was, zoo verzuimden ik niet,
Op edaen werk is goet rusten, zoo was mijn tuigjen riet 6).
Mijn tangden wat'ren zoo, ik kan nau teuven laeter.
Ik win nou vijf gulden 's jaers, en ien paer nuwe klompen tot
men Deuvekaeter 7),
En krijgh ien Schrikkenburger 8) tot men kermis maer,
En ien Engelse vijf 9) tot men nuwe jaer:

1) 't Lat. *gradus*; versta: *plaats*. 2) *kraamheer*. 3) Anders *klap*. 4) Thans, met een uitheemsch woord, *fluiten*. 5) *hypokras*, de bekende bruilofsdrank, van den Griekschcn medicijnmeester Hypocrates, naar de overlevering, herkomstig. 6) *gereed*. 7) Kerst- of Nieuwjaars-geschenk; 't woord is van onzekere afleiding, en beteekent oorspronkelijk — gelijk nog in Noord-Brabant — een koek. 8) Saxische munt van vier stuivers. 9) Halve Eng. schelling.

Nu voortaan zoo win ik wel al de preutel 1) 's weeks.
En wat zel ik een bruiloftsstuk krijgen, ten minste ien zulv're sleutelreeks,
Met ongerriem 2), mes en schiê 3): maer wat gae ik draelen,
Ik zoud' Giertje Gaepstocx, as mans moêr, in den arbeit haelen,
Die hoort 'er voor al te wezen, jae ze, zeper wel.
De deur is toe; waer vijn ik hier de bel?
Maer beit wat, hier hangt ien ring daar me meê klopt.

Derde Toonneel.

GEERTRUID, REYM.

GEERTRUID.

Hela daer, dat j' 'et huis niet van zijn steê klopt!
Wat kloppen is dat? o, klopt doch mit bescheit!

REYM.

Goên dagh.

GEERTRUID.

Begeerje iet?

REYM.

Jae, ik bin hier by Warnars 4) meit;
Jy weet van de zaek wel, jy moet je wat spoeyen,
De schuit wil nae de Volewijk, je zoud komen helpen roeyen.
Kijk je bint mans moêr, zouj' er niet in worden ekent?

GEERTRUID.

Warnarbuer doet wel, dat hy om me zent.

REYM.

Dat loof ik wel, wy zouwen 't zonger jou niet keunen maeken.

GEERTRUID.

Ik zet mijn huik op en gae meê. Wannier het 5) ze begonnen te
Zy het wel uit egaen de maenden haeres tals! (kraeken?)

REYM.

Och! zy kreegh van angst den arbeit op den hals,

1) *al dat kleine loeltje samen.* 2) *onderriem*, waaraan de sleutelreeks en de geldbuil hing. 3) *scheê, scheede.* 4) *ten huize Warnars.* 5) *heeft.*

Doe haer vaêr huinuchtent zei, dat hy ze an Rijkert besteet hadt,
Och, dat verhoolen kijnt draegen dat weet wat! (vreest.
'k Zoud 't mijn vyanden niet toe wenschen, zoo bin ik 'er veur be-

GEERTUID.

Is 'er de vroêmoêr 1) al?

REYM.

Die het 'er al lang eweest:

Want eer haer vaêr de waerheit uit jou zeun had vernomen,
Zoo had ik al ien vroêmoêr ter sluik laeten komen
Van afteren deur 't kelderveinster, daer niemant op gist.

GEERTUID.

Maer hoe zoud men 't bedenken?

REYM.

Maer je zeun heeft niet qualik evist.

GEERTUID.

Mach dat slech waer wezen.

REYM.

Heer 't is zukken dochter, en 't zel jou zukken snaer wezen,
Ze kan alle ding verbet'ren, wat 'er in huis geschiet.
Ik heb ze op mijn arm edragen, en an me hangt eliet 2),
Dat het dusschen kleuter was: ik zel je niet vals spreken.
't Was ien kijnt als ien aep, 't kon hondert deuntjens 3) den
hals breeken.

Heer, 't had zulke grepen, ien mensch worde schier aêrs.
Wat zel ik zeggen? ik bin wel de helfte beter Klaertjens as Vaêrs 4).
As je 't askat 5) op zijn zier trat, het wist je zoo dra te grauwen;
En wat 'er langes straet eroepen worde, dat wist het nae te bau-
As ik 'et dan zou kauwen beschuit of anders wat, (wen.
Het aêrde 6) beetjen wod het hebben, dat ik zelve at.

GEERTUID.

Maer of je trat over jou voeten wat stijver 7),
Jy vergeet je altemael in jou goeden yver,
We zouwen de tijt wel verpraeten alhier.

1) *vroed-* of *vroede moeder*. verg. 't Fransche *sage-femme* en het nog gebruikelijke *vroedvrouw* en *vroedmeester*. 2) Voor *geleid, doen gaan*. 3) *grappen*. 4) Versta: op *Klaertjens dan op vaders hand*. 5) *aschgat*; kleine-kinderbijnaam, van 't kruipen bij den haard herkomstig. 6) *andere, tweede*. 7) *harder, vaardiger*.

REYM.

Dat moet ik je noch zeggen, en dan niet mier:
't Was zukken zoeten dier, 't bedreef zukke ranken 1),
Doe 't nou begon te loopen by stoelen, by banken,
Dan was 't after de garzijnen 2), dan after de bom 3)
Daer de suiker in was: kijk, 't quammer al ruimer om
By haer moêrtje-zaligers leven; o, dat 's ien wijt schiel!
Peete Mains was ien vrou die goet huis in heur tijt hiel.
De Heer heb heur ziel, wy waren 't zoo wel iens, (ziens.
We villen nimmermeer beschaemt, quam 'er ien mensch onver-

GEETRUID.

Maer wat zeld' er Warnar-buer toe, dat je zoo grof gongt?

REYM.

Och! as hy 'er noch om deinkt, hy huilt as ien hof-hongt,
Mit zulk steenen en zuchten dat 'et hem schier vermoort
In nokken en gaeuwen 4).

GEETRUID.

Gauwe? wel, ik miende jy wout voort.

REYM.

Hoort hier ien woort.

GEETRUID.

Wat zou men dus lang tuilen 5)?

REYM.

As ik 'er ook an deink, ik kan me niet onthouwen van huilen.
Mocht ik niester verruilen, dat de vrou weêr quam, en hy voer!

GEETRUID.

Hebje uit?

REYM.

Luister.

GEETRUID.

Wel.

1) *grappen*. 2) *Plat voor rozijnen*. 3) *blikken doos of trommel*.
4) *Anders geeuwen*. 5) *beuzelen, zijn tijd verdartelen*. Vandaar
ook het zelfst. naamw. *tulster*, gelijk in Barons Klucht van *Licht-
hart en Aersgat sonder sorgh* (Leiden, 1653): „Hierby, tot scheeie
Stijn, daer vindtmén noch meer sulcke simulsters, Sulcke cp-
maecksters, sulcke kommeeren, en sulcke aerdighe *tulsters*.”

REYM.

Klaertjen is op ind' op gelijk de moer.
Of ik het al zwoer, wat zou 't veul baeten?
Op mijn simpele woorden meughje jou wel verlaeten.

GEERTRUID,

Get zegen ongs, is dat praeten? ik gae liever veur heen 1).
Laet mijn huik gaen 2).

REYM.

Ik zeg, me ja is me ja, en me neen is me neen
Jy zelt 'et zoo bevijnen, ik weet niet van veel snakkes 3).
Kijk, ik ken niet kallen.

GEERTRUID.

Zoo speule de Droes mit je bakkes 4).

REYM.

Noch had ik wat vergeten.

GEERTRUID.

Is 't al weêr an? wat nou?

REYM.

Maer je dient jou zeun te zeggen, dat hy heur wel in eeren houw',
Zy zel hem ien vrou (dat verklaer ik je) strekken.

GEERTRUID.

Lae me los, 't is van 't mal.

REYM.

't Is de tweede Rebekke,
Zoo zel ze op heur man passen. 't Is waer, dat ik je zegh.
O, Heer! ik en zy keunen zoo wel over wegh.

GEERTRUID.

Loop, loop!

REYM.

'k Heb terstongt uit, noch ien lutjen 5) patiency:
't Is ien meit veur ien Keuning, veur ien Excellency,
Veur ien Graef, veur ien Hartogh, ja veur ien Banderheer,
Veur ien Prins, veur ien Keizer, ik zeg je niet meer.

1) vooruit. 2) Laat mijn kleed los. 3) praat. 4) versta: dan moet het de Droes doen, want je bakhuis rust niet. 5) beetjen; verg. Lutje- tegenover Groote-broek, en andere plaatsnamen, ons luttel en 't Eng. little.

GEERTRUID.

Stae je woort.

REYM.

Jae ien Keizer, ien Keizer, zeg ik, zouw 'er zijn zeun an geven,
Zukken preussen 1) dier is 't, zoo weet ze te leven.
Ze kan naeyen, ze kan brayen, mit garen en mit zy.

GEERTRUID.

'k Heb 'er de buik al vol of.

REYM.

Dit hoort 'er noch by :

Van vaeten wassen, van ketelen schueren, je zou je wel stom zien.

GEERTRUID.

Hebje daer jou spraek verlooren?

REYM.

Zij ken ryen en omzien.

Van mueren te witten, van vloeren te failen, niemant haers gelijk,
Zoo weet ze 'r te behelpen; 't waer schaê, waer ze rijk.
Die 't iens ziet, moet bekennen dat z' 'et altemael is.

GEERTRUID.

Hoort hier, geeft ien gebrekkelik mensch de helft van jou tong tot
En stookt ergens noch ien paer ooren uit de gaet 2). Ien aelmis,

REYM.

Houdt 'et me ten besten Joffrou, hou ik je wat lang mitte praet,
Ik en ken ongze dochters deughden niet volprijzen.

GEERTRUID.

De deur is t'uwent open.

REYM.

Dat 's veur, mit oorlof, om je de wegh te wijzen.

Vierde Toonneel.

RITSERT, LEKKER.

RITSERT.

Wat is het gerucht ook ien snelvliegend' ding!
Gister wist niemant as ik en de mait dat Klaertjen zwanger ging,

1) *preutsch, fier.* 2) *Versta: en brengt ergens nog een paar ooren in beweging.*

En tegenwoordelijk is 't in de mont van al de lieden.
't Heeft me vry wat verlet dat geluk-te-bieden 1),
Men had anders tot Warnars my zoo lang niet ewacht.

LEKKER.

Ay Ritsert! bedenken je noch wat, beslaept 'er u op te nacht,
't Weêr geven komt vroegh genoegh.

RITSERT.

Waer toe zoud' ik beyen?

LEKKER.

Een gek en zijn gelt zijn haest escheyen:
Men zal ongs veur nesk 2) houwen; veur ien paer malle bloên.
Laet 'et ien half jaer op wissel loopen. dat meughje mit eeren doen.

RITSERT.

Profijt van angder luy gelt te trekken, hoe zou dat betaemen?

LEKKER.

Wel waerom niet? daer zijn wel rijke luy t'zaemen
In compagny, daer den ien kan houwen van den aêr,
Tien, twijntigh duizent gulden ongder hem, jaer op jaer:
Wat mien je dat ze die stil laeten leggen? zoo waeren 't wel uilen.

RITSERT.

Zulk volk mach 'er wel ongder luy met eeren schuilen,
Maer scheelen 'er vry wat van. al draegen ze de zelve teekenen;
Zy mogen wel vry gissing macken, dat men 't haer wel nae weet
te rekenen.

LEKKER.

Wat geven ze daer toch om, o lieve man!

RITSERT.

Maer as 't iens op ien sterven gaet, hoe vaerewe dan?
Dan wil 't haer ten etter en ten bloedt uitzweeren:
Ook as de goedereu zijn gewonnen mit eeren,
Zoo blijven ze in 't geslacht, het angder vergaet,
En erft niet voort tot in den derden graet:
Zelden dat zulk volk haer grootvaêrs huizen bewoonen.

LEKKER.

Die regel magh gelden by gemeene personen.

RITSERT.

En groote Potentaten, zijn ze ontwossen de roê?

1) Thans *gelukwenschen*. 2) *dwaas, eig. zwak van hersens*.

LEKKER.

Wel jae z', en daerom leggen 't de luy daer op toe,
Om in ien korte tijdt an zo veul goets te raeken,
Dat ze al hun kyeren tot Koningen meugen maeken.
Klaer zijn haer zaeken, zoo de fortuin heur dat jont.

RITSERT.

Zoo niet, zoo raekt men wel mit het waere goet nae de gront,
Gelijk Robert met het anker dat hy docht te kabassen 1).

LEKKER.

Nochtans die huiden wat hebben wil moet op den haspel passen,
't Goet wil te qualijk wassen, houdt men zijn handen stil.

RITSERT.

't Mach blijven as 't is, zoo 't niet wassen en wil.
Mienje me te verleyen? wat zel me van deze guit schiën?

Vijfde Toonneel.

WARNAR, RITSERT. LEKKER.

WARNAR

Men zeit altemet : daer komt niemant van uitzien,
Maer lijkwel 2) zie ik Ritsert daer ginder komen.

RITSERT.

Warnar-buer, noit heb je blijder tijding vernomen,
Al binje nou ien man by de tseventigh jaer out.

WARNAR.

Hoe dat?

RITSERT.

Jou Pot is behouwen mit al het gout,
Dit 's immers een tijng 3) om recht op te springen.

WARNAR.

As 't geluk wil, zoo wil 't; ghy meught 4) het niet dwingen,
Het schijnt dat het my nu wi hebben verlost.
Waer is ze?

LEKKER.

Zie daer.

1) in zijn kabas te stoppen. 2) evenwel. 3) ti-ing, tijding. 4) kunt

WARNAR

O Pot! wat heb je me hertzeer ekost,
'k Wil niet weêr an den dangs, 'k heb 'er quaelijk by evaeren,
'k Zel mijn leven gien potten mit gelt meer bewaeren;
Ik bin dat spul al moê, dat 's rain uit 1) ezeit.

RITSERT.

Wel, hoe dan toe?

WARNAR.

Maer ik dank je van jou trouwigheit;
Ik heb genoegh om of te leven, en om dat ik voor dat kruis grouw,
Schenk ik je al 't gelt ten hylik mit je toekomstende huisvrouw.

LEKKER (*ter zij tot R.*).

Get, Rittert! dat lokje 2) te jammerlijke wel,
Hy mocht noch dertigh jaer leven; hy heeft zukken tayen vel.

RITSERT.

Dewijl 't jou is gequel, met het goedt der aerden
U veul te bekommeren, zoo zel ik ze anvaerden,
En in uwen ouderdom u strekken tot ien steun.

Zeste Toonneel.

REYM, RITSERT, WARNAR, GEERTRUID, LEKKER.

REYM.

Veul geluks bruigom-heer! veul geluks mit jou jonge zeun.
Ziet, dat is ien kloek kijnt; ziet dat is ien vuizer 3),
Hy het ien paar wangen as ien Katuizer 4).

RITSERT.

Hier, laet ik hem iens zoenen.

WARNAR.

Van blyschap ik ween.
Hy lijkt me al waer hy uit mijn aenzicht esneên.

LEKKER.

Bylo 5), ik moest allien niet in de peekel blijven steeken,
'k Moet het yzer smeên, t'wijl 't heet is. Mach ik ook iens spreken?

1) zuiver, rond uit. 2) lukt je. 3) knaap met bolle wangen.
4) Karthuizer monnik. 5) Eigenlijk bij *St. Laudus*.

Boôn-broot 1).

REYM.

RITSERT.

Zeg je nou op wat je schort.

LEKKER.

Maer ik koom vijf hondert gulden an de kas te kort,
Die ik onnozel verloren heb.

RITSERT.

Lieght niet, hoe?

LEKKER.

In de kaets-baen:

'k Loof 't, ik zel mijn leven niet mier by zukke maets gaen,
Maer passen voortan op mijn dingen altijd.

RITSERT.

Had hy de Pot niet gevonden, men waer ze mogelijk quijt,
Maer om zijn eigen profijt docht hy ze te bewaeren.

WARNAR.

Ik bid voor hem: en laet hem niet allien in 't bezwaeren,
Nu ongeluks stormen en baeren over al zijn geslecht 2).

RITSERT.

Ik schenk je de vijf hondert gulden, en weest vortan ien goetd
(knecht!

LEKKER.

Dank hebt! in den echt moetje veul vreughts gewinnen!

RITSERT.

Mijn verlangt nae de kraem-vrouw.

GEERTRUID.

Z' is kloek nae den tijdt.

WARNAR.

Kom binnen.

LEKKER 3).

Uit luchtige zinnen in mijn handen ik slae:
Heeft het jou wel behaeght, zoo klapt my allegaër nae!

1) *Bodenloon.* 2) *geëffend.* 3) Tot de toeschouwers.

SCHIJNHAILIGH,

SPEL, GEVOLGHT NA 'T ITALIAENSCH VAN

P. ARETIJN.

PERSONAEDJEN:

RIEUWERT ROMPSLOMP, man van vijfthigh jaren ontrent.

SLOCKSPECK, QUISTTIJDT, DAGHDIEF, sijn dienaeren.

SIMON ROMPSLOMP, sijn broeder tweeling.

WOUTER, Simons knecht.

SCHIJNHAILIGH, panlicker.

STEVEN DE STILLE, vrijer van Alijt, bruidegoom met Duif.

DIRCK VAN TROUWENOORT, verlooft aan Catrijn.

WYBRANDT VAN WYDERMEER, vrijer van Catrijn, bruidegoom van Machtelt.

EELHART VAN WESTEN, vrijer en nae bruidegoom van Jaquemijn.

SNOEP, Eelharts jongen.

LUBBERT LANGHAIR, man van Alijt.

ALIJT, CATRIJN, DUIF, MACHTELT, JAQUEMIJN, dochters van Rieuwert Rompslomp.

BELY BESCHIX, huisvrouw van Rieuwert.

LAMFERT LOSCOP, doctoor in medicijnen.

VOORREDEN.

GRSPROKEN BY TWEE.

E E R S T E.

Omdat ghy wilt, dat ick eerst wtbrabbel wat ick wel willen soude, soo weet ten eersten, dat ick wel wilde dat de rijke-luy,

die 't er niet afnemen durven, soo beroyt wierden datse met de billen door de boxen 1) liepen. Ick wilde, dat al de schryvers en de schrabbelaers, die 't beter weten als haer hooghe overheden, over 't banckjen souden leggen met de billen blootshoof, en dat al de jongens van 't grootschooi 2) haer elck een streeck met de roë souden geven. Ick wilde, dat ick een hal worde, daer men voor en achter bouten vercocht van vrienden in 't oogh en vyanden achter de rug. Ick wilde, dat al de onbeschaemden geschrobt wierden als verckens in de troch. Ick wilde de leugenaers cloppen gelijk de bontwerckers de vellen doen. Ick wilde, dat die doctoren, die van alle ding weten willen en geen ding verstaen, altijs met een keten van urinaelen om haer hals moesten loopen. Ick wilde hutsput en friccadel gemaect hebben van die kaeckelaers, die 't altijs op andere gelaeden hebben en selve vol gebreecken zijn. Ick wilde aen de paley setten de geest van sommige luiden, die schrijven dat men 't niet verstaen kan, om haer wt te pijnighen wat sy seggen willen. Ick wilde beuling stoppen van de darmen dergeene die 't hart niet op haer voorhoofd draeghen. — Segt ghy nu, wat ghij wel willen soudt.

T W E E D E.

Ick ben een soet saft hart en soud soo veel wreedtheids niet willen; maer ick soud wel willen, dat men raedt schafte om de bedillery wt de wereld te helpen, gelijk u en uws gelijk, die niet veelen meught, dat de wereltd haer gang gaet; want kleedt men hem 3) net en juist, 't is terstondt: dat's een kermispop. Past men op de voeghlijkheid van sijn persoon niet, 't is: siet, dat's een slodderhoos 4), dat's een sulfus. Gaet men stil en schickelijck, 't is: dats de bruidt. Gaet men vaerdigh: hy loopt te post. Spreeckt men weinigh: hy weet niet een woord aen de wereltd te brengen; spreeckt men veel: 't is een raffelaer. Gaet men ter kercken: 't is een pylaerbijter; blijft m'er van daen: hy comt in kerck nocht in kluis. Houdtmen ruim huis: hy willer deur wesen; houdtmen suinigh huis: hy soud' sijn eighen dreck wel eeten. Moeyt men hem met anderlui saken: 't is een beschickal, bemoeyal, onderwindts veel. Moeit men sich

1) broek. 2) Latijnsche school. 3) zich. 4) slodderbroek.

met niemands swaerigheidt: 't is geen man van de vrienden. Sydy rijk en edel, yder benijdt u en leit u laeghen. Zijt ghy arm en oneël, yder veracht en versmaedt u. Wat sal ik meer seggen? al 1) wordt het bedilt en berispt, jae, de middelwegh sellis; by exempel: gaet eens midden door 't slijck, midden door 't waeter, midden door de reghen, midden door 't vier, en midden door de popelency; en soo men niet en seidt; dat ghy een grooten esel zijt, ick sal 't quijt wesen. Sulx dat, mocht ick beleven, dat de wereltd eens gesuyvert waer van sulcke bedillallen, neuswysen, en betweters, ick souder meer meê vermaeckt wesen, als met officiën, ampten, hooghheden, en sulck maxel 2) van prullen, die de gemeene man meent, dat het altemael zijn. Nu gaet heenen daer 't geseidt is, ende als ick een woord vijf oft ses met dit volck gesproken heb, coom ick u daetlyck by.

(Tot de toeschouwers.)

Mijn Heeren! dien man, die daer aen comt, heet Rieuwert Rompslomp, want hy is gewoon al sijn dingen by den hoop te doen sonder lichten oft swaeren. Naer veel tegenspoeds, die hy u sal vertellen, wordt hy van een seker Schijn-hailigh soo wijs oft soo mal gebroedt, dat hy sijn vertwijfeltheit verkeert in cloeckmoedigheidt. In veughen, dat hy niet alleen en lacht om 't ongeluck, dat sijn vijf dochters overcomt; van de welcke d'cene, met naeme Catrijn, in plaets van venijn in te nemen, drinckt sekeren slaepdranck (een lammery, die doch in vijftigh spullen comt); maer scheert oock de geck met het groot geluck, dat hem daer nae toecomt. Soo dat, wilt ghy nae sijn exempel 't geluck te vriendt maecken en nae uw handt setten, ghy mooght nae hem luisteren

1) *alles.* 2) *maaksel.*

SCHIJNHAILIGH.

E E R S T E B E D R I J F.

Eerste Toonneel.

RIEUWERT. Isser wel een by der handt, denck ik, van al dit gesnor van knechts? — *somma sommarum*, die belust is, om quaelijck gedient te zijn, die houde veel booden. Want dewijl zy 't d'eed op d'ander laeten staen, soo comt de sorgh op het heerschap aen. — Slockspeck!

SLOCKSPECK. Wat gelieft mijn Heer?

R. Dat ghy gaet bursensnyden, ghy groote sulfes.

SL. Daer zijn sooveel ambachtslui van dit gilt, dat het quaelijck droogh brood opwerpen magh.

R. Nu, nu!

SL. Gelieft u yet anders?

R. Gaet, seghtme Schijnhailigh, dat ick hem gaeren een woordt-jen sprack.

SL. Ick ken hem niet.

R. Die man, die soo lancksaem en bedacht is in zijn spreken.

SL. Ick kan hem niet bedencken.

R. Hy draeght een kael kasjack 1) dus lang, daer de helft van de knoopen wel af zijn.

SL. Ik beginner op te comen.

R. Met een lange mantel met een opstaende bef en een hoedt met dussche 2) breë randen.

SL. Een maegher lang vent?

R. Jae.

SL. Hy is soo groot met de klopsusters 3)?

R. Daer hadje 't.

SL. Waer vind ick hem best?

1) *overjas*; van 't Ital. *casacca* 2) *zulke*. 3) *klopiens*.

R. Op het hof, oft op de sael aen de boeckkassen.

St. Ick gae 'r nae toe.

R. Ick sal in huis wachten.

Tweede Toonneel.

SCHIJNHAILIGH. Die den huich niet nae den windt hangen kan, die en weet van de wereld niet: onder dus een deckmantel van devocy en schijn van nedricheidt doet men met het goedt, met de eer, en met de harten der menschen al wat men wil. Gemeene panlickers en kakeeten 1) moghen tegen ons niet op in de rijckeluihuisen, sy leggen te laegh met haer kaeckelen, de lui steeckter de walgh af, en met haer slempen en slocken, suipen en spuwen, maecken sy infaem degeen die haer aenhouwen. Men soud sijn deur sluiten, seg ick, voor sulck gespuis, en haelen mijns gelijk aen, die onder schijn van hailigheidt my met alle guitery behelpen kan. Weet de Duivel abeler kuir te wercken, als dat hy voor den dagh comt als een Engel des lichts? Ick legh niet en roep met een verwondring over de wijsheit oft geestigheidt, die de rijckelui wt de mondt comt, maer ick prijs haer vroomicheidt, haer devocy, haer aelmoessen, ende, om haer te stijven in 't slampampen, in 't woeckeren en in de overdaedt, soo treck ick mijn schouderen op met een manier van ginneken, of ick morghen lachen soude, en seg: de broosheidt van 't vleisch! 't moet over die boegh seilen; die geen vriend van de sonden wesen wil, wordt een vyandt van de menschen! — Maer wie heb ick daer? — *neque in ira tua corripias me* 2)!

Derde Toonneel.

SLOCKSPECK. Ick ging rechts uw Eerwaerdicheidt soecken.

SCHIJNHAILIGH. Wel?

SL. 't Aersgat, ick soud seggen 't heerschap, wilde wat met u spreken.

SCH. Gaeren.

1) Eig. 't Grieksch *kakoethes*; *slechtaards*. 2) *Noch en verderf mij niet in dijnen toorn!* (De schrijver legt namelijk zijn held op den duur allerlei Latijnsche bybel- en kerk-termen in den mond, waar hy de lui meê zoekt te doeken.)

SL. Hy sal terstondt voor comen.

SCH. *In nomine Domini* 1)!

SL. Daer staet hy in de deur.

RIEUWERT. Goeden dagh. Welckoom moet ghy wesen.

SCH. Goên dagh, een goet jaer!

R. Uw Eerwaardigheit moet het my ten besten houden, soo ick hem steur in sijn devocy.

SCH. Den evennaesten gaet voor 't bidden en de liefde is beter als 't vasten.

R. Ick steeck in een groote swaericheidt, en soud gaeren wat met u raedspleghen.

SCH. Al wat in mijner macht is.

R. My comt veel over

SCH. *Dominus providebit* 2).

R. B. Dat hoop ick.

SCH. Vertrouwt er u op.

R. Ick, dat ghy 't weet, hem een tweeling gebooren met noch een knechtjen; de kriëgh quam in 't landt en een soldaet nam mijn moeder 't kindt van den hals, terwijl dat ick in de wiegh — soud ick seggen: aen de borst, lagh en mamde. Myn broër-tjen heette Simon, en ick heb sint niet vernomen waer hy gestoven oft gevloghen is; maer als ick denck dat hy noch int leven magh wesen, soo wil ick my bepissen van anxt; want dat hy nog eens opdonderde en quam met my 't goet deelen! wat sal ick u meer seggen? — ick waer een bedorven man.

SCH. Ghy sorght wie den laesten man ter kercken 3) brengen sal.

R. Daerenboven heb ick vijf dochters: Alijt, Catrijn — o, s'is soo resoluut! — Duif, Machtelt, en Jaquemijne. D'oudste is getrouwt met een jongman, die wiltdt hair in de neus had, en woud met geweld, wt broodronckenschap, meê deur strate Magelanes vaeren, en heeft nu seven jaer wtgeweest, dat wy er geen tijding af gehoord hebben. En naerdien van daegh haer tijdt om is, die se gehouden is te wachten, soo sal men t'avont het huwlijk met een ander sluiten.

SCH. Wel gedaen.

R. De tweede heb ick verlooft aen een geestigh quant van

1) *In den naam des Heeren.* 2) *De Heer zal er in voorzien.*
3) *in 't graf.*

haer sin; maer om ontslaeghen te wesen van een seker ander, die op haer verliefte was, heeft se hem belooft te trouwen, indien dat hy binnen sekeren tijd haer wist, ik weet niet wat voor voghelsveeren te haelen. En soo sy hier in haer woordt niet en houdt, dunckt haer, dat het haer haer leven niet wel gaen sal; soodat sy niet by de bruijgoom te bed en wil. Maer 't is van daegh de laetste dagh, en comt hy nu niet, soo gaet het ander huwlijck oock voort.

SCH. Oft den hemel viel, soo had de kerck een huick! Waer mooght ghy voor sorghen?

R. Maer, ick heb nu in de morghestondt soe leggen droomen, dat ick beducht ben voor 't arghste. Wel is waer, dat ick het in de recht 1) sou connen brengen, met d'andere dochters in de plaats te geven.

SCH. Seker, de droomen gaen voor mom met een backes, dat nae de waarheit geconterfeit is, maer in der daedt sijn't valsche logenen.

R. En opdat er immers aen mijn quelling niet ontbreecken soud, soo isser hoopwerck, die my 't hoeft breecken om de jonger dochters.

SCH. Een teken van uw qualiteit.

R. Nu soud ik u bidden, dat ghy, die kennis hebt met allerlei menschen, my raeden woudt aen wat slaggh dat ickse best sal besteden.

SCH. Och! ick heb de werelddt so lang gestorven geweest, dat ick er geen kennis meer in en heb; maer ick heb wel wat gelesen in Marcus Aurelius en in de outvaeders 2), en ick heb wel eer mede by de menschen geweest, soodat ick u nae den plicht der liefden en mijn beste vermoghen gaerne berichten sal.

R. Dat bid ick u.

SCH. In consciency vermaen ick u, dat ghy se niet en hyljckt aen soldaeten, want in plaats van één die wat te boven leit, isser wel tien, die beroyt worden en van capitein herbergier. Ay lieve! laet dat volck tuisschen 3) en vloecken en vechten totdat se moe zijn.

R. Dat dient me vooral niet.

SCH. De hofjoncker, soo lang als hy wel met sijn Prins staet.

1) in orden. 2) kerkvaders. 3) spelen, dobbelen.

is seker een wereldt; maer, wat is 't? draeght de heeren te Roomen en setse eens onsacht neder, al uw danck is verlooren.

R. Men moet wt zijn ooghen sien.

SCH. De schilder en de beeldhouwer zijn anders niet als licht-missery en grillery.

R. Al gecken genoegh.

SCH. Met den Alchimist waer 't goed ding, indien de losheit van zijn hoofd den Mercurius 1) con vastmaecken.

R. Met dat volck is't: den elleboogh door de mouwen, het hayr al door den hoedt.

SCH. De koopman, die windt op de beurs maeckt, met het wispelen van zijn handtschoenen en met zijn vingers met brieven gelardeert, is gemeenlick Cuilenburgh 2) oft een papieren harnas zijn voorlandt. Daerbeneven is 't een dol dingh, zijn capitael te vertrouwen op discrecy van de winden en beloften van de menschen.

R. Dat wist ick niet.

SCH. Een edelman met weinigh incomens leit gemeenlick en solliciteert soo lang om eenigh offici, dat, eer hy er an comt, is hy kael van middelen en midden in de kinderen.

R. Hoe soud men 't te pas 3) vinden?

SCH. Een gemeen man, al is hy welhebbende en van genoeghlijker aerdt, hy magh 't hoofd niet eens op steken, oft 't is stracx: ziet van waer ghy gecomen zijt!

R. Dat gaet vast.

SCH. De rechtsgelerde leeft offer geen recht en waer, en geeft gemeenlijck de sentenciën nae de gevoelijkste 4) redenen en die best van alloy zijn.

R. 't Gaet soo wat heen.

SCH. De doctoer in de medicinen, alhoewel hy een eerlijcke beul is, en dat hy, in spijt van de justitie, geldt met woorden wint, soo is hy evenwel een pisbeziender en een kackbekijcker.

R. Fy, fy! —

SCH. De musiciën en de krekkel, dat's al eenerlye hutspot; windt zijnse, sy leven by de windt, en windt sullen se werden.

R. Dat's niet de pijnwaert op te dencken.

SCH. De poët soud u leggen breecken 't hoofd met de maet en de fransse snee, en leeren al 't gesin kallen, oft uw huis een

1) kwikzilver. 2) Als vrijplaats. 3) juist van pas. 4) tastbaarste.

tooren van Babiloniën waer: en, om u de waarheid te zeggen, indien uw dochters verleckert zijn, om niet te eeten als mirtentacken, en sin hebben in tabbaerden en rocken van laubreblaen, soo geeft er aen dat volck.

R. Wy souden wel opgeschotelt wesen.

SCH. De filosooph, die 't niet beuren magh sijn baert te kemmen, nocht sijn backes te wasschen, soud 't wijf leeren willen, dat Aristotiles soo veel mans is als Plato 1), dat het chaos is sonder form maer swanger van ideën. Sy worden quaedt, als ick haer vraegh, wanneer 't op sijn rekening is om te baeren, en dat ick wel compeer 2) soud willen wesen.

R. Ach, ach, ach! —

SCH. De starrekijker leitse en leurt aen 't hooft met sijn Ariës, Leo, Sagittarius, en hondert naemen, die men de kinderen soud geven om speldens te leeren in steê van Oostersche brieven.

R. 't Hooft is haer opter loop.

SCH. Ick seg't niet om yemandt te verachten, maer naeder liefden aerdt, om u te waerschouwen, dat doctoren, musijckers, poëten, starrekijkers, filosofhen, en alchimisten, behalven dat haer de kay leutert, soo zijn 't sekere fatsoenen van menschen: maegher, hollooght, met bockebaerden en lang hair; en sien er wt, men souwer jonge Nickers meê vangen.

R. Ah, ah, ah! Ick moet er om lachen; ick had eens lust om een swaegher te hebben, die papier beschrabbelen con, als ick in de boeckwinckels sagh leggen: tractaet van sulcken oft sulcken autheur, met haer gracy en privilegië somtijts daerop.

SCH. Ick seg u niet, dat de raedt het oogh is in toekomende dingen, omdat ghy die spreuck aentekenen soudt; maer ick vind niet goet, dat ghy se besteedt aen een jonghen melckmuil, nocht aen een jongeling die op 't heftighst van sijn leven is, nocht aen een oudtman, daer eenigh schandael wt rysen mocht, overmits de broosheit van 't vleesch.

R. Ghy moeder wat naerder opletten.

SCH. Die rekening maek ick oock.

R. Hebt ghy niet wat appetijts om een lutken 3) t'ontbijten.

SCH. Wat weet ick het? —

1) Min juist voor „niet instemt met Plato”, door verkeerde opvatting van 't Ital. *non concede*. 2) gevader. 3) Zie bl. 73, aant. 5.

2
E. Ghy moet wat in de mondt steken in aller manieren 1). Komt, gaen wy naer achteren. Slockspeck, set wat ontbijtens.

Vierde Toonneel.

EELHART. Naerdien ick versekert ben, dat Jaquemijne, leven, licht, ende siel van mijn siel, van mijn licht, en van mijn leven, my aenschouwt met goedertieren ooghen, soo pas ick niet op de onwetenheit van vaeder oft moeder, die niet lijden en moghen dat ick er by coome en weten selve niet waerom; maer ick wil haer gaen schrijven een minnebrief, waerin ick haer mijn amoureuse passie te kennen geve. Ghy sult passen de camenier ergens om een hoeck van een straet waer te nemen, en stekense haer in de handt nevens een stuck gouds, dat zyse getrouwelijck bestelle.

SNNEP. Wat camenier, me Joncker! — wil je wat wtrecchten, ghy moest ander luiden aen uw snoer maecken te krijghen, die niet alleen de Juffrouw maer d'ouwders wisten te belesen.

E. Wat raedt daertoe? wat luiden souden dat zijn?

SN. De geestelijkheid heeft verstandt van huwlijcken te maecken, sonderling onder de Catolijcken. Daer es een seker Heer Schijnhailigh, die dus met het hoofd op d'eene schouder gaet; dat waer een man die ons diende.

E. Dien ken ick wel.

SN. Hy is bekent als de bonten hond met de blaeuwe staert; op lijckmaeltijen, op sluiten van huwlijcken, op bruiloften, op weerreisen is hy overal Govert-in-'tvoortste; daer kan hy soo bescheielijck sijn buick vol stuwen, dat hy sijn kasjack elcke quartier wrs een rijfen wtbinden moet; en van drincken, ick sagh mijn leefdaeghen geen mensch die sooveel laeden kan, sonder droncken te worden; 't is een groote konst.

E. Jae, die hem een koe wel nae sould doen.

SN. Duwt hem een half dousijn Albertijnen 2) in de vuist en laet hem met de saeck geworden. Ick verseker u, alle ding sal van een leyen dack afloopen.

E. De man magh 3) sijn werck van sulcke saecken niet maecken, hy heeft al te veel met sijn devocy te doen, hy is veel te hayligh.

1) in alle geval; het ga, hoe 't ga. 2) Geldstukken. 3) kan.

Sx. Wat soud' hy? sijn geloof steeckt niet hoogher als de vlieringh van 't huis. Besoeckt 1) het, ghy zult het in kort wijs worden wat hy doen kan.

E. Wy sullen 't onderleggen. Ick gae daetlijk een brief dich-ten; gaet naer den parfumeur, dat hy u voor een pondt vlaems ambre doe met civet gemengt naer den eisch en muscus er onder, om den brief te parfumeren.

Vijfde Toonneel.

SIMON. Men magh van de Italiaenen seggen wat men wil; maer Rodalosso Milanees, alhoewel hy my mijn ouden ontroofde, soo heeft hy my nochtans veel goeds gedaen. Hy heeft my eerlijk doen opvoeden ende by Nederlanders doen verkeeren om mijn moeders tael te leeren, ende nae dat, sijn bannissement wt zijnde, hy sijn gratie ende goederen weder van den Coning becomen had, my eenigh erfgenaem gemaect van al 't sijne. Van mijn afkomst wist hy my noit anders te seggen, als dat ick wt den Haegh geboren was, ende dat hem, doen hy my greep, een mait 2) quam naeroepen: och, daer loopt de soldaet met Simon door! och, daer loopt hy met Simon door! Dat het bloedt nu trecken kon, gelijk men somtijts seit, soo mocht ick, yemand van mijn vrienden ontmoetende, kennende werden, en eenigh van de naeste mijn goederen laeten erven; want daerom koom ick wt Italiën, mitsgaeders, om hier de reste van mijn leven te eindighen. Want daer men gebooren is, wil men toch altijt wesen, al waer 't oock in een quaedt landt.

WOUTER. 't Is soo mijn Heer seidt, maer dit is van de quaedste niet. Een schoon landouw, een vrye regering, een plaets vol heerlijke gebouwen, bewoont met lieden van vermoghen; maar is 't een dorp oft een stadt?

KIM. D'een maeckter een stadt af, d'ander het treflijkste dorp van Europe, omdat het geen muiren nocht graffen en heeft.

QUISTIJDT (*Die Simon voor zijn tweelingbroer Rieuwert houdt*). Daer hoor ick het heerschap spreken.

DAGHDIEF. Hy is 't.

Q. De beste vellen zijn aen, byget! men sal op 't huwlijk sitten.

1) *Beproeft*. 2) *meid*.

W. Wat wil dit volck hebben?

SIM. Houd stil wat.

D. De wijn is bestelt.

Q. De ceelen 1) heb ick gehaelt.

SIM. Tegens wien praet gylie?

D. Tegens mijn Heer ende meester.

W. Ghy raest, Gord beter 't!

SIM. Gaet uwes weeghs.

D. 't Is seker een excellente deelwijn; mijn Heer heeft er coop aan.

W. So sy niet dronken zijn, ten minsten zijn sy geck.

Q. 't Heerschap wil met ons boerten.

D. Steurt de lieden in haer reden niet, daar komt ons Joffrouw aen.

Zeste Toonneel.

BELY. (*Evenzeer Simon voor haar man houdende*). Man, hoe wel kout ghy hier te pas! ick koom van Mr. Andries de goudtsmit; daer zijn de perlen en daer is de keten van onse Alijt, neemt se eens meê 't huis. Ghy en ghy, gaet meê herwaerts over de vischmarckt.

SIMON. Geeft my.

QUISTIJDT. Gelieft mijn Heer, dat wij Joffrouw volghen?

SIM. Gaet in den naem des Heeren.

DAGHDIEF. Wat een kluchtighen baes! (*Zij gaan heen*).

SIM. Men siet my voor een onrecht aan. Dit is een van de meeste 2) cluchten, daer men oit af hooren oft lesen moght; de droomen selve en soudense niet geloven. Maer om de Haeghenaars niet voor pui nesk te houden, ick magh dencken, dat het vermaerde Delfs bier die virtuiten heeft, dat het de lieden verandert van gedaente; oft soudet volck hier soo geestigh wesen, dat se sulcke sottecluiten 3) wt haer hoofd kunnen spreken? tsy wat het wil, ik heb den aep hier onder den arm. Wat soud ick doen? 't is een ongeluckigh mensch, die 't geluck niet aennemen wil.

WOUTER. Weet mijn Heer, wat ick denck?

SIM. Wat?

1) lijsten. 2) grootste. 3) Thans kluchten, grappen.

W, Maer, om den Haegh.

SIM. Hoe dat?

W. Maer, 't volck isser alle guitery meester.

SIM. Wat is 't dan?

W. Wie Droes! weet op wat moeder 1) dit spel leidt? Quacelijck deelt ghy aen de juwelen te nemen. De lieden zijn hier verfranst, verengelst. Weet ick er of?

SIM. De Duivel heeft my geblinddoeckt.

Ick sorgh bygort, datse al nae de Baljuw toe zijn, om ons te vangen met het goetd in der handt, en dattet altemael een gemaeckte mouw is, om aen het Turx ende Spaensch paerd te geraecken by accoort voor dese diefte.

SIM. Ganslyden, 't sal soo wesen.

W. Slaet er geen twijfel aen.

SIM. Loopen we terstondt nae 't logijs.

W. Wat is daer?

SIM. Daer komt volck. (*deur*).

Zevende Toonneel.

SNNRP. Me joncker, daer is 't perfuim. Mr. Boudan seidt, dat het van deselve speciën zijn, daer de Palsgraef af gehadt heeft tot een kolder. 1400p

EELHART. 't Is goetd; en ick heb de brief al vaerdigh, gedicht met het verstandt dat de min my heeft bygeset, ende met hetgeene dat ick heb van natuiren.

SN. Kan men door 't minnen soo goetd-koop aen verstandt geraecken, ick wil t'avont oft morgen uchtens goedstijds oock aen d'eene quijlbal oft d'andere gaen mijn sinnen te cost leggen, en wordem'er 2) soo amoureux op, dat ik barst.

E. Luister.

SN. Ick heb altijd hooren seggen, dat m'er af vergeckte.

E. Luister toe, soo ghy wildt.

SN. Laet hooren.

E. Ick dacht op een ander manier te beginnen, en ick begon op deze; want daer is overvloedt van stof, als men in die amoreuse materiën treedt.

1). *schroef*. 2) *worden er mij*.

Sx. Ay, leest eens een regeltjen, soo 't u belieft.

E. Ick ben te vreden :

„Sedert dat mijn ooghen uw beeltenis in mijn harte trecken, en heb ick noyt opgehouden van de min te bidden, dat hy my vergeven wil de goeddunckentheid, die my soo hoogh deed sien.”

Sx. 't Is wat meer als gemeen.

E. „Want men sondicht niet alleen aen u te begeeren, maer cock aen u t'aenschouwen; aldermeest met de geneghenheid, waervan ick beweeght worde, die u aenbid niet naer uw waardye, maer naer het toelangen van mijn vermoghen.”

Sx. Welcke woortjes!

E. „Al hoewel 't geen gebreeckt aen u eere te bieden naer behooren, te rechte gebracht wordt met u te willen dienen naer vermoghen; ende 't selve alsoo te rechte gebracht wordende, seg ick, dat, alhoewel niet volghen soude konnen, dat ghy u danckbaer soudt toonen tegens my, nochtans myn getrouwheit niet en staet af te slaen; dewelcke, om dat ick weet dat liefde is een begeerte tot het schoone, ende een wille van het goede, u beminne, die niet alleen van schoonheit ende goedtheit t'saemhangt, maer met vlijt van de natuire geschapen sijt, opdat de menschen haere wonderlijckheden in uw aenschijn sien souden, ende om my stof te doen hebben, waerdoor ick de onwaardicheit van mijn slavernye moghte roemen.”

Sx. Een fraey ding, wat te weten.

E. „Daerom verquickt my, eer dat ick sterve, oft dat in u mindere de glans van de jegenwoordighe behaelijkheidt: gemerckt de groene tijdt vliedt, als een loopende stroom; ende alhoewel de tweede daeraen volght, soo isse nochtans niet te gelijken by de eerste, nocte by 't comen van den stilswijghenden ouderdoom, dewelcke, hebbende altijts 't ooghe op de duisternissen des doods, niet anders weet te doen, als haer te beclaeghen over den tijdt, die verlooren deurgegaen is.”

Sx. Sy magh dan sien, dat se wijs is.

E. „Ick stel u voor ooghen deese gelijkenisse, veeleer om u te eeren, als om my te vorderen, aengesien, sonder eenigh loon van mededoghen, ick uw slaef ben in sulcker veughen, dat, al gaeft ghy my selve wederom aen my selven, ick soude my wederom in uwen dienste geven, als degeene, die liever heb te leven uwe als mijne.”

SN. Onderteekentse by uw handt met een diamantjen, indien gy wilt, datse de keiselsteen vermorwe.

T W E E D E B E D R I J F.

Eerste Toonneel.

STEVEN. Swaegher.

DIRCK. Heet my noch geen swaegher; 't is wat te vroegh.

ST. Niet met allen; 't sal nu niet ofgaen; gy hoeft niet meer te vreesen, dat u tegenparty 't huis coomen sal, als ick, dat de man van Alijt wederkeere.

D. Daer is wel eer soo nieuwen ding gebeurt.

ST. 't Is doch wel geschiedt, dat een koe een haes ving, maer 't beurt evenwel seldom. Maer siet, daer staet Joffrouw Catrijn in de deur.

Tweede Toonneel.

CATRIJN. Mijn moeder komt niet te voorschijn met de perlen en de keten, en Altijt krijt van korselheit, omdat sy soo lang wegh blijft.

STEVEN. God verleen u goeden dagh, toekomende suster.

C. Dat ick niet dubbel seker en ging in 't goedt hart, dat ghy my toedraeght, ick soude meenen, dat ghy 't huis vyandt waert, Joncker Dirck; soo verandert uw spraek, en soo bleek besterft ghy.

DIRCK. Het beven is sulcken eigenschap van de vrees, dat m'er sich niet over behoort te verwonderen.

C. Laet andere vresen, ghy zijt genoegsaem wt alle sorghen.

D. Waer 't saeck, dat de fortuin in uw wil haer woonplaats had, het soud sou wesen; maer dewijl sy elders woont, soo vrees ick voor wat anders.

C. Als 't geluck tegens mijn liefde, die ick u draeghe, sich dwars versetten ging, soo soud ick noch bestaen wat wt te rechten, daer 't heele landt af waeghen soude.

D. Ghy spreekt eenstemmigh met de grootheit van uw geoemoedt, daerom verquick ick my met den aedem der woorden, die u wt den mondt komen.

C. Zijt gerust, mijn hart, indien Joncker Wybrandt 't avont ten sessen niet thuis en komt van zijn vreemde reis, soo beloof ick u daetlijk te troosten. Maer lieve, en schreit doch niet.

St. Hy die te geringh oudt u soo grooten aanbieding met woorden te vergelden, bewijst met het vergieten van zijn traenen, dat hy u antwoordt met de tong der sielen.

D. Ghy ligt my in 't hart.

C. Daer word ick geroepen.

St. Goeden dagh.

D. Soo ras als de deur toeging verscheen my mijn hoop weder in de gedachten, in schijn van een kaers die in de pijp brandt.

St. Daer hebben wy 't weêr van de voerspoocken!

D. Wel, adieu; ick gae mijn dingen voorts doen.

St. Ick van gelijken; adieu. *(beiden af.)*

Derde Toonneel.

RIEUWERT. Als wy mannen beginnen, de vrouwen wat meer gebiedts als recht toe te laeten in de huissaecken, zoo worden wy terstondt, in steê van meesters, knechts; ik moet er een schut voor schieten, oft ick geraeckte wel voort heel onder de pels.

SLOCKSPECK. Prinsseelyck staen u dese nieuwe kleêren.

R. Ick ben heden morghen ten neghen wren wtgegaen en heb noch zedert niet t'huis geweest.

SL. Ghy bent t'ongnaertigh eguirt, ghy lijkt wel tien jaer jonger.

R. De vrienden tegens t'avont te nooden, dat moest sy self mondeling beschicken, en tot de goudtsmit te gaen, dat kon oock niemandt anders van haer sin doen.

SL. Jae wel, had ick nu een nieuwe duit, ghy moest se hebben. O, de heeren sullen u niet kennen, ick laet staen ghy u selven.

R. Wat hebje al quaedt snaps? wat staeje en kaeckelt?

SL. Ick seg van Quisttijdt en Daghdief, datse verstandt hebben van wtblyven.

R. Ick wil, dat ghy alle drie beter leven leidt, oft, oft

SL. Alsoo waer?

R. Alsoo waer.

SL. Ai, maeckt my dan marcktgancster.

R. Hoe dat?

SL. Maer, wilje dat we beter leven leyden, soo moeten wy voor ons achter in de keucken al te met wat bestellen: een mid-delrifjen fruitieren, een mergschinkeltjen stoven, een hutspotjen overhangen, en een sChravesants kaesjen hebben, om de maegh te versegelen.

R. Ick wil seggen, dat ghy u beter aen sult moeten stellen en uw oude quae manieren verwerpen, esels als ghy zijt!

SL. Laet ons in huis gaen. De pocken maghse haelen, de knechts soo wel als de Juffrouw!

Vierde Toonneel.

WYBRANDT (*in reiskleeren*). 't Is loflijk en aansienlijk, dat men sich magh beroemen veel landen, steden, ende verscheiden volcken versocht 1) te hebben; maer, wederkeerende tot de Minne, degeen die geen courage ende geduld en heeft, onderwinde sich niet hem te dienen; want hy wordt niet min gevoedt van cloeckmoedigheidt ende lijdsaemheidt als van lachen en schreien. Daer kan ick getuigenis af geven, dewelcke, om te volbrengen 't begeeren van Juffrouw Catrïjn, wyder ben gereist dan de son selve doet; niet passende op de grimmicheden des zees, de schricklijkheden der bosschen, nocht de steilheidt der berghen. Ende onder soo veel becommeringen en heeft het gedacht 2) noyt verloren de gedaente van mijn beminde, maer gestadigh geweest vol aller eerbiedicheids t'haerwaerts. Daerentusschen de Min my leidende van 't Woest Arabiën nae 't Steenigh, ende van 't Steenigh nae 't Geluckighe, soo heb ick niet alleen become sommige vederen van goudt ende van purper van den voghel Fenix, maer oock van 't welriekend ende costelijck hout, waeraf sy het vyer stoockt, daerse haer in verbrandt op haer ouderdoom. Alle welcke reliquiën ick hier in desen sluier heb gewonden. Maer waerom en bevalse my oock niet starren van den Hemel ende coolen wt der Hel te haelen, opdat ick boven ende beneden reisende, aldaer mede mocht gelaeten hebben de faem van haeren naeme ende van mijn getrouwicheidt, dewelcke ick heb wtgestroit onder

1) bezocht. 2) herinnering, geheugen.

dien van Saba ende de Indiaenen. Nu wil ick gaen vercleeden my ende maecten wat moedts, ende daernae gaen vinden degeene in wien ick leve. (*af.*)

Vijfde Toonneel.

EELHAERT. Jongen, blijft ghy achter; ick sie daer Schijnhailigh comen, dat ick hem alleen spreek; hy mocht hem anders dezen handel schaemen. Hy begint kennis van ver te rekenen, met een gemaecte lach, die hy my toont. O, den stucke schelms! Maer dewijl hy my schijnt te kennen ende soo groot ten huise van Romsplomp is, wie weet oft hy my niet eenige goede hoop comt geven? Ick denck dit, om dat Juffrouw Jaquemyne t'hans 1) aen de venster my toonde sekeren brief, soo 't scheen, en ick en wist doen niet, wat sy daernede seggen wilde.

SCHIJNHAILIGH. Liefde zy met u!

E. My is hartelyck lief dat ick u gezond sie.

SCH. Dat's nae der Liefden aerdt.

E. Ick mocht geen liever persoon gemoeten.

SCH. Daer de Liefde is, is de vervulling der Wet.

E. Ick wilde dat ick het soo wel con bewysen.

SCH. Ick geloof alles goeds van u, nae der Liefden aerdt.

E. Ick heb altijd verlangt om kennis met u te maken.

SCH. Ende ick, beweeght, door geneghenheid van u te troosten, stel mijn siel in perikel; want soo veel als 't lichaem belangt, dat gaeter noch meê heen.

E. Mijn Heere!

SCH. Ick ben een arm aerdwormpjes van qualiteit, maer een grootmeester in de liefde.

E. Op u rust ick.

SCH. Een yghelick weet schier, wat Joncker Romsplomp van my vertelt, en ghy mede denck ick wel.

E. Jae.

SCH. Sijn dochters zijn oock mijn kinderen nae der liefde; waerdoor Joffrouw Jacquemijn —

E. Oime!

SCH. — beweeght is van die liefde die de leeuwen beweeght,

1) *daar aanstonds.*

ick laet staer. de maeghdekens, In goeder consciëncy, ick heb medelijden met haer.

E. O, vader!

SCH. Ende om niet te gedooghen, dat sy verdwijne als de sneeuw op het veldt, soo com ick u desen brenghen van haerentwegen.

E. O, geluckighe Eelhart!

SCH. Het hartseer, dat ick aen haer sagh, heeft my hiertoe gebracht om desen brief te draeghen.

E. Leeft er geluckigher man als ick!

SCH. In consciëncy, soo is 't om de saeck 1).

E. Desen ring schenck ick u tot een teken van hoeveel ick u gehouden 2) ben.

SCH. 't Geen wt liefden comt moet men met liefden aennemen.

E. 't Is nu goet, dat ick mijn brief noch niet bestelt heb.

SCH. Ick laet u in de liefde des Heeren; als mijnen evennaesten my te doen 3) heeft, en kan ick niet laeten de werken der liefde te bewysen.

E. Maer 't antwoordt?

SCH. Wy spreken elckander wel naeder.

Zeste Toonneel.

EELHART. Ick set aen een syde waer een vrouw toe komt, die verlief is; ende overgeslaeghen in welcker manier soo een Schijn-hailigh sich weet bekend te maecten, tot met de vrouwtjens toe, dien hy van haer nauwsten raedt is, wil ick gaen lesen desen brief. Maer sal ick wel soo vermetel wesen, dat, eer ickse opbreke, ick niet eerst en beken, dat ick onwaardigh ben van u te lesen? d'amoureuse affectie, die my vermurwet tot in 't ingewant, doet my t'eenemaal beven. Maer wat seidt het opschrift? — „Sy gegeven in den Hemel in handen van mijn Engel.” Nu van binnē. O, overgeven goedtheidt! wat schooner handt van schrijven! u lettren schijnen geprent 4) te wesen. Maer laetse ons lesen: „Hart van mijn hart en siel van mijn siel! alle geluck, dat ghy wenschen condt, sy met u E.” Wat soete woorden zijn dese! „Omdat ick wel heb hooren seggen, dat beter medicijnmeester is degeen die de sieckte verhoedt, als die se geneest, soo heb ick

1) zoo staat het met de zaak. 2) verplicht. 3) noodig. 4) gedrukt.

willen voorkomen de cranckheidt, die my misschien onder d'aerdt soude hebben geholpen, met U. E. desen te seinden." Ick kan my niet houden van schreien! „Maer gemerckt de heusheid in u te boven gaet al uwe andere godlijke begaeftheden, soo en hoop ick niet alleen, maer ben versekert, dat ghy niet sult laeten sterven my die u aenbidt." Dees is meer een Godin als een vrouw! „Alhoewel de dootd my 't leven zijn soude, als ick uwe moght sterven." Wat hart soudensulcke woorden niet ontroeren! Ick wil niet voortlesen, want ick behoort soo veel geluck op één stont niet te genieten. Seker, ick, die tot noch toe soo veel van my selve gehouden heb als de matichheid een jongman toelaet, ben gedwongen voortaan soo veel van my te houden, als degeene doen, dien het geluck gunstigh is. (af.)

Zevende Toonneel.

DAGHDIEF. Den baes is een nuwelijck 1) mensch, maer met de baesin is langer geen huis te houden.

QUISTTIJDT. De popelency 2), die haer haelen magh!

D. Daer is niet een hoeckjen in huis oft sy snoffelt het duer, in kaemers, in keucken, in kelder, in bottellery; men magh niet een hoensbout of een pyntje wijns steken aen een sy, oft s'isser terstondt achter. Op straat, niemand magh haer gemoeten oft sy houter stil tegens. Is 't een soldaet, sy vraegt hem wat nieuws van de crijgh; ist een jonxken, sy roept: wat heb ickje wel dui-ten wt je billen 'eklopt! Iest een meisjen: ick en uw moeder zijn sulcke cornuiten! Heeft er yemandt een doeck om 't hooft: dit en dat seljer op leggen. Al de lui geeftse wat raedt, en diese niet doet, soo sietse se haer leven met geen goeden ooghen meer aen; sy wijst den landman, hoe hy sijn cool planten sal, de snijer hoe hy 't op profijtelijxt overleggen sal met het laecken, den apteker leert se sijn cruiden stooten, en de weduw hoe sy voor haer man bidden sal, en de pocken hoe sy se opeeten sullen tot het been van den geest toe.

Q. Al dese goeddunckenheit komt door den ouwden, die haer den toom soo ruim geeft.

D. Wie seit daer teghens?

1) vreemdsoortig. 2) Verbasterd uit *apoplexy*.

Q. De malloot is soo neuswijs en soo brooddroncken, datse self niet en weet hoe se wil.

D. Den baes is oock geck.

Q. Quaed is hy, dat erger is.

D. Dat schut 1) ick, beter quaed als mal.

Q. Hy is 't waerachtigh allebey.

D. Maer wat raed om excuis, waer wy soo lang geweest hebben!

Q. Wisten wy soo goê raedt om geldt.

D. Wat docht u van dat paer capponen, dat daer vercoft wierd?

Q. Sy waeren schrickelijck swaer.

D. Was 't goêcoop?

Q. Half te geef.

D. Hoe souden se best smaecken, gesoden 2) oft gebraden?

Q. Ik soudse laeten stoven? had ickse, met limoenen, suicker, en kaneel; o, dat's een sop voor een graef!

D. En ick soudse laeten borduiren met cruidnaeghelen; ende dan aen 't spit gesteken ende wel goed gedroopt 3), sy smelten in uw mondt; ghy souter een jeucht aen eeten.

Q. Vermaledijt moet hy wesen, die goedt heeft en durft niet aentasten.

D. In huis maer een houten backes voor en d' ooren dicht.

Q. Daer is de scheuck 4).

D. Wegh, naer binnen. (af).

Achtste Toonneel.

BELY. Die huishouden wil moet overal selve bey wesen. Ick en ben van dat gemakelijcke volck niet, die de handen tot den elleboogh af zijn, diehaer handen niet eens in koud water souden steken, die een helen tijdt sitten voor de traly oft op 't planchier de straat te bewaeren, en daer van daen roepen en gebieden met luider stem over de booden; maer ick steeck self handt wt de mouw, ick slae self handt aan 't werck. Soo de vrouw er niet nae en siet, wanneer raeckt het vleisch over? Wanneer de sael geveeght, de bedden gemaect, de pottabanck opgeschickt? Daer heb ick self de vrienden wesen nooden tegens t'avondt; ick doese

1) weêrspreek. 2) gekookt. 3) met vet bedropen. 4) varken.

allegaër even vol, om geen leepoogh te maecken. Wat wasser lestent een redjement 1) dat moeitjen Aechtjen door de knecht genoot was! het scheen in geen voeten te koelen. Siet, het was nufje-nichts schuldt, sy mochter 2) selfs gegaen hebben. De luy weten 't niet over te leggen; 't schicken is 't al, seg ick tegens onse volck. Ick heb daer sulcken huis vol dochters te vryen, elck quixer 3) als ander; hoe soud ick het gemaect hebben, had ick niet geweten te schicken? — Slockspeck, waer zydy?

SL. SLOCKSPEC. Och! 't is goedt, joffrouw, dat je thuis comt; het heerschap is daer achter wtgegaen en berst schier van boosheit, omdat Quisttijdt ende Daghdief soo lang wtgebleven zijn. Sy comen daer effen eerst in.

B. Wat rabauwen zijn dat! 't is ses uren geleden, dat ick haer meê op de vismarckt nam, ende siende niet 4) dat mijn gading was, sondse terstont naer huis.

SL. Joffrouw Alijt wordt desperaet, dat haer juweelen niet en comen.

B. En 't is sulcken tijdt geleden, dat ickse mijn man gegeven heb.

SL. Sy zijn noch niet te voorschijn gecomen.

B. Daer speelt den Icker 5) meê.

SL. Ick denckt 't Heerschap saller om gegaen zijn.

B. Doet de deur toe. (af.)

Negende Toonneel.

LUBBERT. In somma, die weet wat blijscap is, dat ben ick. Doen ick de roock van de schoorsteenen van Den Haegh sagh opgaen, ick meende te schreien van beweghenis. In somma: Oost, West, thuis best. Treck ick mijn leven weêr op vreemde vaerten, ick ben te vreden dat men my de kaeck geef 6) tot mijn welcoom als ick keer. Is dat door straete Magelanes vaeren! 't sel my heughen al leefd ick duisend jaer. Gans lijden! niemandt weet, wat het is ander liên hoeft waer te nemen, als die 't besocht 7) heeft. Nu, dat 's over. Als ick nu maer in genaê genomen ben van mijn schoonvaër en schoonmoeder ende van Alijt, mijn huisvrouw, soo weet ick van geen Heer als van de Kaisar.

1) *beweging.* 2) *kon er.* 3) *levendiger.* 4) *niets.* 5) *nikker, booze geest.* 6) *op de kaak, te pronk zet.* 7) *beproeft.*

Tiende Toonneel.

WYBRANDT. Noch heb ick best gevonden by mijn meestresse te gaen dus in de reiskleederen, opdat se my niet kenne ende ick haer harte beproeven moghe. Is sy 't niet, die daer aen de deure staet? Och jae, sy is 't; ick worde het wel gewaer aen 't straelen van de ooghen, die my ontfonckt hebben. Och! ick, die van sooveel wilde monsters niet en ben verandert geworden van verwe, wat verschiet ick se nu om de tegenwoordicheit van mijn grootste goetd op aerden! Goeden dagh, me Joffrouw!

CATRIJN. Goeden dagh, vrient; begeerdy iets?

W. Jae ick brengh u een bootschap wt verre landen.

C. Van waer is de coomst dan?

W. Wt Oostindiën; maer ick hebbe om sekere negociën op te doen, aldaer aan 't vaste landt te doen gehadt, ende gevonden eenen genaemt Wybrandt van Wijdermeer, die aldaer gestorven is ende op sijn wterste my gebeden heeft, dat ick aen u dit paxken bestellen wilde, soe ick emmermeer in Hollandt keerde.

C. Is hy dootd dan? Van wat sieckt' is hy overleden?

W. Maer, comende in Arabiën, ter plaetse daer de voghel Fenix besigh was met vier te stoken, om sich te verbranden, soo quam hy 't selve soo nae, dat, gelijk hy meestendeel oock niet dan hitte was, hy aen dat vuir ontstack ende verbrande tot asch toe, dewelcke ick hier in dit paxken overgebracht heb, in een doosjen, met sommige vederen van den voghel. Ende gelijk wt haer assche de verbrande Fenix wederom verrijst, soo staet hy oock wt sijn assche op ende hier voor uwe ooghen.

C. Sijt gy 't?

W. Ick ben 't.

C. En dit de vederen?

W. Dit zijn se. Maer waerom wordt ghy flaeuw? is 't u leedt dat ick leve?

C. Neen 't.

W. Wat dan?

C. Maer, dat ick niet dootd en ben.

W. O, verloren reise! o vergeefs sweren!

C. Zijt niet beducht, ick heb liever lijveloos te werden als trouweloos. Och! daer hoor ick vader ende moeder schreeuwen, daer

is een groot getier. Gaet ghy naer huis, ick sal t'hans 1) by u comen. (af.)

W. Ick duchte, dat den uitgang van mijn hoop ende 't loon van mijn verdienste wel uitcomen moght op een droevigh treurspel. Ende ik heb geen reden om anders te gelooven, dewijl sy haer niet ontsette in 't hooren van mijn doot, maer in 't verstaen van mijn leven. (af.)

Elfde Toonneel.

RIEUWERT. Weetje waerom ick soo lang stond of ick stom geweest had? maer omdat mijn krop soo vol was, dat het daer al 't effens wt wilde en soo den wegh stopte, gelijck het met de nauhalsde kannen gaet. Maer ick behoort dus te vaeren, omdat ick soo geck geweest ben, dat ick u de broek liet draeghen 2).

BELY. Schoon bescheidt.

R. Waer hebt ghy my de perlen ende keten gegeven?

B. Op straet, ten bywesen van beid dese knechts.

DAGHDIEF. 't Is alsoo, mijn Heer.

R. Ghy rabauwt, ghy lieght het door al de halse van de wereldt 3).

QUISTTIJDT. Mijn heer staet vry te seggen wat hem belieft.

B. Denckt dat ghy een ander knecht by u had, daer ghy meê stond en praete.

Q. De plaegh op uw hals!

D. Gewisselijck, 't is als sy seit.

R. O gauwe 4) dieven!

Q. Gedenckt mijn Heer niet, dat Joffrouw, doen sy se u gaf, tegens ons seide, dat wy met haer gaen soudent?

R. O, schelmen!

B. Uw hoofd is opter loop.

Q. O, o, o, o, o!

B. Al saghjes seg ickje.

1) *aanstonds*. 2) *den baas liet spelen*. 3) Versterking der uitdrukking: „door uw hals”. 4) *looze*; later met *dief* tot één woord saamgetrokken.

R. Zijt ghy mijn wijf? ghij mooght mijn quaen engel wezen
Mijn goedt, mijn goedt!

Q. Wie heeft het u ontnomen?

R. 't Wijf, om ('t moeder doch wt) het met haar laerysers
en kaketen 1) te verslampampen.

B. Wat blijft ghy al?

R. Ghy verken, ghy sack 2) ghy flaers 3).

B. Ghy, onwetende raeskop!

R. Selmen my dat spelen!

B. Ghy, droncken fun!

R. Bijtje, by Gorts ackermenten?

Q. Al hoog genoegh.

D. Niet, doet het quaedste niet.

R. Och, ick ben doodt.

Q. Laet hem op.

R. Ick ben een vrouw met eeren.

D. Al de buiren comen loopen.

R. Dat salje gewaer worden!

R. Slockspeck, helpt me. (*Slockspeck comt er bij.*)

SL. Wat schand, wat mallicheidt is dit? Staet op, staet op.

R. Help, seg ick.

B. Ick een slampampster?

R. Dat booze pandt heeft my bestolen en mijn armen ende
beenen wt het lidt geslaeghen.

SL. Ay, Joffrouw!

B. Wat baerje al?

SL. Niet.

R. Mijn fijne huisvrouw steeltme mijn goedt en daerna be-
wijst se met u, rabauwen, dat sy 't my gegeven heeft.

D. O my, o my!

R. O, ghy eerloose stucke diefs!

Q. Och, ick ben om den hals!

R. Verscheuren wil ick u.

SL. Wegh in huis.

1) *klappleyen en kwaadsprekers*; verg. over beide woorden
vroeger. 2) *vuilik*. 3) *slet*.

R. Ter spijt van dese sogh 1).
SL. Joffrouw, gaet doch binnen.
R. Verslinden zal ick u.

DERDE BEDRIJF.

Eerste Toonneel.

CATRIJN (*in dienstmaeghds kleëren*). De doolwegh, op den welcken mijn geest gebracht is, door het schielijck ende onverwacht wederkeren van Wijdermeer, is van sulcker nature, dat ick niet dencken en magh op de twist, die tusschen mijn vaeder ende moeder is; ende de resolucy, die ick genomen heb, doet my weinigh achten wat mijn ouders seggen, doen, oft dencken sellen, soo sy verstaen dat ick in dusdaenighe clederen op straet gesien magh zijn. Ick was vol hoops, doen ick den vryer gewaar wierd, dat ick daetlijck soude gestorven hebben, maer die goede hoop verquikte my 't harte zoo zeer, dat ick niet geraecken conde den geest te geven. Sulx dat ick in der daedt wel ellendigh ben, naerdien de doodt my niet hebben en wil, nu ick het leven niet houden en wil. Maer, ter spijt van doodt en leven, sal ick gaen haelen soo veel feijns, dat het my in cort sal leven ende dood doen vergeten; ende opdat niemand quaedt vermoeden hebben soude, zoo heb ick my dus vercleedt, beducht zijnde, dat men my 't venijn anders niet vertrouwen soude. Daer comt de man, die mij dient.

Tweede Toonneel

DR. LAMFERT. Al seg ick het self, maer *ab occasu ad ortum* 2), al seg ick het self, wijster my noch een. Wijst me, al seg ick het self, noch een sulcken man als ick ben! *Ego sum* 3), al seg ick het self, *Gallenistus et Paracelsistus* allebei, al seg ick het self; *et tenco*, al seg ik het self, *totam medicinam in pugno* in

1) zeug, varken (gelijk boven blz. 99, *scheuck*). 2) van den ondergang tot den opgang (der zon). 3) Ik ben.

mijn vuist 1), al seg ick het self. Laet se comen, al seg ick het self, wie dat willen; al de Doctoren van Leuven met haer grepen en met haer grillen, *ego*, al seg ick het self, *illos tarto omnes ad unum* 2), al seg ick het self. Ick ben *philosophus*, *physiologus*, *physionomus*, *astrologus*, *astronomus*. *oculistus*, al seg ick het self. Ick soudt soo wel yemandt van de steen snyden als de best, al soud't noch vijftigh boeren costen, al seg ick het selver. Ick verstae my op de Alchimy, soudt ik seggen, de Anatomy, al seg ick het self, trots al de doctoren van 't landt, en als 't met praeten te doen is, al seg ick het self, *tantum est meus facundia* 3), dat, al seg ick het zelf, als ick op mijn revelstoel 4) coom, ick verdwael schier *in copiam verborum et rerum* 5). Ick selje daer, op een stel oft een sprong, met krijt of met kool gaen beschrijven een boom van den oorsprong van de koortsen, al seg ick het self, en berekenen haer afkoomst van lidt tot lit, van aver 6) tot aver: die is haer vaër, die haer bestevaër, die haer overbestevaër, die haer broër, die haer susterling, al seg ick het self. Jae, dat men de koortse, al seg ick het self, verdaghvaerde door den pedel, al seg ick het self, om getuighenis der waarheid te geven, al seg ick het self, ter requisitie van den *rector magnificus facultatis medici* 7) van Leuven, doctor Gratianus Grimbeck, al seg ick het self, sy zouden moeten bekennen ende belijden niet anders, al seg ick het self, al gaefjer oock stroppelecorde 8), al seg ick het self, als dat doctor Lamfertus Loscopius *Amersfordiensis Stichtius Ultrajectinus* sulcken kennis heeft van haer afkomst, staet, qualiteit, gelegenheid ende stirredomdantiën 9), datter, al seg ick self, geen houwen aen is, al seg ick het self.

CATRIJN. Ick dien hem niet te steuren in sijn propoost; de man maeckt sijn sinnen bijster veel te doen. Siet, dese Paracelsisten zijn doctoren ende aptekers van beids.

L. Ick laetse kakelen die willen, al seg ick het self. Hoe sullse staen al deze professoren, al seg ick het self, als ick me doe drucken, voor den dagh ende in 't licht coomen; de schoone tractaten, al seg ick het self, *de venae sectione*, de

1) en ben de gansche geneeskunst meester. 2) ik tart ze allen te zamen. 3) zoo welsprekend ben ik. 4) praatstoel. 5) onder al die woorden en zaken. 6) ouder. 7) R. M. der medische faculteit. 8) met de geeselloord. 9) Voor circumstanciën, omstandigheden.

lotione, de gestione, en de pulsu 1). Ick argueer, al seg ick het self, en debateer en kloof, al seg ick het self, al die materi-aelen, al seg ick het self, tot een hayr toe, al seg ick het self.

C. Goeden dagh, domine doctor.

L. *Et te salvare jubeo; quis es* 2)?

C. Ick verstaë niet, heer. Ick ken geen Latijn.

L. En ick geen duitsch. *Ego sum solitum*, al seg ick het self, *cum uxore cum pueris, cum ancilla, cum rusticis in villa* 3), al seg ick het self, anders niet als Latijn te spreken, al seg ick het self. En konnen sy 't niet verstaen, sy moghen 't laeten, al seg ick het self.

C. Zijne niet wel beraeden, die 't leven by dit volck soecken ende gesontheyt; Soecken magh men se, maer 't geen daer 't my om te doen is, namelijk de doodt, die mochtenser vinden.

L. *Quis es tu? Hoc est* 4): waer komje van daen? waer woon-je; ende wie heeft je gesonden, al seg ick het self? ende wat is uw begeeren, al seg ick het self.

C. Ick ben de dienstmaecht van Joffrouw dats alleens, en had gaeren een weinichjen venins

L. *Quid faceres cum? Hoc est*, al seg ick het self, wat souwjer meê doen?

C. Maer, wy hebben sooveel ratten t'onsent, datter geen eindt aen is; dat schelmsche goedt heeft my een gat in mijn beste huick gebeten, en een paer fluweelen muilen van onse joffrouw heel aen stucken gecapt. Wat we doen, wy kunnen se niet vangen; soo datwe ander raedt moeten soecken.

L. Wat gebrabbel heb ick hier? al seg ick het self, die elementse meer 5), al segh ick het self, siet me voor een rotte-cruydsman aen, al seg ick het self; 't is by gort! de kroon — *pileum* soud' ick seggen — van de faculteit te nae, al seg ick het self, maer *qui nescit simulare nescit regnare* 6). Ick sal me houwē, al oft ik het my niet aen en trock, al seg ick het self, en in plaets van rattecruyt haer tarwenmeel geven, met slaepcruidt gemengt, dat de rotten wel groeyen en toenemen

1) over de aderlating, wassching, draging en de pols. 2) Ik wensch u mede heil; wie zijt gij? 3) Ik ben gewoon met vrouw, kinderen, meid, de boeren buiten. 4) Wie zijt gij? dat is. 5) merry. 6) wie niet kan veinzen, kan niet regeeren.

moghen, al seg ick het self, en kappen, by Gort! al haer beste kleëren aen stucken, al seg ick het self. Sy moghen, al seg ick het self, leeren *respectum* draeghen, al seg ick het self.

C. Ay lieve domine, geeft me doch wat, daer ze lang aen moghen gaen quijnen eer se sterven, dat se wat lijden de dieren voor ai de schaë en tweedracht, diese ons gedaen hebben. Gij mocht anders dencken dat het voor my waer.

L. *A morte repentina libera nos* 1)!

C. Wats dat geseidt, domine? sulje 'tgaen haelen?

L. *Ita* 2).

C. Sluiten sijn Latijnsche redenen niet beter als sijn duit-sche, sy waeren genoegh om katten en honden te vergeven, ick laet rotten en muysen staen.

L. Siet hier, meisjen.

C. Hoe sal men 't moeten ge'bruicken?

L. Ghy sult het mengen, al seg ick het self, met schoon claer regewater, al seg ick het self, en setten 't dan in een schotel, al seg ick het self, *in loco, hoc est*: ter plaetsen *ubi*, al seg ick het self, de rotten haer daeghelijxschen burgerlijcken omme-gange, *conversationem civilam*, handel en wandel hebben, al segh ick het self.

C. Hoeveel moetje hebben, domine?

L. Een schelling voor de consultancy, al seg ick het self, en vijf stuivers voor 't venijn: *facit*, laet sien, vijf en ses is twaelf, al seg ick het self, ick schelje met een paer schelling quijt.

C. Ist heel fijn dan?

L. Van 't alderfijnste, datter gemaect wordt, al seg ick het self.

C. Daer is u geldt, goeden dagh.

L. Gaet heen. *Tu venies matrem tuam bene domum. Hoc est*, al seg ick het self: ghy sult uw moër wel thuis coomen. *Nunc tempus est* 3), al seg ick het self, dat ick gae visiteren mijn patiënten, *hoe est*, den advocaet Grillestein, al seg ick het self, Kaeyendijck en Nescenhuisen. *Ego habeo tantum practicam* 4), al seg ick het self, dat ick wel een muilel van doen had, al seg ick het self, als de liberalitas van de luiden, al seg ick het self, het afwerpen mocht, al seg ick het self.

1) *Behoed ons voor een onverwachten dood.* 2) *Ja.* 3) *'t Is nu tijd.* 4) *Ik heb zooveel praktijk.*

Derde Toonneel.

SCHIJNHAILIGH (*die Simon voor zijn tweelingbroeder Rieuwert houdt*). De Heer sterck' u in liefde, me joncker! ontmoet ick u hier?

SIMON. Goeden dagh, vrient, gelieft u yet?

SCH. Ick heb u te spreken van een saeck van groot belang, ende bid den Heer nae der liefde, dat hy uw verstandt verlichten wil.

SIM. Wat magh dat zijn? —

SCH. Maer, dewijl ghy me doch bruiloft van twee dochters, te weten Alijt en Catrijn, sult houwen, soo soud ick u raeden met eenen t'accordeeren het huwelyck van Jacquemijne; 't soude nu met een moeite doorgaen.

SIM. Wat Alijt? wat Catrijn? wat Jacquemijn? 't is van de geck met u; al meê droncken! al meê droncken!

SCH. De liefde dringt mijn gemoed om u ten besten te raeden; voorwaer, Joncker Eelhart is een edelman van goetd getuighenis? al heeft hy weleer wat wildt geloopen, hy is nu heel bedaert, ende gelijck het spreekwoordt zeydt: *niet gekoot best, beter eerst als lest*.

SIM. Hy is wel gequelt die met gecken gequelt is.

SCH. Hoe dus vreemdt, me Joncker?

SIM. Ick seg, dat je deur gaet, of ick maeckje voeten.

SCH. De man maeckt hem selven soo veel becommerinx, datter hem 't hoeft af ommeloopt. Ick sorgh van sijnentweghen seker, dat hy nog eens in een doodkist raecken sal; sijn peetooms dolhuis hangt hem noch aen 't oor. Wat sijnder oock al geslachten, daer de kaey 1) in 't bloedt is! 't is evenwel periculeus werck met dat volck; sy comt altemet eens opdonderen; principaelijck alsse met brandewijn oft spaensche wijn begoten wordt, soo wortse in weinigh uren wel soo groen, datje een heelen somer voor geen verdorren sorghen durft 2). Maer dees is juist op sijn quaedste: niet wijs genoegh om alleen te gaen, en niet mall' enoegh om te sluiten. Maer wil hy sijn dochter niet aen Eelhart geven met sijn danck, ick sal wel maecken, dat hy blijdt toe is, dat hy se neem tegen sijn danck;

1) *dwaasheid*. 2) *behoeft* (naar de oorspronkelijke beteekenis).

ick sal haer gaen oprockeu 1). dat se met de vrijer deurgae
Hy heeft me byloo, mooye hondert daelers belooft, soo 't hy-
lijk vcoort gaet; 't is geen brock om te vermuilen 2). (af.)

Vierde Toonneel.

DIRCK, Hoe naeby oock, dat de dagh om is, noch ken ick
my niet gerust stellen; 't hart tuight, datter noch een swarte
kat sal comen in 't hylick van my en van joffrouw Catrijn.

WYBRANDT. Hoor ick daer joffer Catrijn niet noemen?

D. Niettemin, ick laet alle ding gereedt maecken als brui-
degoom.

W. Wat praet hy van bruidegoom!

D. En ick toon een vroolick gesicht.

W. Ick mach hier wat staen luisteren.

D. Ick denk vast om 't geen dat sy seide in de tegenwoor-
digheid van de Stille.

W. Ick ducht.

D. Als de Fortuin haer dwars ging versetten tegens mijn liefde
t'nuwaerts, soo soud' ick yet aen rechten, daer 't heele landt af
waghen soude.

W. Ick weet niet, waer 't vast is.

D. Als ick seide dat het qualijk overgeleidt was, dat sy den
anderen sich had doen op reise geven om sulcken vreemden
boodschap!

W. Hy heeftet van my voor 3).

D. Soo swoerse me, dat sy 't gedaen had wt medoghenheid
ende niet wt liefde.

W. Wat sal ick beginnen?

D. Achtende dat den tijdt, de lancheydt van de reise, ende
d'onmogelijkheid van 't volbrengen hem sijn hete liefde ver-
coelen soudon.

W. O wee!

D. Ende dat niemant haer genieten soude als ick.

W. Ick ben verloren.

D. Daerom, soo ras als de bestemde uur verlopen sal zijn,
sullen wy 't huwelyck sluiten.

W. Mocht ick het niet wel dencken thans 4) doense soo ver-

1) opstoken. 2) versmaden. 3) Hij is over mij doende. 4) straks.

schoot mits sy hoorde van mijn leven, datse mij uitgesonden had om van my ontslaghen te wesen! Daerom sonder veel bescheids te geven, vaerdighdse my af, seggende: daer is groot gerucht in huis; gaet heenen, ick sal by u comen, want ick ben liever lijveloos als trouweloos. Nu, ick magh thuis gaen vertoeven. (af.)

Vijfde Toonneel.

LUBBERT. Wat leider maer 1) verstae ick daer wt mijn vrienden? mijn huisvrouw de bruidt met eenen de Stille!

STEVEN. Wat heeft hy my daer te noemen?

L. Maer alsser geen recht in Den Haegh en waer, soo soud ick noch willen sien, wie my mijn wettighe huisvrouw onthouden soude.

St. Het hart klopt my.

L. Neen, alsoo niet.

St. Ick sweet het main 2).

L. En oft een jongman een fantasy krijght om wat te besoecken 3), soude men hem daerom van sijn vrouw setten?

St. Ick wil hem aenspreken. Goeden dagh, monsieur; my dunckt ick u wel meer gesien heb.

L. Dat mocht wel.

St. Zijt ghy hier van daen?

L. Jae ick, in trouwen, en hebbe goedt, vrunden en een huisvrouw, met dewelcke ick hoor, dat eenen de Stille rekening maect te trouwen; en ick hebse wel over dertien jaer getrouwt.

St. Wat avontuur!

L. Dat mooghdy wel seggen.

St. Wat komt my over!

L. Degeen, diese meent te trouwen, ick sweer hem dat hyse laeten sal, oft een van ons beiden saller 't leven inschieten.

St. Ellendigh man!

L. Ick seg, 'twaer tegens alle eerbaerheidt en billijckheidt.

St. Ick heb wel gehoort, dat seker Rieuwert Romsplomp....

L. Segt me niet meer, dats de man.

St. Indien de tijdt om is, ten einde van dewelcke de vrouwen vrystaet, soo sy geeu tijding van haer man gecreghen hebben, een ander te trouwen, soo mooght ghy er uw muts

1) droeve tijding. 2) Voor mijn. 3) beproeven.

nae werpen. Want in sulcken geval en soude Hof-provinciael nocht hooghen Raedt met al haer mandementen, interdicten, nocht relieven niet kunnen helpen.

L. 't Hof magh doen soo 't de saeck verstaet, en ick sal doen soo ick verstaet; ghebreekt het my aen 't recht, ick sal 't met geweldt uitvoeren, al soud't mijn craegh 1) costen.

St. Ick hebber meer geweten die de vlag voerden: maer als sy voor de justitie quamen, och! sy leerden soo cleen singen.

L. Ick weet waer ghy heen wilt; ghy wilt staen op de seven jaer en drie daeghen 2); maer al waeren se dubbeld om, ick passer niet op. En indien dese nieuwe vryer van mijn vrouw uw vriendt is, segt hem van mijnentweghen, dat hij quaelijck ende oneerlijck gehandelt heeft.

St. Degeen die 't is, is evenveel oft ick het self waer, daerom ick gae 't hem terstondt alles te kennen geven.

L. Ick wil dese saeck niet anders nedergeleidt hebben, als met rappier en pognard; alhoewel ick bewijzen kan, dat ick verscheiden brieven geschreven heb wt Japan en anders. Wel, hy comt wederom.

St. Hoort.

L. Wat isser?

St. Niet met allen, niet met allen.

L. Ghy sult my altijt gereedt vinden, om te staen dat ick geseidt heb.

St. De tijdt sal leeren.

Zeste Toonneel.

SLOCKSPECK. (*singende*):

't Moest een langhe waeghen zijn,

't Moest een langhe waeghen zijn,

Daer men s'al op souden voeren:

Knechjens, die den elleboogh roeren,

Maisjes, die geen maeghden zijn.

Wat seghjer toe, Quisttijdt?

QUISTTIJDT. Fala, fala, falale, lale, lale, lale la.

LUBBERT. Hy sal sonder sijn waerdte gerekent hebben.

Sl. Wel, en wanneer sult ghy tot Mr. Pieters gaen?

1) *hals*. 2) Waarna een zaak verjaard was.

L. Sulcken Romslomp heeft mijn schoonvaër al zijn leven geweest, soo weet hy de saken over te leggen.

SL. Wat snoeshaen komt daer aen? Wel, hy heeft het hier gemunt.

L. Laet me deur, ick moet in zijn huis wesen.

SL. Monsieur, ghy zijt in een onrecht huis.

L. Eh! laet my deur.

Q. Ghy zijt verdooft, ghy sult hier niet wesen.

L. Ghylië soeckt het en ghy sult het vinden.

SL. Al soetjes, vriendt; wie past op 1) uw quaë kop.

L. Ick ben van 2) den huis.

SL. Waert ghy een gouden keten, ick soud u geloven; maer nu ghy een mensch zijt, soo geloof ick u niet.

L. Ick seg u, dat ick Langhaer ben, de man van Juffer Alijt, swaegher van Joncker Romslomp.

SL. Quisttijdt, treck van leër, byget! sal hy hier tegens onse daenk in huis comen!

L. Sal men my dit spelen?

SL. Staet af, seg ick, of dat gaeter door.

Q. Toeft soo lang, totdat den ouwen thuis komt en segt dan wat ghy te seggen hebt.

L. Roept me d'ouwe Joffrouw.

SL. Sy heeft het te drock, sy magh 3) niet voorcomen, al waerder 4) Zijn Excell. selve.

L. Joffrouw Alijt dan?

Q. 't Comt haer ongelegghen.

L. Een van de maisjens.

SL. Lapt de deur toe!

Q. Staet er buiten, soo waeit u geen roock in de ooghen

Zevende Toonneel.

LUBBERT. Ganslijden, wat dartele overgeevende gespuis van knechts! Dit comt altemael door dat men haer soo veel toegeeft. Kort moet men dat geselschap houden, by den duim, oft men doeter geen deegh meë. Nu, ick magh gaen sien oft ick mijn schoonvaeder op 't hof oft in 't bos kan vinden, dat ick genaede van hem verkrijghe ende in zijn huis ontfangen worde. (af.)

1) geeft om. 2) behoort tot. 3) kan. 4) ware er.

Achtste Toonneel.

SCHIJNHAILIGH. Daer staet Joffrouw Jaquemijne aen de poort.
JAQUEMIJN. Welcoom, mijn heer.

SCH. Den Heer der Heeren sterck' u in liefde.

J. Is de brief bestelt?

SCH. Al besteld. Och, wat hebt ghy daer een serviteur! de liefde, die ghy hem toedraeght, wordt cent per cent 1) by hem vergolden.

J. Och! is 't waer dat ghy segt?

SCH. 't Is soo, en 't kan niet anders wesen; want 't is een perl van een knecht; dat de natuur noch sulcken man schepen wilde, sy zoude genoegh te doen hebben.

J. 't Is wel te geloven.

SCH. De zedigheidt, de voeglijckheidt schijnt 2), dat hem alleen toecomen.

J. Ach, lieve!

SCH. Sijn trouw, sijn oprechtigheidt winnen 't hart van al de wereldt....

J. Mijn bloedt!

SCH. Zoo weet hy heen te vliegghen naer tijdt en gelegenheidt; hy can over een clooft 3) rietjen gaen, soo men seidt; hy kan lichten en swaeren.

J. Wat een bescheidenheidt!

SCH. Hy is deftigh met de deftigen, vroolijck met de vroolijcken, lieflijck met de sachten, vermaeckelijck met de boertighen, openhartigh met de vryen, en eerlijck met de treflijcken.

J. Haelt vry al sijn godlijcke begaeftheden op.

SCH. In 't korte, hy denckt, hy wenscht, hy begeert, hy spreeckt, hy doet niet als dat met sijn geschicktheidt overeen comt.

J. Och, hoe geluckigh ben ick!

SCH. Hoort hier. kindt! oudeliën zijn oudeliën, en jongeliën jongeliën; dat ghy liê te wacker zijt, zijn sy te traegh; de ouderdom, die haer afgemat heeft, is niet te gelijcken by ulieden, die van quicksilver zijt. Daerom, soudt ghy soo lang wachten, totdat uw vader u wttrouwen soud, ghy mocht licht eer komen te sterven.

1) honderdvoud. 2) schijnt het. 3) gespleten.

J. Wat raedt ghy my dan best?

SCH. Maer, dat ghy hem uw hart in der daedt bewijst, gelijk ghy 't hem in papier hebt bewesen.

J. Kond ick slechts.

SCH. O, ghy kondt soo veel.

J. In wat manieren?

SCH. Maer kom, gaet met my; ick sal u in zijn caemer leven, ende dan voort; *somma sommarum*, ghy sult het wel t'saemen maecken, dat uw vader blijd is, dat het huwelijk voortgaet hoe eer, hoe liever.

J. Och, ick ben niet getoit.

SCH. Wat leidt daeraen?

J. Ick soud wel een geekin gelijken.

SCH. Niet met allen, men moet de gelegenheit waarnemen.

J. Laet ick mijn haer een weinig optoeyen!

SCH. Komt dan ras weder.

J. In een ommesien.

SCH. Soo my desen aenslagh welgeluckt, ick sal den hondt slachten, die aen enckele lapjens leer eten leert, en claeren er soo veel als my voorcomt; en wordt yemandt te rancken gewaer, ick sal hem betaelen met de spreuck van den propheet: *septies cadit justus in die* 1)

J. De knechts zijn in de kelder, de maisjens in de keucken, mijn moeder is in de kamer, ende mijn susters by haer; hier is niemant van kennis ontrent, gaen we; niemant sal weten waer ick gestoven oft gevloghen ben.

SCH. Volghdme wat van veere, dat het niemant en mercke.

J. Daer comt volck.

SCH. Komt, slaenwe dit om.

Negende Toonnel.

RIEUWERT. Is dat justicy? 't magh zijn, dat ick niet seggen en wil. Ick heb 't den Procureur-Generael van stuckjen tot beetjen vertelt, hoe ick met het wijf gevaeren ben. Doe hy my altemael had laeten wtkallen, seïdt hy: eële man, houdt uw rust; 't is uw huisvrouw: snydy uw neus af, ghy schent uw aensicht; denckt datje kinderen te vryen hebt; vergeten er vergeven is 't alderbest; men doet over dusdaenighe misver-

1) de rechtvaardige valt zevenmaal 's daags.

standen tusschen man en vrouw geen recht; daer blijven saecken genoegh ongedecideert hangen, al moeit hem 't hof met sulcke beuselmarten niet. Nu, laet sien; patiency! Maer by Gort! doe ick mijn mondt eens op! doe ickse eens op, ick sal, by Gorts elementen! hiele monden vol t'effens kallen. Daer komt Slockspeck. Wel, hoe dus wildwaeijgh? waerheen?

SLOCKSPECK. Gans duisendt duickers! heerschop, ick koom hier met duisendt quaê tijdingen t'effens.

R. Hoe nae 1) is 't wijf in de put gesprongen?

SL. Neen, mijn heer, waer 't anders geen noodt!

R. Oft isser noch meer goeds verloren?

SL. Al ergher.

R. Slaet me de kop af.

SL. Ten eerste, soo is Catrijn desperaet geworden en krijt en slaet de handen in 't hair, dat het een steenen hart be-
weghen soud.

R. Wydermeer sal wedergekeert wesen.

SL. Daernaes is Jaquemijn op de been getegen, men weet niet met wien.

R. Sy mocht de donder doen!

SL. 't Ander is, dat we daer aen de deur gehadt hebben een vreemd snoeshaen, seggende dat hy Langhair heet ende de man is van Alijt, en hy woud met geweld in huis wesen.

R. Wat komt my al t'effens over!

SL. Met gewaepender handt heb ick hem moeten keeren.

R. 't En waer, dat ick het te vooren te gemoet had gesien, 't waer om sijn sinnen te missen.

SL. Ick meende van den avont over maeltijdt beschickal te wesen, en daer komt de booze Satan en stremt ons al de vreught.

R. Ick weet niet te seggen.

SL. Waer wildy heen met my?

R. Daer my niemant vinden kan.

Flende Toonneel.

SNOEP. Och, 't heerschop is soo in u gehouden 2), soo in u gehouden, hy wil u niet alleen de hondert dalers geven, maer hondert pondt vlaemsch.

SCHIJNHAILIGH. Danck heb sijn goedheid!

1) *Wai dan.* 2) *u zoo verplicht, erkentelijk.*

→ SN. En uw behendicheidt, raedt, en beleidt.

SCH. Ick en kan niet laeten de wercken der liefde te oeffenen.

SJ. Dan seggen de Geusen noch datter niet meer mirakel schiedt!

SCH. De liefde gaet het al te boven.

SN. Ghy hebt mijn heer van den doodt verweckt.

SCH. En haer het leven gegeven.

SN. Dat zijn twee.

SCH. Nu wil ick gaen sien de baen klaer te maeken met de vaeder, en hoop het wel afloopen sal, want de broosheid des vleesch, de jonckheid van jaeren, ende sachticheidt van natuur hebben altijd de reden op haer syde.

SN. Wat schooner paraben!

SCH. Daer benevens ist een eer voor de vaeder een dochter te hebben die eel van hart is, gemerckt de Schrift nergens anders van en spreekt als van liefde, ende die geen liefde en heeft, gaet in *ignem eternum*. 1).

SN. Goeden dagh, *domine*.

SCH. *Fabula est in lupus* 2).

Elfde Toonneel.

RIEUWERT. Sy mocht het haer wel schaemen.

SLOCKSPECK. Wie?

R. De Fortuin.

SL. Waerom?

R. Maer, datse haer komt versetten tegens een man van vijftigh jaren.

SCHIJNHAILIGH. Mijn heer Romslop, zijt gegroet!

R. Onse lieve Heer seindt u tot my: want ick weet niet wat aengaen 3), soo heeft my het ongeluck wtgestreken.

SCH. Hebt goeden moedt.

SL. Met goê moedt en purgatiën geneest men de Spaensche pokken.

R. De man wt Arabiën is thuis gecomen, en die van door Strate Magelanes oock.

SCH. Wat meer?

R. De dochters opter loop en alle ding in 't wildt.

1) in 't eeuwige vuur. 2) De wolf is binnen. 3) beginnen.

SCH. Daer veel ramps is, is veel raedts.

R. O, o, o, o!

SCH. Met een recepjen, dat ick u geven sal tegens 't ongeluck, sullen wy alles terecht helpen.

R. Ick hael mijn adem wat.

SCH. Ick heb weleer oock fantastijck geweest en quelde my selven met de slangen, de ketens, de gloeyende ovens, en de peck en 't sulfer van 't helsche vier, en elcke reis, als de tentatiën des vleesch my overquaemen, soo schrickte ick van Lucifer en voor Heintjen Pick; maer soo haest als ick een moedt greep, soo had ick er Leidsen drill af 1), ick verklaer 't in der liefden.

R. Laet ons tot de recepten koomen.

SCH. 't Geen dat ghy te doen hebt, is: nergens op te passen 2).

R. Of men kan oft niet?

SCH. 't Is al te mael daerin geleghen datm' er sich na set.

SL. Daer houdt ick het oock voor.

R. Houdt ghy uw mondt, ghy bock!

SCH. Dat ghy 't verstaet: de Fortuin is van één aerdt als de hoeren, dewelcke alsse sien, datse een goën sul van een pol hebben, die op haer verslingert is, daer springense meede om, als de kat met de muis; maer alsse een lidsert 3) voor hebben, die voor één gat niet te vangen is, en die'r altemet met een eindt houts achterher sit, ick versekerje dat se klein singen.

SL. En was my't spreken niet verboden, ick soud' den lof van uw geperfumeerde gelijkenis ten hemel toe verheffen.

R. Sy gaet my oock ter harten.

SCH. De diefsche Fortuin is min nocht meer als een wijnverlaeter, die gewaer wordt, dat sulcken voeder, oft sulcken pijp, oft die aem, oft dat oxhooft leckt, soo steeckt hy se terstond op een ander vat, dat dicht is, en de verloren droppe-len gaen hem van 's hartsen bloed af. Alsoo wil ick seggen, dat de Fortuin niets anders en doet als opvullen met ramp, met ongeluck, en met tegenspoedt; maer als sy een man raect, die een van die lecken vae'e slacht, daer 't niet in en blijft, soo wort haer de kop kroes en sy giet haer schelmery op een ander.

SL. Of je een propheet hoorde! Waer magh 't de man van daen haelen!

1) Versta: was ik volkomen gerust. 2) om te geven. 3) stuwert.

R. Ick word een ander mensch.

SL. Als een man, gaeter meê voort.

R. Wat sal ick meer seggen? ick krijgh een nieuw hart in mijn lijf!

SCH. Indien ghy u houden wilt aen mijn vermaeningen, ick set de verdienste van twintigh vasteldaeghen tegen één sprengsel wijwater, dat al uw hartzeer ten lachen en te singen vergaen sal.

R. Ick ben deselve man niet.

SL. 't Is u wel aen te sien.

R. Ick ben hondert pond gelicht.

SCH. Gaet t'huis, tot ick coom sien, hoe de medicijn gewrocht sal hebben; *miserere mei secundum*. —

R. Ick sal u verwachten.

SCH. Ick sal komen, soo ras als ick wat van mijn getijën gelesen heb; — *magnam misericordiam tuam* 1).

VIERDE BEDRIJF.

Eerste Toonneel.

STEVEN. Doet ghy 't woordt.

DIRCK. Hebby wel gehoort van Langhair?

RIEUWERT. Jae'ck.

D. En van Joncheer Wybrandt?

R. Oockal.

D. Wat sult ghy'r in doen?

R. Niet.

D. Houdy't voor geckspel?

R. Ick verstae's my niet.

D. Wat wilt ghy, dat sy de dochters trouwen, die ons be-
looft zijn?

R. Die 't lust breker sijn hoeft meê.

D. Wat een spreken!

R. Wat een swijghen!

1) *erbarm U over mij naar — uw groote barmhartigheid.*

- in
ick
ng-
er-

L5
cht
ge-
be-
D. Wy begeeren de vrouwen.
R. Siet dat je se krijgt.
D. Wy sullen u gehoorsaem zijn, als ghy uw wordt houdt.
R. Mijn woordt was het niet.
D. Wiens dan?
R. Mijn tongs.
D. Een schoan antwoord.
R. Ick hoor gaeren, dat se u behaeght.
D. 't Is een schand.
R. Dat magh het wesen.
D. Ons toecomende schoonvaeder!
R. Mijn toecomende swaeghers 1).
D. De droefheid oft de blijdschap van haer t'huiskomst heeft hem 't hoofd ontstelt.
R. Nocht 't een, nocht 't ander.
D. Waertoe dit spotten?
R. Die 't weet, seg 't u.
D. Waerheen, Joncker Steven?
St. Ick gae door, om geen straetgerucht te maken.
D. Wy sullen elkander spreken; sy moghen wacht houden, hoe 't haer becomen sal.

215 p 115 **Tweede Toonnel.**

- SLOCKESPECK. 't Volck sal niet weten, hoe sy 't met u hebben.
RIEUWERT. Ah ah, ah!
SL. Past op den haspel.
R. Die doorgedaen is, sijn schaê; en die weêrgecomen is, ter goeder uren!
SL. Sietdaer Daghdief aen komen grijnsen.
DAGHDIEF. Catrjn!
R. Wat heeft se?
D. Sy is
R. Wat?
D. Wegh geloopen.
R. Waer?
D. Och 't moeit me soo!
R. Waerheen?

1) *schoonzons.*

D. Men weet niet.

R. Ick wil een stuck aenrechten om in de Cronijck te setten.

SL. Waermeê?

R. Met de Fortuin 't hoeft te bieden.

SL. Ghy sult haer den beck breecken.

R. Ick wilse levendig raebraecken.

SL. Sy sal haer rechte loon hebben.

R. Vat ghyse?

SL. Ah, ah, ah.

R. Meen je niet, dat het in de druck gaen sal?

SL. Wat weet ick het?

R. Waerom niet?

SL. Omdat haer sentency niet eerst gelesen is?

R. Loop kacken, Wlespieghel.

D. Wel, wat spel is dit?

SL. Siet ghy niet, hoe 't heerschap, omdat hy een man van verstandt is, den brits heeft van de fielteryen, die hem de Fortuin speelt?

D. Moy, heel mooy, seker.

S. Gaet in huis, en komt degeen, die'r thans 1) met geweld in wilde wesen, wederom, laet hem loopen; komt Steven, doet oock soo; komt Dirck, aleveleens; komender andre, min nocht meer.

SL. Een resolucy van een Coning.

Derde Toonneel.

RIEUWERT. Wie soudt 2) gelooven, dat dien heilighen man my soo in een oghenblick had connen opschicken 3) al de pottetbanck van becommeringen in mijn hart? O. Fortuin, ick acht u niet meer als een appelteef, een vlasteef, een asschevijster 4), een sletvinck, en een senghat 5).

WOUTER. (*die Rieuwert voor Simon houdt.*) Daer is 't heerschap. Mijnheer, den ring daer biedt my een goudsmit vijf en tnegentigh pond vlaemsch voor; 't sal op de hondert aencomen, soo ghy se vercopen wilt. Daer isse, en daer zijn de hondert pistoletten mede; ick kanse niet gewisselt krijghen als met tien

1) *aanstonds*, *straks*. 2) *Voor zoude* 't 3) *opruimen*. 4) *assche-poester*, *blaaster*. 5) *zenggat*, *aschgat*.

ten hondert schaede; ick gae nu naer een lijnwaetwinkel sien, oft ick craeghen gemaectt kan vinden, die u dienen.

R. Gaet, waer't u lust en gelieft, 't heilig cruys achter u! Wat segdy daer af? Vrouw Fortuin begint alreë van angst in haer paek te pissen. Daer seintse 1) alreë een van haer boden om my te paeyen en te vreë te stellen. Maer dit sulje weten, zy-varcken! dat ick u geen danck weet voor ketens nocht voor pistoletten; ick acht se niet meer als slijck en dreck. Nu magh ick in huis gaen.

Vierde Toonneel.

DIRCK. Ick en de Stille sijnder evel aen, wy en weten niet oft wy voor oft achter gaen. Hy is vervoert door de liefde, dien hy tot Alijt draeght, ende door gramschap op Langhair: ende ick van gelijcken door de liefde tot Catrijne. Wat sal er nu werden van my, die denck hetgeen ick wel niet dencken wilde, ende gedacht heb op 't geen men minst denckt. Ick denck vertwijfelt te werden, 't welck een ongeoorlooft dencken is, ende ick heb gedacht op sterven, 't welck men ongewoon is te dencken. Daernae heb ick altydts seer gewenscht om de heughnis te behouden, omdatter de naem in bewaert wordt van degeene die my nu doet wenschen, dat ickse quijt waere, want had ick geen heughenis ick had geen smarte.

CATRIJN. Ick ben gesint een eeuwighen naem nae te laeten van de liefde die ick Joncker Dirck, en van de trouw die ick Joncker Wybrandt bewijzen sal.

D. En ter meerder deerlijkheid soo sal mijn lijdén eeuwigh zijn, want daer geen leven is, kan geen doot komen.

C. O, me Joncker!

D. O, me Joffrouw, voortgebracht van de natuur, om van de werelt verwondert 2) te werden!

C. Oime!

D. Heeft het my niet op mijn leden geleghen?

C. Ick heb besloten, dat een behoorlijke wreedheid wraecke doe over de onbehoorlijke medogenheit, dewelcke my gebracht heeft tot het einde des oorsaex vac mijn doot.

1) zendt ze. 2) Thans bevonderd (gelijk verzoeken voor ons bezoeken, enz.).

• D. O, Godt!

C. Ick soude wel willen, dat ick coste niet wilien een saecke, die ghy wenscht, dat ick niet en wilde.

D. Aime!

C. Al is 't dat ick niet achterhaelen en kan de glorie van sooveel befaemde vrouwen, die door minne ter dootd gebracht zijn gelijk ick, soo ben ick nochtans van wil en cloecmoedigheid niet minder als sy; sulx ick hem, mijnen vryer, niet behoer te leur te stellen, ende u, mijn bruidegom, te vreden.

D. Waent ghy dat ick beholpen ben met uw dootd?

C. Ick seg het om dieswille, dat het eindt, 't welck u wt den ooghen nemen sal uw geschonden bruidt, u voor ooghen stellen sal een eeuwighen lof.

D. Dat soudt ghy moghen seggen, indien, daer geen toestemming van wil is, sonde wesen conde.

C. Het schijnen is een half wesen.

D. Beter is de kuisheid des harten als de nijdentheit 1) des lichaems.

C. Dat is wel waer.

D. Is 't zoo, men gaeder dan nae te werck.

C. Men kan niet, want de alleropperste schelmery, begaense, die overtreden de belofte aen een man gedaen, voor God ten getuigenissen van 't selve geroepen zijnde.

D. Laet straflijden degeene, om wiens wille ghy waent te sondighen, ende laet het vonnis, dat ghy over u selven geeft, gaen over my die die man ben.

C. 't Geen dat men met woorden seydt, moet men naecomen met wercken, ende 't geen daer men sich toe verbindt by rede, daer behoort men sich af te quijten metterdaedt of met de dootd.

D. Och, welcken vreughde ist my weleer geweest, tot mijn bruidt verworven te hebben soo wtnemenden Joffrouw!

C. Mijn lesen en betrachten van de schriften der voortreffelijke vernuften dient my wijder niet, als om beter te sterven, dan ick heb geweeten te leven. Ende omdat my bekend is, dat de onwetenheid het leven acht ende de omsichticheit de dootd veracht, soo sal ick met onverandert gelaet, onversaeght gemoedt, ende gewillighe handt innemen dit venijn.

D. Ghy sult niet.

1) *onthouding.*

C. Men moet des Hemels wil gehoorsaemen.

D. Indien ghy dat glas drincken wilt soo suldy mijn deel doods daerin laeten, oft niet drinckende gedoghen dat ick nevens u des levens deelachtig zy.

C. Nu, mijn rampsaligh lot hebbe sijnen wil!

D. Onthoudt u van woorden terwijl ick 't inslicke.

C. Oime!

D. Gemerckt ick, minnende u die doot waere, soude haeten my selven die levend bleeve, soo heb ick de quellingen willen beroven van 't kortswijl dat se aen mijn hartseer hebben soudén.

D. Waert 't dat ghy niet en leedt, ick soude niet lijden.

D. Immers sal ick u nu geselschap houden in de eeuwighé duisternissen, ende u toelichtende met mijnen brandt sal ick u lantaerenvoerder wesen op de schrickelijcke reise, ende u versekeren in de vreesselijcke plecken des middelpunts. Maer indien er eenigh God is, dewelcke de getrouwicheden der minnaeren ter harten neemt, diens medoghenheit bid ick, dat Hy onse geesten bestel ter plaetse, daer se elckander gestaedelijck mogen hanteren.

C. De tijdt is gecomen, mijn lief, die geen tijdt en heeft om tijdt te verbeyden. Ende daerom wil ick, onbekende vrouw, onder de exempelen der doorluchtighe namen stellen 't werck van de trouwe, die ick in soo korten stondt van leven moet bewijzen aen Joncker Wybrandt. Daerentusschen geven dese armen, dien niet heeft mogen gebeuren, te ketenen ende te pranghen uw zijden en uwe borst, met het omringen van uwen hals ende schouderen, te kennen de wellust, dien u gedaen soudén hebben de knoopen van haer omvaedemen in de veraeimingé 1) des huwelijks.

D. O, mijn Catharine! mijn Catharine, oh!

C. Naedien wy onse uitvaert met geen schreyen hebben gehouden, nocht onse doden vereert met traenen, laet ons voorts d' wterste deughd des kloeckmoedigheds gebruicken, opdat ick door middel van dezelve mijn wterste oorlof van u verwerve, ende ghy van my de heusheit van 't laetste scheiden.

D. Soo veel als my belangt, ick geefse u, op voorwaerde, dat uw geest, op sijn verscheiden, de mijne aenspreekt, want ick saller op wachten.

1) *verbinding, vereeniging.*

C. Dat sal niet anders gaen, want mijn siel verbeidt in uw borst, om t'saemen met d'uwe te vertrecken, ten tijde toe dat ick volbracht hebbe mijn doodlijcken arbeit.

D. Gaet heenen.

Vijfde Toonneel.

QUISTTIJDT. Waer hebt ghy geweest?

DAGHDIEF. By Lijsjen Leuterpels.

Q. Magh 't u beuren in bordeelen te loopen, nu 't hier soo drock te doen is?

D. Waerom niet?

Q. Hoe soo?

D. Wel, 't heerschap seide, dat hem alleding alleens was. Ick vraeghd hem, oft 1) ick een deel slockers in de kelder brocht, wat hy doen soude? Hy seide: niet 2). En oft ick in 't hoerhuis liep en liet u alleen staen? niet. Wel, wat soud ick nu doen als beproeven, oft de aan standvastigh was, en sijn wercken overeen quaemen met sijn woorden?

Q. Wel gedaen. Maer Langhayr is achter in gekomen.

D. Wel, hoe is hy ontfangen?

Q. 't Heerschap keert hem 3) aen geene saecken.

D. De basin?

Q. Die is soo blijde oftse haer selve gevonden had.

D. En Alijt?

Q. Sy weet niet, wat vriendschap dat se hem doen wil.

D. Wel, hy was immers een mallen bloedt, een fielt, een lichthooft, een cranckop, en een wispeltuir.

Q. Nu is 't de liefste swaegher.

D. Goÿt schen d'oude meer!

Q. Alijt wild hem niet weêr onder haer ooghen lijden.

D. Die de wyven lest spreekt, heeft se eerst.

Q. Korts was 't Joncker de Stille altemael: sy lonckte, sy wenckte, sy kuste de handtschoenen die hy haer gegeven had.

D. Nu vlooghse Lanhayr terstondt om den hals, en d'ander is een dronckert geworden, een tuischer, een bordeelbrock.

Q. Al één ding: een wijf en een weêrhaen.

D. Ghy spreekt Evangely.

1) zoo. 2) Thans *niets*. 3) Thans *zich*.

Q. En den anderen, die in Abbenaers geweest is om pisdieren te haelen, wil Catrijn voor 't recht roepen.

D. Dat hoor ick.

Q. Jaquemijn is haes op 1)

D. Aen een zy 2), daer komt Joffrouw.

Q. Wat Droes, oft sy 't oock geluistert heeft?

D. We sullen 't thans 3) gewaer worden.

Zeste Toonneel.

BELY. (*tot Lubbert.*) Gaet heenen, gaet en siet oft ghy Rieuwert kondt vinden; ende hem vertoghende 4), hoe dat onse dochter uw getroude vrouw is voor God en voor de wereldt, siet oft ghy hem kondt beweghen om te gedooghen, dat ghy weder tsaemen in huishouding treedt. Ben ick oock geck? — niet; gaet niet by hem, my komt het toe in de saeck te doen als ick het verstae, en goedt te vinden dat ick goedt vind, en te willen dat ick wil.

Zevende Toonneel.

ALIJT. (*tot Lubbert.*) Waer wilt ghy gaen?

LUBBERT. Hier dichte by, troosjen.

A. Ick sal krijten, krijten sal ick.

L. Ick koom op staende voet weder.

A. Uh, u!

BELY. Maeckt haer niet aen 't schreien.

L. In een ommesien sal ick weér hier wesen.

A. Ick wil niet.

L. Ick oock dan niet.

B. In huis dan.

Achtste Toonneel.

WOUTER. Ick heb mijn heerschap seven jaer lang gedient, soo getrouw als moghelijk is; en nu komt hy en scheldt my voor een dief en loochent dat hy den ring en de pistoletten weder van mij ontfangen heeft. Seker, ick soud dencken, dat ickse aen een ander in zijn plaets gegeven had, gelijk aen hem de perlen en de keten gegeven zijn in plaets van een ander; en

1) op de loop. 2) Uit den weg. 3) aanstonds. 4) verhalende.

ick soud het rechtwt belijen, en had ick hem soo claerlijck niet gekent aen troony, hair, baert, spraek, en klederen. Maer evenwel, hy heeft me mijn sack gegeven ende de perlen met de keten vergeten af te eischen; ick wilse hem wederbrengen tot een bewijs van mijn getrouwicheidt. Oock weet ick wel, dat hy berouw hebben sal, hy magh 1) my niet ontbeeren. Dacht ick het niet? daer komt hy my naetreên!

Negende Toonneel.

SLOCKSPECK. (*tot Rieuwert.*) Wilt ghy dat ick naer huis gae he?

RIEUWERT. Jae, maer ick beding, oft er de brandt in quaem, dat ghy 't sult staen aenkiijken en komen my een oratioen 2) doen, hoe 't er meê gegaen is.

SL. Alreê man; daer ga ick heen.

R. Wat heb ick er meê te doen, oft my yemandt in huis wacht, oft er buiten, oft nergkens, en offer meer ten achteren als te vooren is?

WOUTER. (*Tot Rieuwert, dien hij voor Simon houdt.*) Omdat ick u niet begeer t'onthouden 't geen 't geluck u verleent heeft, houdt, daer is 't al.

R. Ick seg, Fortuin, dat je een doorslepen arghe trijp 3) zijt.

W. Belieft het u niet, my mijn afscheidt met vriendschap te geven, soo moet ick patiëncy hebben.

R. Ick gae door.

W. Daer gaet hy heen, en wil men 4) niet eens adieu seggen; o bloedt, is dat dienen? — heeft men sulck loon te verwachten voor 't behartighen van sijn meesters saecken?

Tiende Toonneel.

SIMON. Wouter!

WOUTER. Is 't mogelijk, dat de lieden schaemt noch eer in haer lijf hebben?

S. Hoort hier.

W. Neen, ick wil mistroostigh werden.

S. Ghy hebt het spreekwoordt wel gehoord: die steelt doet een sond, en die hem laet besteelen doet er duysendt.

1) kan. 2) verhaal. 3) bedriegster. 4) Voor mijn, mij.

W. Nu heb ick u altijd den keten ende perlen wedergegeven.
S. Wanneer?

W. Hier terstondt.

S. Ick word schier aërs.

W. Kond men my mijn sack niet geven sonder mijn eer te nemen?

S. Ick denck vast en herdenck, en al denckende en herdenckende sal u een goê tijding brengen.

W. Doch 1): de lieden te cruyssen en dan haer wonden te kussen.

S. Mijn verstandt, schietende met den pijl des overlegs wt den boogh des gedachts, heeft het wit getroffen.

W. Hebt ghy eenighe andere pottery 2) bedacht, die ghy seggen wilt dat ick u gespeelt heb?

S. Neen.

W. Wat dan?

S. Dat ick mijn broeder gevonden heb.

W. Dat waer wel een saeck om mijn gramschap te doen overgaen.

S. Ick ben thans 3) een man gemoet, die my soo wel geleeck van aensicht, hayr, baert, lengte, dickte, spraeck, gelaet, en dat oock te verwonderen, van klederen, dat ick dacht: waeren de lieden spieghels hier in Hollandt, ick soud meenen, dat ick my selven in een ander sagh. Dees sal voorseker mijn broeder wesen en d'orsaeck van dese brabbelingh 4); 'k en weet niet wat bottigheidt gedaen heeft, dat ick 't niet eer bevroedt heb.

W. 't Mocht 6) wel.

S. 't Gaet vast; let eens op dat wandelen van die perlen met de keten, en op dat weêrgeven van den ring en de pistoletten.

W. 't Sal soo wesen.

S. In somma, ghy zijt een knecht met eeren.

W. My dunckt schier dat ick het waert ben, dat ghy 't bekent.

S. Nu moeten wy vernemen naer den man, naer sijn naem, sijns vaeders naem, en sijn geslacht, en oft hy oyt een broeder gehadt heeft.

W. Soo't mijn heer gelieft.

S. Komt, gaen wy naer de herberg.

1) Voorzecker. 2) snakerij. 3) straks. 4) verwarring. 5) 't Kon

VIJFDE BEDRIJF.

Eerste Toonneel.

WYBRANDT. Verlangen magh wel verlengen heeten, want het doet den tijd seven mael langer schijnen dan se inderdaet is. CATRIJN. Ick sweet en ben soo coud als ijs.

W. My docht, dat de wr noyt omkomen soude, en nochtans slaetse daer.

C. Goedt voor Joncker Dirck ende voor my mede, gebrack my sooveel trouws als my overvloeit.

W. Ick hoor haer.

C. Ick vreesser voor.

W. De nuchterheid van mijn begeerte hongert soo zeer nae u, me Joffrouw, datse my doet in uw woorden vallen.

C. Eer my de straffe overcome, dat ick selve heb weten op mijn hals te haelen, soo doet uw believen met my; want ick beken d'uwe te wesen, volghens mijn gegeven woordt ende beloften van u te believen.

W. Een groote strijdt is tegenwoordigh in mijn gemoedt: want de gulsigheidd van mijn begeerte wil, dat ick u ontfange, ende de heuschheid van mijn gemoedt, dat ick u weigere. Sulx ick bekenne, dat het groote vermetelheid is u te houden, ende overgroote beleeftheid u te laeten. In veughen, dat ick wel wilde 't geen ick niet en wil, ende wil 't geen ick niet en wilde.

C. Spoeit u met uw besluit.

W. Dewijl ghy de mijne zijt, soo laet u niet mishae ghen, dat ick u geniete door 't aenschouwen.

C. Gebruickt het recht, dat ghy op my hebt aengesien het venijn, ingenomen van my ende Joncker Dirck, het u haest sal t'onbruick maecken.

W. Wat hoor ick

C. Hoort: Catrijne, uwen arbeit niet connende beloonen met het leven, datse quijt was, soo comt haer dwaesheid u beloonen met haer doot.

W. De saeck sulx zijnde, soo houdt ghy my niet, dat ghy my schuldigh zijt.

C. Ben ick in uw gewout 1) niet?

1) *macht.* (verg. 't Hoogd. *Gewalt.*)

W. Jae ghy.

C. Wat hebby dan te claeghen?

W. Maer, dat ghy u niet en quijt.

C. Ick heb my gequeten.

W. Dat mocht ghy seggen, waerdy levendigh ende niet doot tot my gecomen.

C. Oime!

W. Soodat de trouw veeler door u verkloecht is als verheerlijckt.

C. My, ellendighe!

W. Sedert de doodslagh in menschenhart quam, en was noyt boosheit te gelijcken by dese, daer ghy my mede komt moorden.

C. Minnende een ander, cond ick u niet minnen.

W. Ghy hebt my, dewijl er geen ander wegh was om my den geest te doen wtaedemen, wel connen vergeven met het venijen dat ghy in hebt genomen.

C. Waerom wacht ick met dees ooghen te sluiten?

W. Om de lust die ghy hebt aen my te sien sieltoghen, en omdat ick my niet wreken en soude over de wreetheden tegens my gepleeght, met de waepen der heusheidt. Hoe? was het u niet genoegh, dat ghy my gesloten hadt den wegh om u te besitten, sonder mijn grootmoedigheidt te nae te doen, alleenlijk met u te goedt te kennen, om te schenck 1) van haer te eischen, 'tgeen ghy in my gehouden 2) waert? maer ick wil u straffen over u wantrouwen en ondankbaerheidt met de goedigheidt ende met de heusheidt; ende over sulx herstel ick u in den staet, daer ghy waert voor 't doen van soo loosen beloftenisse: ende dees kus, denwelcken de kuisheit van mijn begeerte u op den wang plant, bevestighe d'ontslaekinghe, die u gaen laet, daer ghy van daen gecomen zijt.

C. Nu is 't, dat my de dood smart, niet omdat ickse vrees, maer omdat ick stervende u geen gedurighe menichte van dancksegginge sal kunnen doen. Maer de siel sal op den dienst passen, die de tong behoorde te doen; dese, verstendighende den onderaerdschen den aerdt van uw heusheidt, sal uwen lof soo by haer wtbreiden, als by de levenden soo eedelen daedt eeren waerdigh is.

W. Overmits my soeter sal sijn dien lof wt uwen mondt te

1) als geschenk. 2) aan mij verplicht, verschuldigd.

hooren, als wt des werelds, soo wil ick deselve reise naer beneden mede aennemen, ende met dit besluit scheid ick van u.

Tweede Toonneel.

CATRIJN. (*tot Dirck.*) Met groote verwondering sal den afgrondt onder haer vuiren sien verschijnen de brandende schimmen van drie minnaers.

DIRCK. Binnen blijven verveelt my ende buiten comen verdriet my —

C. Daer is hy.

D. — alhoewel de quellijckheit van den tijdt ende de traegheit van de quelling haest met my einden sal.

C. O me Joncker! het conincklijk gemoet van Joncker Wybrandt levert my u weder ongerept ende vry.

D. Wist ick woorden te bedencken, die bestaen mochten by sijn ongemeten goedertierenheit, ick soudt hem roemen in sulcker veughen, dat de naecomelingen gedwongen souden zijn hem nae te volghen ende te benyden.

C. De genaedigheit sijner minne heeft haer gepaet met een kus alleen.

D. Godt geve, dat hetgeen onsen daeghen afgaen sal, aenwasse aen de syne; sulx dat hy, levende sijn eighen natuurlijke jaeren ende degeene die wy noch hadden moghen leven, aen alle minnaeren getuighenissen geven moghe, hoe hy ende wy gemint hebben.

C. 't Gesicht beswalckt my.

D. Gaen we in huis.

Derde Toonneel.

WOUTER. Dat's er altijd een van den hoop, die mijnheer aengesien hebben voor een onrecht. Dit is de man, die hem aen 't hoofd quam leumen van een hylick.

SCHIJNHAILIGH. Ick moet eens gaen sien, oft Rompslomp mijn les onthouden heeft.

W. Domine! heught u wel, dat ghy mijn heerschap thans quaemt aenspreken van een hylick, meenende dat hy een ander man was?

SCH. Wat vraecht ghy daer nae?

W. Om sekere goede redenen.

SCH. Wel?

W. Maer, 't zijn broeders.

SCH. In der liefden, dat sal waer wesen.

W. Hy is de minnemoeder van den arm genomen door een soldaet.

SCH. Ick heb genoeg; sy zijn gewisselijk broeders ende tweelingen, gebooren in 't begin van den oorlogh.

W. Een krijchsmann heeft hem opgevoedt als sijn eyghen soon —

SCH. Dit's seker wat nieuws.

W. — en erfgenaem gemaect van al sijn goed.

SCH. Daer leggen de mosselen.

W. Hy magh teeren tegens een graef.

SCH. Dat gaet wel; want de liefde sonder 't goedt is gelijk een dove kool.

W. O. de schoone landtgoederen, die hy heeft in Lombardiën, en etlijke duisenden aen baer geldt.

SCH. Gebenedijt moet hij wesen!

W. Simon is sijn naem; —

SCH. Al littekens 1) genoegh, daer de baere pinninghen spreken.

W. — die naem heeft hy op het front 2) gecreghen.

SCH. Gaet al uw best en haelt hem. Ick begeer degeen te wesen, die haer onder des anders ooghen brenge.

W. Daer gae ick heen.

SCH. Rieuwert had geen sorghe voor sijn t' huyscomen, maer voor de beestigheid van deelen van 't goedt; want de helft van sijn middelen te missen, is om heel desperaet te worden. Gelijck het, ter contrariën, een heerlijcken troost is, twee trefelijcke boedelen in één te moghen smelten. Ick wil nae Rieuwert gaen, en sien oft hem dese boodschap benuchteren kan van de philosophie, die ick hem heb doen in 't hooft loopen.

Vierde Toonneel.

DR. LAMFERT. Daer heb ick voor 't bed van meester Claes van Kaeyendijck, al seg ick het self, sitten arguëren van de *prima materia* 3) van de koortsen, al seg ick het self. En ick heb

1) *kenteecken* (eigenlijk *lijk-* of *blykteeken*). 2) *op 't voorhoofd* (bij den doop). 3) *eerste oorzaak*.

al die elementse fleersen, meeren, scheucken, en prijen van onderkoortsen, bovenkoortsen, opperkoortsen, buitenkoortsen, binnenkoortsen, en sluipkoortsen over den hekel gehaelt, dat het een lust was, al seg ick het self. En ick soudse 'm allemael van d'eerst tot de lest opgetelt hebben; maer dat ick er in bleef steecken, quam daerby, dat ick vingers te kort quam om te rekenen. Sonder dat, al seg ick het self, *et interim (interea Aeneas seidt Virgilius) dum divido, subdivido, distribuo, et distinguo (quia qui bene dividit bene docet, per parenthesin) omnes febres et febriculas et febricitationes et febricitatiunculas* 1), al seg ick het self, *ego accipio* 2) een inval, *veluti* alleveleens, al seg ick het self, oft daer een gecomen had en geseidt had: *clarissime Domine Doctor Lamferte Loscoppie Amersfordiense Medice, Phisice, et Naturalisti*, al seg ick het self: dat wijf, dat het venijn van u coopen wilde, al seg ick het self, wil daermeê haer man oft haer moêr oft haer suster oft haer broêr vergeven, al seg ick het self. Ende alhoewel, *hoc est: quamvis*, dat ghy haer gegeven hebt *somniferum*, slaepcruidt, *tamen* nochtans de persoon die 't inneemt, coomende, in slaep te vallen, mocht het gebeuren, al seg ick het self, dat haer wijf, die swanger is, oft haer mayd, die met kinde is, oft haer suster die groot gaet, al seg ick het self, daerin soo seer mocht verschieten, datse, al seg ick het self, een storting 3) oft een misdraecht kregghen, al seg ick het self; *quod*, hetwelcke, u mocht geweten worden, al seg ick het self, *et commaculare claritatem nominis famae et reputationis tuae* 4), al seg ick het self; *quod*, hetwelcke, een punt is om op te letten, *quia omnia si praedas famam praedare memento. Ita ut ego sum resolutus* 5) te bevraegen, waer dat wijf gegaen, gestaen, gegeten, oft gedroncken heeft, al seg ick het self. *Et miror*, al seg ick het self, *admirandam, stupendam, et incredibilem meam prudentiam singularem* 6), al seg ick het self.

1) en onderwijl, toen ick deel, verdeel, onderscheid en schift; want (tusschen twee haakjens) die wel onderscheidt, onderwijst wel; alle koortsen, koortsjens, koortsigheden, en koorisachtigheids. 2) krijg ick. 3) miskraam. 4) den roem van uw naam, faam, en lof bevelken. 5) omdat, maakt gij alles buit, vergeet niet ook roem te kapen, zoodat ick besloten heb. 6) En ik bewonder mijn verwonderlijk, verbazend, en ongeloofelijk bijzonder doorzicht.

DR
ghy
gaen,
tate a
W
onbel
t'mijn
L.
ego
te sl
self,
apud
W
L.
paer
wat
veel
het
W
L
seg
mer
eene
dies
V
V
elle
I
gev
V
tro
—
goe

Vijfde Toonneel.

DR. LAMFERT. Daer staet er een in de deur. Fijnman! hebt ghy niet een vronwpersoon, al seg ick het self, hier sien voorby gaen, die fenijn gecoft had, al seg ick het self, van *mea claritate* al seg ick het self?

WYBRANDT. Ach, Domine Doctor! vertrouwt ghy soo aen een onbekent persoon venijn toe? Jae, ick hebse wel vernomen, t'mijnen grooten leedtwesen!

L. Ghy mooght van geluck spreken, al seg ick het self, *quia ego dedi* 1); want ick heb dat wijf slaepkruidt gegeven, om vast te slaepen, al seg ick het self, ende geen venijn. al seg ick het self, *quamvis pharvacum accipitur in bonum et malum partem apud Graecos* 2), al seg ick het self.

W. O, wonderlijke voorsichtigheid!

L. *Hoc est quod dico* 3). Denckt broër, dat Eva quaelijck een paer uren in de wereldt geweest had, of sy bedroogh haer man; wat wonder is 't dan, dat de wyven schelms-loos zijn, die soo veel jaeren lang op de wereldt geweest hebben? al seg ick het self.

W. In de wanhoop is noch hoop.

L. Laet de hoeren loopen, laetse loopen, seg ick; want, al seg ick het self, sy zijn niet anders als boevery, pottery, schelmery, popelsy, pestillency, oorlogh, ende duiren tijdt, en al den eenen preutel metten anderen, al seg ick het self; *et bonus dies, hoc est: goên dagh!* (af.)

W. Een goedt jaer voor soo goeden boodtschap!

Zeste Toonneel.

WYBRANDT. Daer is de bruidegoom van degeene die meendt ellendigh te zijn, ende is geluckigh.

DIRCK. Daer leidt de schoone nu, en mijn eenigh genot is geweest, dat ick haer de ooghen heb geloocken.

W. O, eenigh man ter wereldt, die u beroemen mooght van trouw bemint te wesen!

1) dat ik het gaf. 2) al wordt het woord bij de Grieken in goeden en kwaden zin gebruikt. 3) Dat zeg ik ook.

D. Dit is Joncker Wybrandt. O, bloem van alle heusheidt ende beleeftheid!

W. Verdriift de quellijkheden ende laet uw swaarmoedigheidt vaeren.

D. Dat is geschiedt mits dat ick u gewaer wierd.

W. 't Geen ick gedaen heb, is niet te gelijcken by 't geene ick nu koom doen.

D. O. wtnemend edel gemoedt!

W. Alle jalouzye ter zijden, ende laet ons te saemen gaen nae Joffrouw Catrjyn, dien ick altijd kuisschelijk bemint heb. Daerentusschen ontslaet u de banden van de vreesse des doods, want de dranck sal u doen slaepen ende niet sterven.

D. Ach, comt binnen, oorsprong van mijne vreughden! (*Beiden af.*)

Zevende Toonneel.

RIEUWERT. Ick lach om mijn lachen.

SLOCKSPECK. Gaet ghy soo voort met uw leven, ghy sult metertijdt weer aersling 1) gaen, en allejaer een jaer jonger werden; soo dat ten einde van veertigh jaer nae desen dagh, en sult gh'er maer tien oudt wesen.

R. Ah, ah, ah!

SL. Mij dunckt dat ghy bequaem soudt wesen om school te houden voor degeen, die wilden leeren jeughden 2).

R. Meenigh beest soudt vertwijfelt worden.

SL. Waerom?

R. Om de dochters die weghgeloopen zijn.

SL. Dencter niet om.

R. Die er meê opter loop zijn, moghen er om dencken.

SL. Die biddense aen.

R. Zijn 't dan Santinnen geworden?

SL. Jae, voor sooveel als haer aen gaet.

R. En t'huis blijvende, blevense Duivelinnen.

SL. Voor my, ick houdt de eerbaerheidt voor een nuffe neuswijs.

R. Wat is eerbaerheidt voor een dier? wat maxel heeftet? en wat oftey de hoof?

SL. Geen met allen.

1) achterwaarts, terug. 2) jong worden.

R. Soo isse dan niet met allen; want, waer sy wat, sy soud duysend officiën hebben: sy soudt hofmeesteres, staetjoffer, secretarisin, schildknaepin, boel en mignonne wesen.

SL. Jae s', trouwen 1), heerschap.

R. 't Profijt is van één soort als sy.

SL. Dat's mijn seggen en mijn wijs seggen meê.

R. Dese twee esellinnen meenen de wereldt te brillen met haer eerbiedicheden, mijdentheden, sorchvuldicheden, en becommertheden.

SL. Ghy hebt my soo gepromoveert met uw discoursen, dat in 't stuck van philosophiën my dunckt, ick soudt al de mutsen 2) van Leiden wel te raen geven, hoe scharpkantich datse oock zijn.

R. Daer komt Schynhailigh.

SL. Dat's een patriarch.

Achtste Toonneel.

SCHIJNHAILIGH. Hoe springt het gemoet al met u om.

RIEUWERT. Gelijck als ick met hem.

SLOCKSPECK. *Nota.*

SCH. In der liefden, het is my lief.

R. Het bejegt my gelijck ick het bejegen.

SL. De saecken gaen d'een als d'ander.

SCH. Nu seg ick u, dat de gunst des Fortuins stiefmoeder is van onze saecken, ende de genaede Godsmoeder, *et sic de singulis* 3).

R. Ah, ah, ah!

SCH. De gewoonte van dit lachen sal uw tweede natuur werden.

R. Sy is 't al.

SCH. 't Is my lief, als ghy der maer middelmaet in kunt gebruicken.

R. Mijn ooren hebben geswooren, nemmermeer yets het hart te boodschappen daer 't behaegen oft mishaegeen in heeft.

SCH. Wilt ghy niet, dat sy overdraeghen, dat Joncker Eelhart van Westen uw dochter Jaquemijne getrouwt heeft?

1) *Ja zij, waarijk.* 2) Doctorale, namelijk der professoren.
3) *en zoo in 't bijzonder.*

R. Ghy mooght dencken, dat 't geen, daer ghy my van spreekt, een roos is, ende ick een verkoude neus.

SCH. Daernae, de Stille, in plaets van moeite te maecken om Alijt, is te vreden, dat hy Duif trouwt.

R. Dit gaet my ter harten, gelijk een die sit en sluimert, wtgewaecht 1) zijnde, de rede van een ander doet, daer hy in plaets van jae, neen, ende in plaets van neen, jae op antwoordt.

SCH. Joncker Rieuwert, weet ghy niet, dat, hoewel de luiden meest geneghen zijn tot het wterste, nochtans de middelwegh meest te prijzen is, als daer de deught op bestaet?

R. Domine Schijnhailigh! weet ghy niet, dat die de steen wt der hand geworpen heeft, canse niet terug doen keeren, als sy in de lucht vliedt 2)?

SL. Dat's een man.

R. Wilt hy Duif hebben, hy maghse nemen; wil hy niet, hy maghse laeten.

SL. Wel geantwoordt.

SCH. Maer hoort, de vaeder moet sorghe draeghen in der redelijckheit voor sijn kinderen, gelijk een prins voor sijn ondersaeten.

SL. Toont u standvastigh.

R. 't Is onmoghelijk, dat ghy my anders maeckt dan gelijk ghy my gemaect hebt.

SL. Soo moet het gaen.

SCH. En sal u, naer 3) de kinderlijcke liefde, de broederlijcke niet ter harten gaen?

R. Wat hoor ick van broeder? —

SCH. Hy is in 't leven, rijck, sonder kinderen, ende hier in Den Haegh; sulx dat ghy eenigh erfgenaem van sijn goedt sult wesen.

R. Ick ben, die ick was; en die ick was, die ben ick.

SL. Dat het my niet quaelijck en paste, mijn heer, u te willen raeden, ick soud seggen, nu hy rijck en sonder kinderen is, dat ghy hem daetelijck gingt in den arm nemen met een afgrijsselijke fury van stuipen 4) en kniebuighen.

SCH. Hy sal niet in gebreecke zijn van de wercken der liefden te bewijzen.

1) *uitgewaakt*. 2) Het oorspr. *vlien* gaf zoowel *vlieden* als *vliegen*. 3) Thans *na*. 4) *buigen*.

SL. Rijk en sonder kinderen, he!

R. „Een ruiter en een maisjen jong —”

SL. Ah, ah, ah!

R. „Op een riviértjen, dat sy saeten —”

SCH. Waer soud men beter heerschap vinden?

R. „Hoe stille maer dat dat water stond —”

SCH. *Exultant justi in Domino* 1).

R. Wat raffelje?

SCH. *Canticum Canticorum* 2).

R. Is hy rijk en sonder kindt, soo is hy 't; en is hy 't niet, soo is hy 't niet.

SCH. 't Is die man, dien wy voor u aengesien hebben.

SL. Weet ghy niet? heught het u niet?

R. Het heught my, en 't heught my niet.

SCH. Hebt ghy my desen morgen niet geseidt, dat uw verloren broërtjen Simon geheeten was?

R. Oft ick jae segt oft neen, dats evenveel; want het zy niet oft het zy, ick raeck niet wt mijn fantazy.

SCH. Gaen we in huis. Ick ben versekert, dat het geluck u bedroopen sal, dat Schenckenschans niet soude konnen wederstaen tegens de scheuten der soetigheidt van kinderen, broeders, swaeghers, en 't goedt.

SL. 't Lest was 't best; 't goedt is de bruidt, daer 't al om danst. (*Allen af.*)

Negende Toonneel.

SIMON. Wel, wat seidt die persoon, die my van 't huwlyck quam te praeten? dat hy mijn broeder is?

WOUTER. Dat seg ick niet.

S. Wat dan?

W. Maer, dat den anderen, die u soo wel gelijckt, uw broeder is.

S. Soo meen ick het.

W. Soo ist oock, mijn heer.

S. Ach, welcken vreughdt!

1) *De rechtvaardigen verblijden zich in den Heere.* 2) (Uit *het Hooglied.*)

Tiende Toonneel.

WOUTER. Siet daer den uan!

SCHIJNHAILIGH. *Domine, labia mea aperies* 1).

W. Och, hy is soo devoot!

SCH. Al wetende dat U. E. Joncker Simon is, ken 2) ick niet laeten te gelooven, dat ghy Joncker Rieuwert zijt.

SIMON. Die schijn heeft my heden veel moeitens gecost.

SCH. 't Geluck heeft u door ommeweghen aen den andren 3) willen helpen.

SIM. Ach, een wr duert my een jaer, soolang ick hem niet en sie.

SCH. Het bloedt, dat treckt.

SIM. 't Hart is by hem.

SCH. Gierigheidt is een schandelijcke sonde.

SIM. Hy spreeckt in sich selven.

SCH. Die geeft daer 't besteedt is, eer heeft hy er af.

W. My dunckt, ick verstae u.

SIM. Hy verblijdt hem iu sijn eighen geest.

SCH. En 't geen men geeft aen degeene die 't waert is, dat is overwinst.

W. Die ooren heeft om te hooren, hoore.

SIM. Laet ons t'saemen vroolijck wesen.

SCH. De miltheidt is een deught der grootmoedighen.

W. Hebt geen sorgh, dat het heerschap sal ondanckbaer zijn.

SCH. Hy duide doch de wercken der liefde ten besten.

W. Dat doet hy oock.

SIM. Ick ben my selve niet.

W. Betaelt hem sijn maeckelgeldt en gaen we met hem.

SIM. Houdt daer, tot een nieuwen mantel.

SCH. Liefde is liefde.

SIM. Ghy sult by my te cost gaen.

SCH. Sijns naestens moeiten te vergelden is van den geslachte des goeds; d'ellendighe te helpen, de tongh te bedwingen, 't ongelijck te vergeven, ende de waardighe te eeren, is van den afcoomst des goedertierenheids.

W. Ghy sijt een geleerder man.

1) *Heer, gij zult mijne lippen ontsluiten.* 2) Gewestelijk voor kan. 3) *elkander.*

SCH. Och! ick ben een idioot; een idioot ben ick!

SIM. Heeft hy kinderen?

SCH. Een huis vol.

SIM. Soonen oft dochters?

SCH. In den eersten een huisvrouw; Noach souder meê be-
waert geweest hebben, sulcken huishoudster is 't, soo wetende
en soo deughdelijk; vijf dochters, elck fraeyer als andere, van
dewelcke desen avondt, *favente Deo* 1), de huwelijcken sullen
gesloten werden.

SIM. Hoe juist coom ick te pas!

SCH. Maer hoort: ick wil u gewaerschouwt hebben, dat, om
redenen van sekere tegenspoedt, ick uw broeder heb geraeden
ende in 't hooft gehangen, de fortuin t'eenemaal te verachten,
sulck dat hy niet en doet als lachen om geluck en ongeluck.

SIM. Seer wijselijck.

W. Dat sal ick hem niet nadoen.

SIM. Draecht respect, alsser een man spreekt gelijk dit is.

SCH. Daer leit niet aen; maer ick soude niet gaeren heb-
ben, dat ghy 't u belghde, indien uw broeder u wat oubol-
ligh 2) bejegende en met luttel vriendschaps bewellecoomden.
Komt, gaet met my.

W. Ghy zijt heel bestorven.

SCH. Een teeken der broederlijke liefde.

W. Beswijmt niet.

SCH. Siet daer het nest, daer ghy wtgenomen zijt, eer uw
leven vlug was.

SIM. O vaedershuis, welgevonden! welgevonden, o vaeders-
huis!

SCH. Laet ons ingaen en verbaesen 't huisgesin met de schie-
lijke vreught. (*Af.*)

Elfde Toonneel.

SLOCKSPECK. (*tot Wouter*). Hoort hier, laet haer lachen en gin-
negabben, en huilen als hofhonden, soo 't haer best aenstaet.
Ick sie u voor een eêlen baes aen.

WOUTER. Ick u meê.

SL. Sullen wy broêrs wesen?

1) met Gods gunste, zoo God wil. 2) dwaaslyk.

W. Ick ben te vreên.

SL. Dit's een van die huisen —

W. Het staet my wel aen.

SL. — eten en drincken is van 't swaerste werck dat m'er doet.

W. Hy kan immer sijn broër niet ontkennen.

SL. Alhoewel dat hem een sekere gril overgecomen is, dat hy nergens nae geeft oft het wel oft quaelijck gaet.

W. Dat hoor ick.

SL. Ghylie hebt ons van daegh op een lutjen nae geck gemaect.

W. En ghy ons.

SL. Speelje?

W. Alte met, jae.

SL. Dat troeven is een geneught van duysendt galghen!

W. Jae, wierdm' er niet kael af.

SL. Dat roemsteken!

W. En landsknechten!

SL. Dat het aen u stondt, wat tij soudt ghe slaepen gaan?

W. Te sevenen.

SL. En wanneer opstaen?

W. Ten elven.

SL. Wy zijn een paer.

W. Dat warmen van 't bed 's winters confijt u de leên.

SL. Wat houdt ghy van de croegh?

W. Niet weinigh.

SL. Drinckt ghy liever een licht wijntjen oft starcke?

W. Geeft me vry mannewijn.

SL. Ghy hebt verstandt.

W. Die andere zijn voor maeghjens van Camerix doeck.

SL. Keunje wel van 't grootjen scheyen?

W. Ick seller geen landt om koopen.

SL. Leght ghy wel een vechtwerkje meê alte met, oft houdt ghy 't met de pais en vreê?

W. Ick heb al te met al schrap gestaen.

SL. Die my soeckt, vint my oock.

W. Ick plagh een Droes te wesen.

SL. Twee alleens klapmuts.

W. Daer is 't al gekalt.

SL. Daer wordt ick geroepen.

W. Gaen we binnen. (Af.)

Twaaifde Toonneel.

SCHIJNHAILIGH. (*tot Bely*). Onse lieven Heer seindt ^u dus een swaegher tot vergelding van de liefde.

BELY. Ick ben soo vol blyschaps, soo vol, dat ick niet en weet wat ick doe.

SCH. Wel magh men seggen: meer gelijk als eighen.

B. Rieuwert met sijn lachen gelijckt beter 1) crancksinnen 2) als by sijn verstandt.

SCH. Hy doet wel ende hy doet quaelijk; hy doet wel, dat hy hem niet laet verwinnen van 't geluck, en hy doet quaelijk, dat hy 't niet aanneemt. Niettemin sijn neus wijst wel wt, dat hy verheught is.

B. Dat's goedt te sien.

SCH. Uw dochters, die haer oom gelficken oft sy wt sijn aensicht gesneen waeren, doen hem al de vriendschap, die sy bedencken konnen, en hy sit en schreit van blijdschap.

B. Gaet doch en siet eens, oft ghy Joncker Wybrandt vinden kunt; Catrijn seidt, dat hy onse Machtelt wel in haer plaets ten huwelijk begeeren soude, segt hem dat ick te vreden ben, laet hem comen om 't huwelijk te sluiten ende te teecken. Ende brengt doch Jaquemijn met haer vryer mede, om 't selve te doen. 't Is mijn mans schuldt, dat hy 't met vrundschap niet toelaeten wilde. 't Is een deughd van de jongman, nu hyse in sijn macht heeft, dat hy se noch trouwen wil; hy hadse moghen beswangeren en ons weêr 'thuis senden; en wy hadden noch al gedult moeten nemen, meê.

SCH. Een kleene saeck; sy soud al evenwel een vryer gegrengen hebben; de liefde tot den evennaesten is nu soo groot, dat men hem langher niet en stoot aen sulcke beuselingen; welverstaende, alsser geldt is. De wereld is verlicht.

B. Wy sullen u wachten, domine.

SCH. Noch een woordtjen.

B. Gaerne.

SCH. Was 't niet geseidt, dat Steven Joffrouw Duif trouwen soude, ende niet alleen in de pekel blijven steecken.

1) *meer.* 2) *krank van zin, krankzinnig.*

✓ B. Jae 't, trouwen, ick hebber in geconsenteert.

SCH. Ick sal sien oft ick hem met een kan vinden.

B. Domine, noch wat. Laet Jaquemijne achter in comen om d'opsicht van de gebuiren.

SCH. Dat wijst hem selven.

B. De poort sal open wesen. (Af.)

Dertiende Toonneel.

SNOEP. Och, domine, hoe heb ick u loopen soecken!

SCHIJNHAILIGH. Wat isser dan te doen?

SN. Mijn Joncker heeft my om een siecketrooster gesonden; want hy is van meening te nacht den geest te geven, tenzy dat ghy hem sijn pais weet te verwerven van d'ouders van Joffrouw Jaquemijne; soo hardt valt hem, dat se in schande soude komen.

SCH. Alle ding is van een leyen dackjen afgeloopen; gaet, segt hem, dat hy bruigom is; laet hem achter in komen, tot haer vaeders, en hy my wachten in de kerck, ick sal daer datelijck koomen.

SN. Ick vlieghe; by get, wat sal hier een slempery op loopen!

Veertiende Toonneel.

SCHIJNHAILIGH. Daer is hy; jae, hy is 't.

WYBRANDT. Het spreekwoordt zeidt: men moest Kay oft Coningh gebooren wesen; maer die Kay nocht Coningh is, werd een geveinsde Heyligh, en hy sal daer verder meê komen, dan oft hy Kay oft Coningh waer.

SCH. Die daer achter hem komt, dat's Joncker Steven; seper-tjens 1) mijner liefden 2) is, oft ick de seilsteen van de menschen waer, soo sneeuwen sy my op het lijf.

STEVEN. Als 't soo lucken wil.

SCH. Joncker Wybrandt, Joncker Steven.

St. Domine.

WYB. Hoe gaen de saecken!

1) Voor zekertjens. 2) mijn persoon.

SCH. Al voor windt. Ghy sult Joffrouw Machtelt, en ghy Joffrouw Duif trouwen, met vrienden wil, ende Joncker Eelhart Joffrouw Jaquemijn. Hy sal in de kerck by ons koomen. Komt, gaen wy derwaerts, om t'saemen nae 't huis van de bruiden te gaen.

WYB. Gaen we.

ST. Ick volgh. Zedert dat ick vernomen heb, hoe Alijt met de man gevaeren is, is 't alleens gelijck oft sy my met een nijptang wt mijn hart getrocken was; en ick heb al mijn sinnen aen Joffrouw Duif gelangen, om aen 't selve huis te huwelijcken.

Vijftiende Toonneel.

SIMON (*tot Rieuwert*). Ick sal voortaan min nocht meer zijn, dan u believe dat ick zij.

RIEUWERT. Soo sult ghy dan nocht luttel nocht veel zijn.

SIM. Hoe dat?

R. Omdat my niet belieft, dat ghy luttel zijt oft veel.

SIM. O, broeder!

R. Wat mach hier al dit gedrocht van hoeren en jongens voor door 1) doen? Isser dus veel aen een bruidegom vier oft vijf te sien? 't zijn immers menschen!

SIM. O, mijn broeder!

R. De deun 2), die wy van daegh in huis gehadt hebben is al 3) Den Haegh, over, duckt my.

SIM. Ick ben opgetooghen.

R. Ick leg de Amsterdamsche Comedianten hier een spel af te speelen, maer ick passer niet op 4).

SIM. Och, wat een ding is 't vrienden te hebben!

R. En oft ick er al op paste, soo mocht ick er my meê troosten, dat het niemand verstaen soud, als de man die 't gemaect had, trouwen.

SIM. Wat schooner nichten heb ick daer! Een huis vol schoone kinderen hebt ghy, broeder.

R. *Todos es nada* 5), seit de Spagnardt.

1) *deur*. 2) *pret*. 3) *geheel*. 4) *geef er niet om*. 5) *Alles is*

SIM. Siet, daer komt Schijnhailigh. O, wat schooner jongmans zijn daer by hem!

R. *Vanitas vanitatis et omnia vanitas 1)*!

Zestiende Toonneel.

SCHIJNHAILIGH. (*tot de 3 vrijers*). Volght ghylieden my al, voetjen voor voetjen.

SIMON. Welcoom, domine.

SCH. De liefde zy met u!

STEVEN. Maer lieve, siet eens hoe zy den anderen gelijcken.

WYBRANDT. Die 't niet en saeghe, soude 't niet gelooven.

EELHART. 't Is seker soo.

SCH. De swaeghers, die ghy crijght, sijn vijf leliën, gewossen 2) in den hof der beleeftheidt. O bloeyende jeughdt! o, groene jaeren! o vermaeckelijcken ouderdom! o edel bloedt! hoe helder blinckt ghy in dese personen! Den Heere sy lof en danck! *Soli Deo gloria 3)*!

RIEUWERT. *Nada es todos, todos es nada. Vanitas vanitatis*, seit de wijseman.

SCH. Joncker Simon onthaelt haer personen gelijk zy waerdigh zijn.

SIM. Och, mijn Heeren! een vriendt en bloedoom sal ick ulieden verstrecken.

R. *Et omnia vanitas.*

SCH. Daer komen de bruiden aen. Och, het schijnt een legioen Engelen!

Zeventiende Toonneel.

BELY. Och, mijn hart is soo vol van vreughden, dat het byna beswijckt! o gezegendt lichaem, dat sulcke dochters gedraeghen heeft! gezegende borsten, die haer gesooght hebben! Want het sogh, dat zy trecken wt de borsten der minnemoederen 4), ontsteelt ons de quintessentie van de kinderliefd in sulcker maniere, dat zy haer nauwlijcks en voelt trecken van haer eighen bloedt.

1) *IJdelheid der ijdelheden; alles is ijdelheid.* 2) Anders *gewassen.* 3) *Gode alleen zij de eer.* 4) Thans tot *minnen* afgekort, gelijk *bakermpeder* of *-moër* tot *baker.*

SCHIJNHAILIGH. Die Sibilla Erythrea, Delfica, ende Cumana, t'samen in den anderen gesmolten, en conden niet meer wijsheit te voorschijn brengen.

RIEUWERT. Ah, ah, ah!

B. Kinderen, nu geef ick u mijn benediccy met de mondt ende metter harten, ende consenteere Alijt, Catrijn, Duive, Machtelt en Jaquemijne ten huwelijck aen Joncker Lubbert, Dirck, Steven, Wybrandt, en Eelhart.

R. *Todos es nada.*

SIMON. Ick heb soo veel vreughdt, dat mijn hart se niet en weet te berghen.

SCH. Gaet en begroet de broeder van uw toecomende schoonvaeder, die God hem op heden weder heeft doen vinden.

SIM. Mijn is leedt, vrienden, dat ick my selven niet en kan verdeelen in soo veel personen als ghylieden zijt, opdat ick, in 't huis van elcke nichte, één in persoon mocht tegenwoordigh wesen.

B. O, waerde swaegher!

R. Ah, ah, ah!

SIM. Maer d'een van ulieden sal mijn gedachten hebben, de tweede mijn gemoedt, de derde mijn sin, de vierde mijn hart, en de vijfde mijn geest.

SCH. O, philosophie der liefden!

SIM. Sulx dat ick by u wesen sal, al ben ick er niet, ende er niet wesen, al ben ick er.

R. Ah, ah, ah!

SIM. Ende alsoo sult ghy wesen d'wtspanning van de sorghen mijns ouderdoms, de verquicking van de swaarmoedicheidt der jaeren, ende de soeticheidt van mijn rust; ende door U L. sal de pijnlijkeidt des tijds my verkeerren in spelengaen.

B. Ach, komt alt saemen binnen! gaet voor, dochters ende ghy bruidegooms! Domine Schijnhailigh, comt binnen!

SCH. Ick sagh nae Wouter, die comt daer met de bagagië.

W. De paerden worden achter in de stal gebracht. Comt in, maets! laet u eens schencken, ick sal u aen geldt helpen.

SLOCKSPECK. Komt binnen, maets!

DAGHDIEF. Komt, ick sal u de kamer wijsen, daer 't goed moet wesen.

QUISTTIJDT. Kom, Lijsbet, waer zyje? de sleutel van de kelder! (*af.*)

Achttiende Toonneel.

DR. LAMFERT. Wel, dat loopt wel af, al seg ick het self, nae 't quaelijk geschooren was, al seg ick het self.

RIEUWERT. Wel oft quaelijk, *todos es nada*.

L. Sal m'er soo vijf hylijken teffens sluiten, hoe wil m'er t'avent bancken, al seg ick het self.

R. *Nada es todos*.

L. *Ego praeservavi filiam et socerum tuum contra venenum* 1).

R. Hebje soo hebje; hebje niet, soo hebje niet.

L. *Ego volo dicere, quod ratio honestatis* 2), al seg ick het self, dat de eerbaerheid wil, vereischt, flagiteert, ende medebrengt, al seg ick het self, dat mijn *claritas* 3) t'uwent mede op het bancket behoort te wesen, oft te bruiloft, oft, al seg ick het self, ten eersten om een voetjen genoodt, al seg ick het self.

R. Ah, ah, ah!

L. *Non propter Slemplurio, sed ego sum adhuc galiardus* 4) weeuwenae, al seg ick het self: een gladdert, een gladdert.

R. Wilje komen, ghy meught; wilje niet, ghy mooght het laeten.

L. *Satis habeo* 5), al seg ick het self, *ago gratias* 6) als ick het heb, al seg ick het self. —

RIEUWERT. (*tot de toeschouwers*). Mijn heeren toekijckers, de poëet die 't spel gemaect heeft, heeft al alleens grillen in de kop als ick; daerom weet ick wel, dat ick een sonderlinge dienst doe aen u te seggen, dat soo 't u wel behaeght heeft, 't is hem lief, en soo 't u niet behaeght heeft alderliefst; want hy houdt al sooveel op lof als op laster, op laster als op lof. Want *al is 't niet*, en daerom die sterft magh sterven, die geboren word, werde gebooren; ende, sonder meer werck te maecken van sonneschijn oft van reghen, die afbreken wil, breekt af, en die timmeren wil, timmere. Want *todo es nada: al is niet*,

1) *Ik heb uw dochter en schoonzoon voor vergif bewaard.*
2) *Ik wil zeggen, dat uit hoofde der eerbaerheid.* 3) *beroemdheid.* 4) *Niet wegens 't slampampen, maar ik ben noch zulk een wakkere.* 5) *Ik ben voldaan.* 6) *ik zeg u dank.*

behalven Godt die al in al is 1). En wilje klappen, klapt, wilje het laeten, laet het.

1) „Mij komt” (schrijft Kamphuysen aan Geesteranus, naar aanleiding dezer woorden van Rieuwert) „mij komt in de gedachte, wat ik, in de dagen dat de ijdelheid zelve mij nog geheel aan zich gebonden hield, in een Italiaansch blijspel van Aretino las, die wel een goddeloos en onheiligh man was, maar daár toch dingen schreef, die het verwonderlijk moet schijnen hoe zulke goddelijke gedachten in het brein van dien goddeloozen mensch hebben kunnen opkomen De woorden, waarmede hij, *alles niets* achtende, den mensch gevoelloosheid schijnt voor te schrijven, beduiden niet, dat hij alle harts-tochten in zich uitdooven, maar hen allen tot iets anders keeren moet, zoo voortreffelijk, dat er alle dingen bij veronwaardden, vervuilen en geheel verwerpelijck schijnen, en van zulk een natuur tevens, dat het geheel alleen ons tot de stof onzer liefde, begeerte, hoop, troost, vreugd en wellust strekken kan.” (*Alg. Kunst- en Letterbode*, 1853, I, blz. 325 vv.). Geheel hetzelfde wat hij vervolgens in zijne *Stichtelijke Rijmen* over de *Omkeering der hartsbewegingen* zong:

Tochten en beroerlijkheden blijven bij,
Geen begeert' wordt geweerd,
Geen ingeschapen lust blijft ongeblust;
Lieven, haten, hopen, vreezen
Is al goed, als 't is gewend
Na 't rechte end.

De wulpsche Aretijner heeft zich zeker nooit voorgesteld, dat, een honderd jaar na hem, een kettersch dichter uit het verre Noorden zulke stichtelijke lessen en bespiegelingen uit zijn luchthartigen en lossen tooneelkout trekken zou.

„Ick stel u hier naecktelijck en schilderachtigh voor ooghen de misbruycken van dese verdorven werelt en de gebrecklijckheit van onse tijdt, biddende den Almoghende, dat hy de mijne en de uwe ghenadelijck wil te hulpe komen; want Hem is bekent, dat ick dit niet uyt haet noch om yemandt te vertoornen noch te verbitteren, maer om my en alle menschen te verlustighen gheschreven hebbe En zoo de ghemeene spelen van oudts af niet anders en verhandelden als hetgheene by de ghemeene man ommegingh, soo hebben wy, na de cleyne ervarentheyte van de wereltlijke dingen, ons volc niet hooger doen spreken dan sy verstaen of dagelijcks mede ommegaen Wy en sijn daerin de eerste niet; de Griecken, de Latijnen hebben 't ons wel lustelijck voorgedaen. Dat blijkt aen Aristophane, Plauto, Terentio, en eenighe andere onbeschaemde, die nochtans van de huydendaechsche schoolgeleertheit de jonghe jeught voor klokspijs en leckerny ingegeven wort Nu en heb ick 't in der waarheit op niemant in 't besonder gemeent, maer heb ne kluppel in 't hondert blindeling geworpen, luck raeck; die getroffen is, volght het rijmpje: Doetet u seer, Wachtet u meer.”

BREDERO

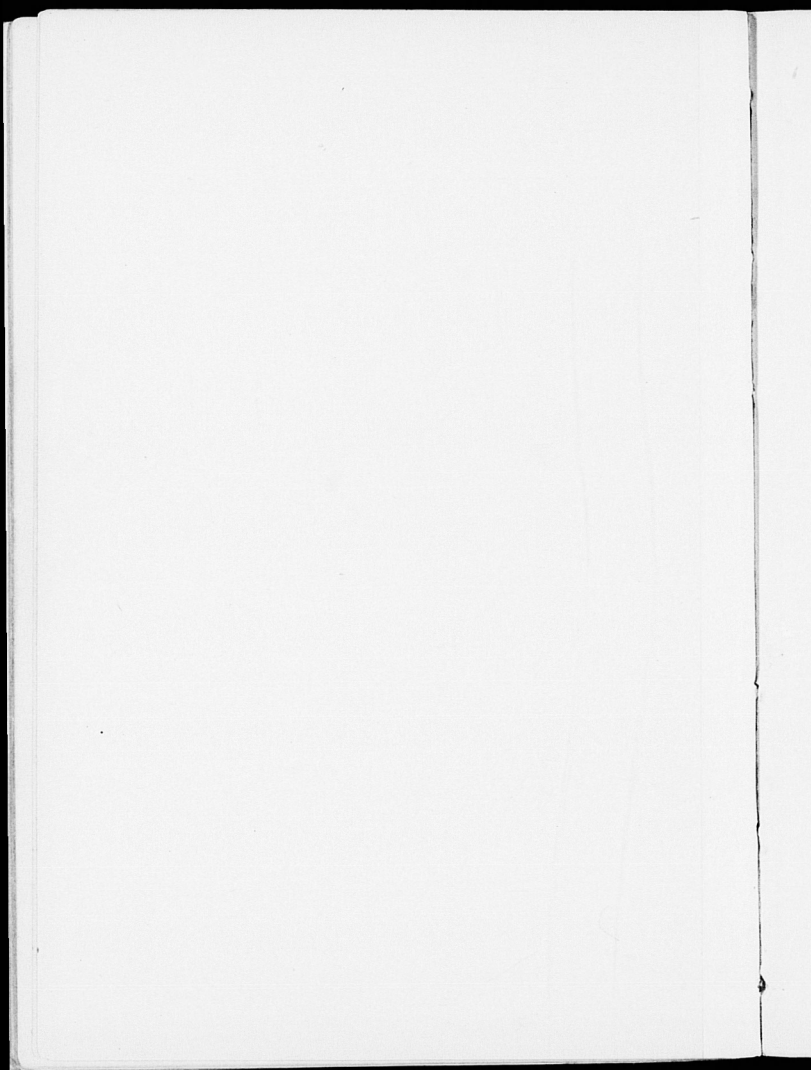
(voor zijn *Spaenschen Brabander*)

ghen
reck-
y de
Hem
ver-
chen
eene
eene
eyne
oger
....
inen
ris-
de ,
de
....
ader
ge-
etet
)

NAGEZIEN EN NADER TOEGELICHT

DOOR

DR. J. BERG SMA.

HINDERLIJKE DRUKFOUTEN.

- Bl. 11 vs. 10 v. b. l. droevigh.
„ 14 vs. 2 v. o. l. onlanks.
„ 16 vs. 10 v. b. l. hebben.
„ 17. Op vs. 3 v. b. ontbr. de rijmregel. Mogelijk is er
voor weggevallen, bv.: Ik koom terstont weer, doetse
eerder niet of.
„ 20 vs. 9 v. b. l. schulde ren: ren aanv. wijs in den bijv.
zin, schulde mv.: moet hollen om zijne schulden in
te vorderen.
„ 27 vs. 4 v. b. l. sluit.
„ 33 vs. 2 v. o. l. meit.
„ 34 vs. 13 v. b. l. al.
„ 39 vs. 10 v. b. l. was? de zin is eene omschrijving van
„op hieter daet.”
„ 43 vs. 4 v. b. l. klieren.
„ 46 v. 13 v. b. l. Justicy.
„ 48 vs. 2. v. b. l. deur is hij!
„ 49 vs. 11 v. b. l. wat hebj’.
vs 12 v. b. l. waer hebj’et.
„ 53 vs. 15 v. b. l. het booste, d. i. het slechtste.
„ 60 vs. 3 v. o. l. dit is.
„ 67 vs. 3 v. o. l. alles.
„ 73 vs. 7 v. b. l. speult.
„ 74 vs. 7 v. o. l. ien aelmis.
-

WOORDENLIJST OP DEN WARENAR. 1)

aan 33 in, 73 aan den gang.

aangaen 55 naderen.

aanloopen 48 in ongelegenheid komen.

aer 27, 40 ander.

aerde 71 andere, eig. anderde, zoo *dubbelde* 69, *enkelde*. Waarschijnlijk behoeven deze vormen verschillende verklaring: *dubbeld* door invloed van het verl. dw. van *dubbelen*, *enkelde* parag. d, *anderde* mst een dubbelen uitgang, naar anal. van tweede.

aers 15, 43, 45, 59 anders, althans.

aezen 31 eten.

aftouwen 43 afdoen, afmaken.

al 12, 24, 30, 51, 54 als, 31, 77 alsof, met de woordsch. van *al*. In Gron. en W.Vla. nog bekend.

allemael 63 verbastering van *altemael*, 71, 74 geheel.

als 23, 68 dan, 32, 43 tenzij.

arbeit 70 bevalling.

baet 56 hulp.

bakkes 13 bakhuis, mond. Nog ziet men vliegenvangers, gevormd uit twee aan de binnenzij besmeerde planken, die onder een schermen hoek staan.

banken 13 blijven zitten.

barbier 37 heelmeeester. Zijn symbool is een *bekkereel* 54, hetzelfde woord als *bekken*.

bederven 58 in 't ongeluk storten.

beet 22, 29. Wij zouden zeggen *boon* 32, *beetje*, waarvan de eig. bet. op bl. 71 voorkomt.

begeer 17, 23 begeerte, stam van 't werkw.

1) Woorden, die aan den voet der bladzijde reeds verklaard waren, zijn niet opgenomen.

- beklijven* 58 voorspoed hebben.
bekoren 20 verleiden.
beleggen (tuig) 36 getuigenis bijbrengen.
benarren 56 in 't nauw breugen, benauwen, als in 't bekende
 "Vroolijk leven" van Poot. Hiervan ons *benard*.
bescheit 70 oordeel, bescheidenheid.
besteden 26, 71 plaatsen, uithuwen.
bestek 11 grenzen.
besterven 47 impf. *u* voor *o*, er van sterven, het besterven.
bestevaer 10 grootvader.
bet 36, 48, beter, meer.
bevelen 15 aanbevelen, toevertrouwen.
bevesting 25 bevestiging.
bezeten (houden) 10 in bezit (hebben).
bezoeken 49 onderzoeken.
bezorgen 28 zorgen voor.
bidden 28 verzoeken, uitnoodigen.
bieden 75 hier van geluk, elders van hulde, eer, enz.
bij 29, 68 door.
bijkomen 29 plaats hebben, gebeuren.
binnenhaert 37 binnen, onder den haard. Vgl. bl. 10.
blaasbalk 30 blaasbalg.
blootmaken 56, *ontblooten* 63 openbaren, ontdekken.
bokken 29 bokking. In Maart is hij het droogst.
bot vangen 41 een blauwtje loopen.
breken 37, 48, 50. Vgl. het fig. *hoofdbreken* 45.
broets 41 van *broeden*; vgl. *speelsch*.
bruids (de) -vrienden, -vaer, -wijn 29, 47. Vgl. "de Gods dienst",
 thans de Godsdienst. De 2de nv. op *s* gaf aanleiding tot het
 lidw. *des*, bl. 34. Zie bl. 11.
bruiloftstuk 27 gift aan de dienstbode bij de bruiloft.
buik 14 romp.

compeer 38 compagnon, Fr. compère.

dan 42 dan dat.
dank 59 wil.

darren 33 durven. Het enk. was eig. *dar*, het mv. en de infin. *dorren*. Zoo is *derven* 52 (durven) ook uit het enk. *darf*, *derf* ontstaan, omgeerd *zel* 10 uit het mv. *zellen* 53 (*zelen* = zullen).

dat voegw. wordt weggelaten na *hopen* 23, *willen* 69, *weden* 66, 68, 69. — *dat* 71 afh. van een verzwegen *zôô* of iets dgl. Vgl. ons „ik heb hem gekend, *dat* hij nog klein was”; 73 wat.

deeg 54 goed, een verouderd vrouw. subst. Vgl. ons „niet veel *deegs*”; *te deeg*, *degen* 14, 19, 20, 40, 45 goed, ter dege.

deel 34, 41, 46 troep, menigte; vgl. een *partij* menschen, een *stuk* geld, Gron. een *deel* g.

derven 52 durven, zie *darren*. Wij zouden zeggen *te d*.

des 11 aanw. vnw. onz. gen. *zich d. wachten* = zich daarvoor in acht nemen, *d. vroet zijn* = dat weten.

dewelke 10 welke. Nog *hetwelk*.

dezelve 10, 22, 75 dezelfde.

doch 10, 24, 52, 53, 68 toch. Ook in den Statenbijbel.

doe(n) 30, 52, enz. Ook in den Statenbijbel.

doen 10 geval, 21 toestand, staat; het werkw. vervangt 15 een voorafgaand gezegde.

dood stroom 31, eigenlijk stil water.

door (Amst. *deur*) 16, 24, 56, 58, 50, enz. van door.

dragen 15 verdragen.

dreg 16 haak, beugel; 44 soort van anker.

dundoeck 40 neteldoek.

dusschen 34, 62, 71 zoodanig een; nit „dusk (bijv. nw) een” (VERDAM).

een 53 iets, *een arger*: iets, dat erger is.

eerlijk 23 braaf, verdienende geëerd te worden, *met eeren* 24, 32, eervol. Het tegengest. is *oneerlijk* 39.

ey lieve 23, 32, 38, 75 een tnsschenwerpsel, waarvan het tweede deel eig. een vocatief is, zooals o God, *och arme(n)* 57, enz. *el* 50 elders.

eleman 29, 42, verbasterd uit element, en uit edele man; vgl. *celebaas*, mooie kerel, *fijnman* 36, 38. *eele weken* 69 verbast. van heilige week.

en 10 vs. 7 v. b. die. In 't Mnl. gebruikelijk. In *en-niet* 11, 24, 28, 35, enz. niet, *en-noit*, *en-geen* 10, enz. wordt de ontk. en versterkt.

fiyntjes 15 netjes.

flus 11, 13, 15, 25, 26, 33, enz. uit *fluks* met de bet. van straks, spoedig. Mnl. *vlus* uit *vluchts*, gelijk *sles* 11, 15 uit *slechts*.

gaan 9 hulpw. van tijd: met de Westerkerk begon men te bouwen in 1620.

gans 24, 37, 40, 41, 46, 55, 59, enz. verbast. van God (d. i. Jezus). Andere verbasteringen zijn *get* 46, 47, 50 (waarvan ons *gut*), *gort* 55, 66, 69 (vgl. *grut*).

gantsch 20 gansch, van 't Du. *ganz*.

gat 19, 27 opening, deur. Vgl. Eng. *gate*. *gaet* 41, 74 straat, Du. *gasse*.

gebuerken 40 verkl. van *gebuur*, thans *buur*. 't Verkleinwoord duidt hier een vrouw aan; vgl. Jantje, grootje, enz.

gegoed 22 met goed voorzien.

gecxkap 35 eig. kap van een gek, fig. de gek zelf. Vgl. zotskap, Roodkapje, enz.

gelijk 64, 74 zelfst. nw.; het bijv. nw. regeert een datief.

gemeen 75 gewoon.

genoegen 21 tevredenheid, eig. zelfst. gebr. infin. als 't Fr. plaisir, 't Du. vergnügen, e. a.

genot 61 voordeel.

gerechtigheit 60 recht, Zoo *trouwicheit* 77, eenvoudigheid, *zin-nelijkheid*, 20, 24 zin. enz.

gereedt 19 uitgerust. Vgl. *reeder*.

getrantel 66 gezeur. Van *tranten* bl. 40 (echter niet verwant met *drentelen*).

geven met 21, 42 meegeven 25.

goekoop 14 dat is goede(n) koop, thans goedkoop: als nieuwjaarsgeschenk zou zij de galg krijgen. *de beste koop* 24 het goedkoopst. De comparatief was *beterkoop*. Zie BILDERDIJK'S *Spraak-leer*, bl. 111 en zijne aant. op VAN HARENS *Geuzen* (II. 172).

gorren 30 gnorren, knorren.

grootschool 45. Zie bl. 80.

gruis 37 korrel.

guit 76 bedrieger, boef; *guitenspel* 19 bedriegerij.

haer 15, enz. hun, 20 slaande op een collectief, te vertalen door *zijn*; 10 (vs. 2), 30, 39, 68 zich.

hart en zwart 21 moeilijk en ellendig.

haspel (op den) passen 76 aan 't werk blijven.

hebben 32 „daar hadje 't niet” = dat had je mis.

heerom 31 pastoor, dominee. Vgl. voor de samenstelling *heer* koning, *heer* Bruis, en de alg. bet. van *oom*, die nog bij kinderen voorkomt.

hem 10, enz. zich. „hem gene(e)ren op” = zich onderhouden met, leven van.

her uit 13, *hieruit* 32 naar buiten; vgl. *herwaert* 35 = *hier* 64 = hierheen.

hylijk 25 huwelijk; hiervan *hyliken* 38, 47 huwen; *uichylijken* 18 uithuwen, *verhyliken* 53 door het trouwen verspelen, *op 't hylik zitten* 28 het huwelijk vieren.

hooger zij 32 rechterhand.

iet 28, 47, 70 iets.

ijdel 14 leeg.

immer(s) 10, 15, 47 toch, bepaald.

in 39 vs. 10 aan.

indien dat 69 indien; *dat* viel later weg, evenals bij. *naardien dat* 23, *terwijl dat* 30, 39, enz.

ingeboren 9 in Amsterdam geboren. Vgl. „inboorling”.

jae 'k 18, 24 ja ik (meen, belooft het). Tegenw. *ja* en in zuidelijke dialecten *jaak*, enz. Zoo *jae z'* 49, 70, 76.

je 44 men.

jonnen 76 gunnen.

jou 48 jij: de acc. in pl. van den nom. Zoo *outieden* 29.

jokken 23 schertsen.

kamelotten 62 kemelsharen.

kandeel 69 drank bij kraamvisites.
katael 31 slechte paling.
kerf (uit de) 34 schreeuwend duur.
klaren 10, 15, 28 goed maken, terecht brengen.
kleenachten 17 minachten, als onbeduidend beschouwen.
kleintje 56 kleinigheid. Vgl. ons „voor geen *kleintje* vervaard.”
klinksnoertjen 34 touwtje om de deurklink open te trekken.
kloek 77, 78 gezond, lichamelijk flink; 42 verstandig.
knap 58, 69 spoedig.
knecht 53, 66, 78 knaap, jongen.
koken 42, 56 walgen, oprispen, kokhalzen.
kraem 53 kraambed.
kraen 44. Vgl. het „kraantje lek.”
kruid 34 kruidერი.
kruiken (de) *beschikken* 28 voorbereidselen maken.
kruis 15 muntje, waarop een kruis stond.

lang 10 oorspr. bijw. van plaats, dan van tijd, waaruit zich het modaal gebruik ontwikkelde, evenals bij *immers*, *altijd*, *soms*, *allemaal*.
langen 65 toereiken. Hiervan ons „aanlangen” en „erlangen.”
laten 31 (hem d. i. zich) gelaten zijn.
laten dunken 29 (hem d. i. zich). Hiervan ons „laatdunkend.”
leggen 30, 34, 57 liggen.
lepels 17. De overgebleven boeten werden verteerd of verdeeld in den vorm van zilveren lepels.
letten 48 verhinderen, in den weg staan, ontbreken, mankeeren.
 Vgl. onze woorden „hinder, gebrek, letsel, mankement.”
leur 48 zie bl. 16.
libry 64 zie bl. 46.
lichter 40 luchter, kaars.
lijdig 68 zeer.
loeren 37, 45 bedriegen.

maer 18, 23, 28, 30, 31, 52, 71, 78 wel. Nog gebruikelijk: „neen, maar!... Maar heb ik van mijn leven!” Op dezelfde wijze heeft *toch* modale en tegenstellende kracht. Met dezelfde bet. komen voor *wat* 22, 29, 31, 53 en *ba* 30, 31, 32.

maken 34 zorgen. Vgl. ons „*maak*, dat je wegkomt.” *me* is ethische datief.

mal 20 gek. *Van 't mal* = in (op) den hobbel.

manieren 25, 40 zeden, handelwijzen.

meedeelen 66. Hiervan ons „mededeelzaam.”

meermael 10 meermalen. Vgl. driemaal, dikmaals.

meester 45 heelmester. In Drenthe is „mestern,” wat elders „dokteren” heet.

mency 69 gewag.

mennigen 18 menigeen, bijv. gebruikt. Nog voorkomende: „Menig een hond verdrong” (Schoolmeester).

met 74 aan, 67 *bruijom met*. Vgl. ons „vriend(en) met,” *met al(len)* 17, 24, 44, 66 versterking, later geworden *en al*: „geheel en al, met wortel en al.”

meuken 36 week slaan.

mikken 22 raken, treffen.

moet (mit een *koele*) 24. Vgl. ons „in koelen moede.”

moeten 78 mogen.

mogen 12, 14. 53, 54, 69, enz. kunnen, 16 moeten.

mom 51 gemaskerde. Zoo bet. ook „persoon” oorspr. mom. Hiervan *mommen* 66.

murruw 36 murw. Vgl. ons „geluw,” enz.

nae 19, 23, enz. naar, met een bez. genitief door weglating 68.

nest 14 3e nv.

nichten 54 nicht zeggen. Vgl. „jouwen, juichen,” enz.

niet 17, 21 = niet: het versterkt geen 16, niemand 47; = niets 14, 17, 20, 21, 49, 22, enz.; 39 niet anders, niets.

noot 21 behoefte, gebrek.

of 15, 31, 38, 45, 55 als, 43 alsof.

om 34, 41 voor: 't duidt in *waerom*, omdat 13, 38 een doel aan, zooals bv. nog voor den infinitief; *om den hals zijn* 18, den hals verloren hebben. Vgl. „om hals brengen.”

ommekomen 15 verloren, verschrikkelijk.

ommezien 39 aarzelen, bedenken.

onderspit (in 't) *zijn* 23, *raken* 38. Vgl. „het onderspit delven.”

Duidelijk is de eig. bet. dezer uitdrukkingen niet. (Zie het *Woor-*
denboek).

onderwinden 67 onderstaan, op zich nemen.

onnozel 78 onschuldig.

onthout 44 begrip.

ontleggen 65 door een uitvlucht ontkomen. Zoo ook bv. in
„*Aalmoes ontlegd*” van HUYGENS.

ook 25 toch. Zoo nog tegenwoordig.

oorlof 74 verlof.

op 23, 63 aan, 51, 66 omhoog, 32 open, 71 om, 66 van.

open 30 zelfst. gebr. bijv. nw., opene ruimte.

opnemen 52 wegnemen.

ordonnancy 28, 41 regeling.

paardevoeten (uit de) 37 uit de voeten. Eene uitdr., die in
oorlogstijd duidelijk is.

pas 27 straks.

passen 37 oppassen. *passen op* 38 geven om, 29 zorgen voor
pekelhoer 43. Vgl. *pekelharing*, -vleesch, -zonden (dit wellicht
onder invloed van „*peccavi*”).

pijpen 56 fluiten. De fluiten zijn valsch.

pleeg(h) 17 *plag(h)* 29, thans placht. Deze vorm (e uit a) komt
sedert de ME. voor, was vooral in de 18e eeuw gewoon en wordt
nog bv. door Potgieter gebruikt. Bl. 23 kan het praes. zijn; vgl.
leg en zoek 30.

plok 19 pluk, opbrengst. Stam van *plokken*, d. i. plukken.

poep 16 een plat tussenwerpsel: dat kan je denken!

poyen 52 drinken.

poot 18, 37 hoofd.

poppen 25 proppen van brandbare stoffen. „De p. in 't hoofd
hebben” kwaad bedoelen. (VERDAM).

preutelen 43 pruttelen, 65 binnensmonds praten, mommelen.

Princenhof 17, 20. Zie *POTG. Haesje Claes*. De bestemming
van het gebouw is veranderd. Zoo ook zijn voor het tegenw. ge-
slacht *Veugelsteeg*, *Kercsbrug*, *Vismarkt* 31, *Meulewerf* 60, *Hei-
ligewegspoort* 67, *Volewijk* 70 onduidelijke namen geworden.

puf 55 een tussenw., dat minachting aanduidt.

quaestiën 42. Bedoeld worden de Remonstr.-Contra-R. twisten.

ranken 13, 42, 51 listen, streken.

rapen 66 pakken. Vroeger meer gebruikelijk, zelfs van abstracte zaken: bv. vreugde.

recht 38 gerecht. Hiervan *rechten* 38 voor 't gerecht brengen.

rechte (in de) 59, 85 terecht.

rechtevoort 25, 28, 29, 63 dadelijk, spoedig.

reë 49, reede, gereed. Vgl. „alreede”.

regement stellen 36 den baas spelen. Vgl. *redjement* 57 drukte en ons „rementen” (Gr. Dr. Ov.).

reis (ien) 65 ereis, reis.

schade 74 jammer.

schendigh 37, 56 schandelijk.

schien 11, 21 nog in „misschien”. Anders vervangen door *geschien*, later *geschieden*.

schier of morgen 21 vroeg of laat. Dit *schier* (= schielijk) komt met gewijzigde en nog gebruikelijke bet. voor bl. 22, 42, 45, 50; vgl. ons bijw. „haast.”

schoeijen 22 passen (op een leest).

sint 64 sinds.

sluen (geluid) 52 geven. Vgl. *achtslaan* 52. *De doot, de moort slaat hem* 10, 24 hij sterft.

slecht 21, 53 eenvoudig.

slot 23, 67 zin. Vgl. bij CATS: „dit is een ding, dat niet en sluit.”

smeeken 21 mooipraten. Vgl. Du. schmeicheln.

smeeren 10 smullen.

snaer 71 schoondochter; anders schoonzuster. Vgl. *zwager*.

sneven 18 vallen, tot zonde vervallen.

snoer 41 touw.

snof 14 reuk.

snoór 50 snooder, slechter.

snuiven 17 snuffelen.

spraakmakende 12 taalmakende.

stade (te) 68 van pas.

steken 67, 64 verbergen. Het verl. dw. was *gesteken* 39, 69, *stijgen* 10 gaan. Vgl. steeg, op- en afstijgen, enz.

story 30 historie, als in 't Eng.

strecken 73 strekken tot, 77.

strijken 20 gaan.

te bijw. voor een stellenden trap 16, 51, 66, 67 zeer.

te " " " vergrootenden trap, oorspr. een voornw. 68.

te voorzetsel 9, 75 als, tot. Gevolgd door een zelfst. nw. of bijw.: *tans* (d. i. te hande) 13 aanstonds, *t' avont* 25, 26, 28, 29, 36, 62 van avond, vgl. *te nacht* 29, *t' evens* 56 te gelijk, *tenet* 53 straks, waarvan *allemet* 39, 76 met gewijzigde bet., *te moet* 27 te gemoet, *t' uwen besten* 17 het ga tot uw best; verder met het lidw. saamgetrokken *ten besten* 20 tot best, *ten afteren zellen* 50 benadeelen, *ter mond* 39, vgl. ter been, ten spijt, ten prooi. enz., *ter sluik* 71 thans met bijw. s.

teerst dat 14 zoodra als.

tegenwoordelijk 75 tegenwoordig. Vgl. *statelijk* naast *statig* (Orion), enz.

tellens 23 verdeelingsgenitief.

temen 19, 31, 40. Zie bl. 14.

't en waer 47 dan, behalve.

tyen, tijgen — *teeg* — *getegen*, eig. tien, tiegen — *toog* — *getogen*, 11, 13, 17, 20, 25, 28, 30, 35, 52 trekken.

toeleggen 67 bijdragen.

tot 16, 26, 36, 46, enz. bij.

toveres 11 toovenares.

totebel 13 een slordig vrouwspersoon, morsebel; ook een vischnet. Voor *bel* vgl. lap, slet.

Trijnniften 30, *Peteweinen* 46, *bestemoers* 62 zijn genitieven, waarbij een subst. is weggelaten. Zoo *nae*, bij *Warnars* 68, 70.

troosje 31 troostwoordje.

trouwen 36, 42, 43, 53, 58, 61 in trouwe(n), waarlijk; met bijw. s en gewijzigde bet. ons „trouwens.”

tuiggen 69 onderriem, enz. Zie bl. 70.

tum casus mutatur 69 dan verandert het geval.

vallen 72 zijn, zooals nog heden.

van 77 om, voor; 35, enz. door.

varen 43 rijden, *er uit varen* 60 terugtrekken. Een *hekel* is een werktuig om vlas te zuiveren. De fig. bet. staat mogelijk onder invloed van de Middeleeuwsche spreekwijze: „na hekelvelde varen”, d. i. naar het heksenland, naar de hel gaan. (Zie het beroemde *M. Ndb.* van Prof. VERDAM).

vaten 26 vaatwerk; schotels, potten, enz.

vegevier 42 vagevuur.

verbrieven 43 overbrieven.

verdrieten 18 verdriet doen.

verlangen 78 onpers. Vgl. „mij schrikt”; thans „ik schrik”, enz.

verletten 75 ophouden, tegenhouden.

vijgen 18 heetten een middel tegen de blauwe scheen.

vileinig 63. Vgl. Fr. „vilain”.

vilt 57 zie bl. 10.

vliet 56, d. i. vliedt.

vol 26. Vgl. „volle zeilen”.

Volewijk 70, eig. Vogelewijk, was een woeste streek aan de overzijde van het Y, waar men de kleine kinderen vandaan haalde.

voorschreven 29, 37 voornoemd, bovengemeld.

voort 10, 23, 47 verder, voortaan, met bijw. *s* ons „voorts”.

voortbrengen 52 vertellen.

voortgaan 28 voortgang hebben.

vroom 35 braaf.

waerde 66 som.

wat 35 wat kant. *wat dat, of* 47, enz. in afb. vragen, *wat* — *voor* een eig. *wat* — als een. *wat frayer reden* 39, *wat gewauwels* 43 2e nv. na *wat*. Hieruit ontwikkelde zich het bijv. gebruik van *wat*. Vgl. voor een bijv. *wie: wie droes* 67 = wie duivel.

weg 10 manier.

weldig 52 geweldig, machtig. Zie 41.

werden 14, 30, 41 worden; impf. *wordz* 39, 52, 71 zooals nog wel in 't Groningsch. Zie bv. BILDERDIJKS *Spraakleer* bl. 144 en 148 en vooral Dr. LUBACH *Over de verbuiging van het werkwoord in de 16e eeuw*, bl. 44.

wel (van de oude) 62 = ouderwets(ch). *wet* = zede.
wijd 34 wijde, thans *wijd*.

zackerlijsjes 41 *zackerwilligen* 50 verbasterde vloeken uit *sacer*
 (d. i. heilig), *calix* (d. i. kelk) en *wil*.

zalg 19 vs., 2 goed. Zoo bv. nog in *Willem Leereend*.

zanger (een) worden 50 gaan zingen.

zeltzaam v. 67 (heel) vreemd voorkomen.

zeper 70 zeker, evenals „sapper” uit Lat. *sacer*, heilig.

zettingh 65 omslag.

zij (aen een) 17 aan den kant.

zijn vervoegd met hebben 22, enz.

zijn 47 hem, zich. Zie *Opm.* bl. 17. Omschrijv. van 2en nv..
dees zijn zoon 10; zoo *baesen* 50, *de luy haer boezem* 68, vgl:
 bl. 50 vs. 4.

zonderling 24 nadrukkelijk, bijzonder; vgl. bl. 21.

zorgh(e) 17 zorg, 16 vrees.

zorgen 14, 15, 17, 21 vreezen.

zulk 69 van *bijv.* zelfst. geworden, later vervangen door *zulks*,
eig. een part. gen., waarbij iets of wat ontbr. Vgl. woorden als
nieuws, *lekkers*, enz. Ook alles, iets, enz.

zulken 18, enz. *zulk* een(e). Opmerkelijk is de vorm van het
bijv. nw.; *zukken preussen dier* 74, *zukken tuyen vel* 77, *zukken*
zoeten dier 72. Vgl. *met sulcken lossen sand* (*Zeestraet*), enz.

zuzannesboef 36 schelm. Susanna was de vrouw van kon.
 Joakim, die, haren echtgenoot in de Babyl. ballingschap gevolgd
 zijnde, zich van den laster van ontrouw gelukkig wist te zuiveren.

zwaeger 50, 56 schoonzoon.

zwaer 52, 68 zwanger.

OPMERKINGEN BIJ DEN WARENAR.

10. In de woordenlijst zijn niet vermeld verschillende dialectische eigenaardigheden, voor het meerendeel uitsluitend Amsterdamsch:

eu in pl. v. o: *moulen* 60, *zeun* 71, *keuning* 64, *veur* 38, 71, 74, *deur* 14, 38, 50, *meugen* 12, *meugelijk*, *beus* 14, (ver)steuren. Echter *kookken* 11, 32 v. *keuken*. (Vgl. bij 11 het spr. een vette *keuken* een mager t.)

eu in pl. v. e: *deuze* 33, *speulen* 14, *veul* 34.

eu in pl. v. oe: *teuwen* 69, *reukeloos*.

eu in pl. v. u: *keunen* 70, ik *keun* 29, gij *keunt* 42.

ie in pl. v. ee: *lieren* 33, *ierst* 14, *iens* 35, *schiet* 72, *briet* 14, *stien* 18, *mienen* 24, 37, *alliens* 32, *miester*, *zier*, *biën*, *kieren*.

ie in pl. v. ei: *eliet* 71, d. i. geleid.

ai in pl. v. ei: *maisje* 14, *rains* 68 (met bijw. s), *faiten*, *brayen* 74, *bestaitjes* 66, *bait* 29, *paizen* 29, *maid*, *graine*, d. i. greinen.

ee in pl. v. ei: *kleen* 17, *bescheet* 29.

ei in pl. v. e: *veinster* 16, *deinken* 47.

u in pl. v. i: *uup*, *rubben*; omgek. *stikken*.

u in pl. v. o: *munnek* 27, *jung* 77, *dul* 14, *sturf* 21, *wurp* 41 (fig. kind) en van e: *drumpel*, *spul* 21.

o in pl. v. a: *docht* 34, *brocht* 40, *ontwossen* 75, of 74.

ou in pl. v. u: *nou* 28, *grouwen* 34, *waerschouwen* 16, *ou* 29.

ng in pl. v. n voor d, t, s, welke laatste letter soms assimileert: *angders*, *wangderen* 45 (d. i. wanderen, wandelen), *mongt* 13, *langt* 54, *longt* 17, *onjs*, *dangsen* 77, *stcng*, *zonger* 61, *evongen* 68, *onger* 64, *honkje* 56.

geheel of gedeeltelijk verdwijnt ge: *beuren* 12, *loven* 17, 70, 78, *zelschap* 52, *riet* (d. i. gereed), *ekliet* 52 (d. i. gekleed), *eweeken* 67 (d. i. geweken, gezakt), enz.

d is gesync. of *j* geworden in *beyen* 11, *snijer* 15, *scheijen*, *spoeten* 13, 25, *vijnen* 10, 39, 68, *kijeren* 42, *aers* (zie *Wdl*).

t is weggelaten in *sleg* 69, *ken* 40, 43, wellicht ook in *pleeg* 23, *dunk* 48, *hiel* 15, 72 = hield, enz., *zulke* is geassimileerd tot *zukke*, de verl. tijd van *vallen* is *vil* 22, van *willen* *wod* 69, 43, van *bidden* ze *badden*, de teg. tijd van *komen* ik *koom*, hij *kom*(pt), van *leggen* (voor *liggen*) vindt men *leit* 15, waarnaast van *liggen* *liegt* 23, van *hebben* het 47 (d. i. heeft), van *zijn* je *zint*, van *zullen* *zel* 10, *zellen* 53.

Nuw 14, 28 is nieuw, *vier* 15, 16 is vuur, *huin* en *huiden* 17, 71 is heden, *zelver* 16 is zelf, *mennig* 18 is menig, *krioel* 43 is gekrielt.

mijn, toonl. *men*, bet. mij 14, 15, 18, 23, 32, 34, 37, 50, 52, 75. Naar analogie krijgt *zijn* de bet. van hem, zich.

liens 29 is een dubbel meerv.

2°. Bij enkele verzen.

Bl. 11 vs. 2. *Twelk komende te schien, zal men mij beter eeren*. Absolute constructie: als dit komt te gebeuren, enz.

Bl. 15 vs. 3 v. o. *Wie dat er komt kloppen, en laet niemant in*. Na een onbep. vnw. versterkt *dat*, evenals *zoo* en *al*: wie *zoo*, al wie. Na een betr. of vrag. vnw. of bijw. versterkt *dat* het onderschikkend zinsverband: *zoo* nog heden. Een dergelijk overbodig gebruik van *dat* vindt men bl. 18 vs. 1 v. o. en bl. 75 vs. 3. v. o.:

Zelden dat zulk volk haar grootvaers huizen bewoonen.

Men kan hierbij aan een ellips denken; Wie het zij, dat (betr. vnw., onz. als het antecedent); licht, zelden is het, dat (voegw.); vgl. bv. bl. 15:

Gaet binnen, Reym! nu is't datje 't huis bevolen wort, dan het is niet mogelijk alle gevallen bv. bl. 16 vs. 9 daarmede te verklaren. Evenals *dat* is ook *of* ter versterking van het onderschikkend zinsverband in gebruik: bl. 47 *wat of dit wezen magh?*

haer grootvaers: vgl. *een eerlijk mans kind*, *haer moertje zaligers leven*, *je dochters bruiloft* 43, *blinde Gerrits grepen* 47, *onze dochters deugden*, *zijn zusters reën* 17, enz.; — *bewoonen* is meerv. bij een collectief als onderwerp.

Evenzoo staat *hebben* voor *heeft*, omdat *men* een collectief begrip is :

Bl. 51 vs. 5. *Wat loopt m' al perykels, die kinderen te vrijen hebben.* Deze bijzin is voorwaardelijk bijvoeglijk, evenals

Bl. 13 vs. 2 v. o. *Hoe vel waer men 'er an, die zaligh waer gehangen!* Voorwaardelijk bijwoordelijk kan worden opgevat de bijzin in :

Bl. 65 vs. 8. *Dat de pot brak, zij zou te luy roepen, en*

Bl. 39 vs. 2 v. o. *Dat men al de dochters zonder goed ten huw'lijk besteden; Zoo zouden zij....*

men besteden, men praten 30, *hij begeerden* 30, *ze worden* 52, *gij duiden* 17 hebben eene onoorspronkelijke *n*, die in Duitsche en Nederl. dialecten van vroegeren en lateren tijd voorkomt; *worde* is een in 't Gron. en Duitsch nog bekende dubbele verleden tijd (zie *werden* in de *Wdl.*); van *gij duidde* (nog zeer gebruikelijk) heeft VAN HELTEN eene verklaring gegeven, *Vondels taal* I bl. 43. *me* voor *men* is oorspr. Friesch.

Bl. 16 vs. 1. *Dooft me al 't vier uit, zoo hebben ze gien spreken.* Regelmatig zou het zijn : Zoo hebben ze niets te spreken. Vgl. bl. 48 vs. 9: *Wat heb je om me te spreken?* en ons „gij hebt goed praten”.

Bl. 21. *Wat staeje en praet, 65 wat staeje en preutelt, 30 leg(t) en zoek(t), 34 leg en speul, 57 leit en krijt, 65 leit en neutelt, 38 loopt en haelt, 50 gae en graef, 52 gae en maek, 58 komt en kijkt* zijn ook elders gebruikelijke spreekwijzen. Van onze latere manier van zeggen zijn in den Warenar ook reeds vele voorbeelden te vinden, bl. 34, 48, 57, enz., hoewel nog alleen voor den infinitief.

Bl. 21 vs. 5 v. o. *Uw klachten vrij stillt!* 78 vs. 4 v. o. *Dank hebt!* 48 *flux geef over; flux geef 't weer; flux geeft 't mij weer.* En zoo ook 26 *flux rept me.*

In gebiedende zinnen stond het werkw. dikwijls achteraan. Nog heden zegt men: Nu zie! Wat je doen wilt, dat doe! enz.

Bl. 22 vs. 7 v. o. *Zij mogen ook wel zoo wezen, datje 't weet,
Ik en antwoordje van al den dagh niet een beet.*

datje 't weet is een afh. zin, waarbij de hoofdzin ontbr.: daardoor krijgt de bijzin de bet. van een hoofdzin: „weet dat!” Zoo ook bl. 34 vs. 10 v. o.

en is eig. het ontk. bijw., versterkt door *niet een beet*. Het gevolgdaand. zinsverband is dus niet uitgedrukt. Vgl. ook bl. 37 vs. 8 v. o. *Men loerde me zoo niet, het moest uit de paardevoeten!*

Bl. 15. *Of hij noch zorgt! Of 'er een buurwif quam...?*
31 *Of men om een heeroom liep?* 37 *Of men dat gespuis ging wroeten!* 41 *Of dit gelt kost?* 71 *Of je trat over je voeten wat stijver?* *Of* beteekent hier overal indien en door de verzwijging van den hoofdzin krijgt ook deze bijzin de beteekenis van een hoofdzin. Wij zeggen nog: Och of hij leefde! Als ik rijk was! Als men eens den dokter haalde?

Bl. 32 vs. 9. *'k En doe 's niet ik ik, al sloeghdy mij doot ik ik* is Brabantsch. Evenzoo *plets, wa, gevuigen, auigen, onomt, verleigen, dreigen*, enz.

's is een partit. genitief, afhangende van *niet*, zooals in het Mnl. gebruikelijk was.

sloegdy is uit *sloegd* (later geworden *sloegt*) *jij* (later geworden *gij*) samengetrokken.

Bl. 40 vs. 12 v. o. *Schuersters en schoonmaeksters, schijnt, dat 'er schier wonen.*

Bl. 48 vs. 4. *Den ouwen en ik bey, dunk me, dat we zin mal.*

Hier is het voornw. *het* bij *schijnt* en *dunk* weggelaten, zooals dat nog wel voorkomt. Ook hier denken we *schuersters* en *s.*, *den o.* en *ik* achter *dat*. Dit heeft er toe geleid, dat men *schijnt* en *dunk* heeft opgevat als het gezegde van het voorafgaande onderwerp en het getal daarmee in overeenstemming heeft gebracht:

Zij schijnen er te wonen. Zij dunken me mal te zijn. Vergelijk ook:

Bl. 63 vs. 6. *Die een lelijk stuk aengerecht heeft,
En voelt hem in zijn gemoet daer van overtuigen,
Is 't reën, dat om genade bidd'.*

En trok vroeger gaarne het werkw. naar zich toe: wij zouden *voelt* naar achteren brengen. Toch zijn zinnen als: „De opbrengst der vischzeevaart is zeer moeielijk vast te stellen, en achten ook wij het beter geen statistiek vast te stellen” nog in iedere courant te vinden. Ook zijn velen nog onvast in de constructie van een voorwaardelijken zin, die door *en* met een ander door een voorwaard. voegw. ingeleiden zin is verbonden. *Reën* ook 59 = reden, recht, billijk, juist. Zie de Wdl. op *VONDELS Hekeldichten (Pantheon.)* De beide eerste vss. worden gedacht achter *dat*, maar hebben door de vooraanplaatsing het werkw. *is* in den hoofdzin ook naar voren gebracht.

Bl. 41 vs. 1 v. o. *Wat Snorker ligt jaerlijcx an zijn schepen,
zwaer gelane, ramps.*

ramps is een part. 2e nv. enk., evenals *vreugds* bl. 78 vs. 4 v. o., *ziels* 45, met eene *s* naar analogie van ml. en onz. woorden, afh. van *wat*.

zwaer gelane is geen adj. postp., maar veronderstelt de herhaling van 't voorafgaande substantief. Het adj. postp. wordt niet verbogen: bl. 41 vs. 17 *een diel knollen dom*.

bl. 43 vs. 1 v. o. *schelmen, overgeven en stout,*

bl. 45 vs. 7 v. o. *gril zot*, waar de komma geschrapt moet worden.

Bl. 49 vs. 6. *Bezoekt me vrij over al, en ziet, of je wat vijnt.*

In zulke zinnen kan *en ziet* worden weggelaten. Wij komen dan tot onze wijze van zeggen: Ge moogt me vrij onderzoeken, of ge wat vinden kunt, en tot bl. 55 vs. 3 v. c. *'k Moet me wat uit de weegh houwen, of hij 'er weer nae keek.*

Bl. 53 vs. 8. *Als wij een ander doen zellen, gelijk wij be-
geeren, Dat ons geschiede.*

Dit *gelijk* is op te vatten als het voegw. *als* op bl. 23 vs. 13.

In ons rijmpje: „Wat gij niet wilt, dat u geschied'” is *wat* het onderwerp van *geschied'*.

Bl. 56 vs. 11. *Dit 's 't eerst mijn leven, dat ik zoo schendigh bedroogen waer.*

mijn leven: bijw. 4e nv, tegenw. ook: van mijn leven, in mijn leven.

waer is hier grammatisch niet te verdedigen.

Op bl. 52 *Nadat hij waer gegaen* is de aanvoeg. wijs afhankelijk van „voortbringen”.

Noch had ik wat vergeten 73 vs. 8 is een zoogen. voorwaard. wijs, gelijk wij zeggen; „Bijna had(de) ik nog vergeten” ... d. i. zou ik nog vergeten hebben.

Bl. 71 vs. 4 v. o. *Het aerde beetjen wod het hebben, dat ik selver at.* De bijzin is bijvoeglijk en behoort bij *beetjen*.

Woordspelingen vindt men in *klaren* 10, *potterij* 12, *fokken* 23 d. i. *passen*, *inhalen* 30, *lakker* 32, *kaleteit* 32, *op stoel zitten* 54, *jourwetje* 66, *gauwe(n)* 72.

Alliteratie is op te merken in: *mijn gewaad weit wat wilt* 9 (is was heel weidsch), *groot goed, kost en kleeren* 10, *kilkout* 14, *bloedigh en blaeuw* 35, *kladt en knoeit, kamer en kooken* 37, *schot schieten, gaef... goedt* 45, *veer of vlerk* 46, *turf treden* 48, *bitter als bakelaer, murruw meuken, huilen als een hofhond, grof gaen* 72, d. i. niet op de kleintjes *passen, schuursters en schoonmaaksters* 40, *Grietje Goossens* 40, *Grietje Gaepstok, Weintje Wispeltuers, Dirk in de drie dreggen* 61, *Jannetje Joosten, mansmoer*, enz.

Uitgaven van W. J. THIEME & Cie te Zutphen.

- Beekman, **Aardrijkskunde van Nederland**,
ten dienste van aanstaande onderwijzers
en van Normaal- en Kweekscholen. *f* 1,50
- » **Aardrijkskunde van Nederland**,
ten dienste van M. U. L. ond., Nor-
maalsch., de laagste kl. v. H. B. S.,
Gymnasia enz. 2e Leerboekje . . . » 0,45
- » **Aardrijkskunde van Nederland**,
voor de 3e en hogere klassen van H.
B. S., Gymn. enz. 3e Leerb. . . . » 1.—
- » **Schoolatlas van Nederland**, in 24
kaarten, ing. *f* 2,90, geb. » 3,75
- » en Schuiling, **Schoolatlas van de
Geheeke Aarde**, bevattende ruim 50
kaarten, benevens 100 kartons, ing.
f 3,90, geb. » 4,90
- Bolderman, **Verzameling van Voorstellen ter
oefening in de Algebra**, 1e, 2e
en 3e stukje, à » 0,50
- » **Aanteekeningen bij de beoef. der
Meetkunde** » 1,25

Bolderman, Vraagstukken, Stellingen en			
Werkstukken, 1e en 2e stukje à .	f	0,30	
D. Boswijk en W. Walstra, Het Levende Woord,			
1e st., 3e dr.	f	0,75	2e st. 2e dr. » 0,90
3e » 2e » » 1,— 4e » . . »			1,—
» » »			Bouwstoffen voor 80
			Opstellen » 0,75
» » »			Nederl. Spraakkunst » 1,—
Brugmans, Hist. Atlas der Vad. Geschiedenis,			
	ing. f	1,—	geb. » 1,25
» Genealogische Tabellen. . . . »			0,75
S. de Bruin, Duitsch Woordenb. 2 dln. in één band »			4,90
» Engelsch » » » in linnen » »			8,75
			» » » lederen » » 9,25
» Fransch » » » één » »			3,90
Dozy en Brugmans, Dr., Hist. Atlas. 2e dr., f		2,50,	
		geb. »	3,10
Kat, Nederlandsche Spraakkunst, 2e druk. »			1,25
» Oefeningen bij Idem »			0,50
Schuiling, Beknopt Leerboek der Aard-			
» rijkskunde, . . . ing. f		2,25,	geb. » 2,60
L. J. P. en J. A. Vermeulen, De Fransche Taal.			
			Voorbereidende cursus.
			I (Uitspraak) » 0,30
idem idem			II (Grammaire en Uitspraak) . » 0,50
idem idem			III (Grammaire en Uitspraak) . » 0,95

L. J. P. en J. A. Vermeulen, **De Fransche Taal.**

		IV (Grammaire en Uitspraak) . f	0,50
idem	idem	V (Grammaire, Uitspraak en Woordvorming) »	0,50
idem	idem	VI (Grammaire, Uitspraak en Woordvorming) »	0,50
		cursus voor H. B. S. en Gymnasia	
idem	idem	Oefeningen en Grammaire, 1e deeltje »	0,90
idem	idem	La Langue Française , Exercices et Grammaire, 2e Partie 2me série »	1,20
idem	idem	La Langue Française , Exercices et Grammaire, 3me Partie 2me série »	1,35
idem	idem	Leesboek, 1e deeltje. »	0,90
idem	idem	La Langue Française Livre de lecture 2me partie 2me série »	1,25
idem	idem	idem 3me » » » »	1,50
idem	idem	idem Grammaire. »	0,60

d. 3916

